

Vladimír Kořínek (1899–1981)

Vybrané písemnosti profesora Kořínka

In: Zdeňka Kohoutová (author); Jindřich Bečvář (author): Vladimír Kořínek (1899–1981). (Czech).
Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. pp. 163–238.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401869>

Terms of use:

© Kohoutová, Zdeňka

© Bečvář, Jindřich

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

VYBRANÉ PÍSEMNOTI PROFESORA KOŘÍNKA

JINDŘICH BEČVÁŘ

Na následujících stránkách je shromážděno větší množství zajímavých písemností, které dokumentují různé Kořínkovy snahy, všestranné aktivity i jeho charakter. Ukazují mimo jiné jeho široký zájem o matematiku, o rozvoj matematického bádání a vzdělávání, o matematickou literaturu, chod fakulty, dosvědčují jeho nasazení a někdy i zarputilost, s níž řešil řadu problémů.

Vladimír Kořínek projevoval během celého svého života značnou osobní statečnost i v situacích, kdy ostatní mlčeli; s řadou „projevů doby“ nesouhlasil, svůj postoj dával hlasitě najevo a často byl ochoten jej formulovat i písemně. Rovnou páteř si udržel za války i v nejhroším období poválečném. Přestože měl silné sociální citění a byl výrazně levicově orientován, do komunistické strany nikdy nevstoupil.

V archívních fondech je možno nalézt řadu zajímavých materiálů, které vykrešlují Kořínkovy vlastnosti: statečnost, charakter i principiálnost, přátelství s některými kolegy i rezervovanost k jiným. Uvedme několik drobných příkladů.

Dne 30. 10. 1939 dostal Vladimír Kořínek přípis z děkanátu, v němž stálo:

Ministerstvo školství a národní osvěty pořizuje soupis osob, které požívaly v předešlých letech stipendií k delšímu pobytu v cizině. Potřebuje proto bližších údajů o bývalých stipendistech. Žádám Vás proto, abyste vyplnil připojený dotazník a vrátil jej obratem děkanství.

V. Kořínek na tento přípis nereagoval, modrou pastelkou na něj napsal: *Zaslati ministerstvu po válce.*

Přípis s připojenou poznámkou a nevyplněný dotazník zůstal zachován v Kořínkově pozůstalosti.

Vladimír Kořínek měl podle výnosu ze 7. října 1940 odevzdat prohlášení o svém rasovém původu; tento výnos však ignoroval. O rok později prohlášení urgoval Zemský úřad v Praze, ve dnech 15. a 16. října 1941 zaslal V. Kořínkovi k vyplnění formuláře *Prohlášení o rodovém původu a Židovšti míšenci a zaměstnanci s manželkami neb manželky, kteří jsou Židy nebo židovskými míšenci*. Prohlášení mělo být zasláno do 24 hodin pod sankcemi (disciplinární řízení, zastavení platu). Až po těchto urgencích V. Kořínek dne 18. října 1941 požadované prohlášení doporučeně odeslal.

V. Kořínek urputně a statečně bojoval s byrokracií, na mnohé přípisy nereagoval vůbec nebo reagoval podrážděně. Např. 27. října 1953 odpovídal Úřadu presidia ČSAV na žádost o posudek na doc. Miroslava Katětova (1918–1995).¹ Nejprve stručně ocenil jeho vědecké výsledky a pak pokračoval:

¹ M. Katětov byl prvním děkanem MFF UK (1952–1953) a v letech 1953 až 1957 rektorem UK. Viz E. Čech: *Laureát státní ceny Miroslav Katětov*, ČPM 78(1953), 277–281; V. Pták:

Po politické stránce řeknu jen tolik, že ministerstvo školství jej jmenovalo od 1. října 1953 rektorem Karlovy university.

Na podrobnější posudek nemám čas a pokládám jej za úplně zbytečný, neboť presidium má jistě o doc. dr. Katětovovi materiálu až dost.

K prof. Eduardu Čechovi (1893–1960)² byl Vladimír Kořínek značně kritický (viz dále odstavce 27 a 33). Např. v dopise prof. Otakaru Borůvkovi (1899–1995)³ ze dne 14. července 1960, krátce po Čechově smrti, mimo jiné napsal:

Je třeba, aby bylo jednou skoncováno v Praze s Čechovými metodami neblahé paměti.

Vladimír Kořínek si vysoce vážil prof. Vojtěcha Jarníka (1894–1969),⁴ nepříliš sympatií měl k prof. Václavu Hlavatému (1894–1969).⁵ Nesouhlasil

Padesát let akademika Miroslava Katětova, ČPM 93(1968), 124–125; Z. Frolík: *K sedmdesátinám Miroslava Katětova*, ČPM 113(1988), 88–97 (též Czech. Math. J. 38(113)(1988), 181–190); Z. Frolík a kol.: *Akademik Miroslav Katětov*, PMFA 33(1988), 1–7; B. Balcar, P. Simon: *Miroslav Katětov 1918–1995*, Math. Boh. 122(1997), 97–111 (též Czech. Math. J. 46(121)(1996), 559–573).

² J. Novák, F. Vyčichlo, R. Zelinka: *Šedesát let akademika Eduarda Čecha*, ČPM 78(1953), 185–198 (též Czech. Math. J. 3(78)(1953), 183–194); M. Katětov, J. Novák, A. Švec: *Akademik Eduard Čech*, ČPM 85(1960), 477–491 (též Czech. Math. J. 10(85)(1960), 614–630); M. Katětov, J. Novák, A. Švec: *Edouard Čech (29. VI. 1893 – 15. III. 1960)*, Rend. Sem. Mat. Univ. Politec. Torino 19(1961), 61–88; Redakce: *Zemřel akademik Eduard Čech*, PMFA 5(1960), 341–342; J. Vyšín: *Čechovy podněty k vyučování matematice*, PMFA 25(1980), 313–317; I. Kolář: *Zamyšlení nad diferenciálně geometrickým dílem Eduarda Čecha*, PMFA 25(1980), 306–312; Z. Frolík: *Osobnost Eduarda Čecha. Zamyšlení k nedožitým 80. narozeninám*, PMFA 18(1973), 237–247; B. Balcar, V. Koutník, P. Simon: *Eduard Čech*, PMFA 38(1993), 185–191 (Czech. Math. J. 43(118)(1993), 567–575; Math. Slovaca 43(1993), 381–392); I. Kolář, J. Rosický, F. Šik: *100th anniversary of birthday of Eduard Čech*, Arch. Math. Brno 29(1993), i–ii; M. Katětov, P. Simon: *The mathematical legacy of Eduard Čech*, Birkhäuser, Basel, 1993.

³ Z. Třešňák, P. Šarmanová, B. Půža: *Otakar Borůvka*, Universitas Masarykiana, Brno 1996 (na stranách 204–205 je seznam prací o prof. Borůvkovi); *Otakar Borůvka 10. 5. 1899 – 22. 7. 1995*, Společnost Otakara Borůvky, Brno, 1999.

⁴ V. Knichal, Š. Schwarz: *Akademik Vojtěch Jarník šedesátníkem*, ČPM 82(1957), 463–492 (též Czech. Math. J. 8(83)(1958), 155–161; Math. Slovaca 43(1993), 381–392); V. Kořínek, F. Vyčichlo: *Akademik Vojtěch Jarník šedesátníkem*, PMFA 3(1958), 1–8; J. Kurzweil: *Sedmdesátiny akademika Vojtěcha Jarníka*, ČPM 92(1967), 486–489 (též Czech. Math. J. 17(92)(1967), 624–628; Aplikace matematiky 12(1967), 490–492); Math. Slovaca 12(1967), 490–492); J. Kurzweil, B. Novák: *Zemřel profesor Vojtěch Jarník*, ČPM 96(1971), 307–337 (též Czech. Math. J. 21(96)(1971), 493–524; Aplikace matematiky 16(1971), 391–394); B. Novák: *Za profesorem Vojtěchem Jarníkem*, PMFA 16(1971), 1–5; B. Novák, Š. Schwarz: *Vojtěch Jarník (22. 12. 1897–22. 9. 1970)*, Acta arithmetica 20(1972), 107–123; Š. Schwarz: *Několko spomienok na akademika Vojtěcha Jarníka*, PMFA 35(1990), 340–345; I. Netuka: *In memoria Prof. Vojtěch Jarník*, Math. Boh. 123(1998), 219–221; I. Netuka: *Vzpomínka na profesora Vojtěcha Jarníka*, PMFA 43(1998), 171–173; B. Novák (ed.): *Life and work of Vojtěch Jarník, 1897–1970*, Prometheus, Praha, 1999; B. Korte, J. Nešetřil: *Práce Vojtěcha Jarníka v kombinatorické optimalizaci*, PMFA 44(1999), 187–200 (též Discrete Math. 235(2001), 1–17).

⁵ F. Nožička: *Profesor Hlavatý, český matematik světového jména*, ČPM 94(1969), 374–380; O. Kowalski: *Věnováno Václavu Hlavatému. (Některé dokumenty o životě a díle.)*, PMFA 38(1993), 65–81.

s jeho názory před válkou, vyčítal mu jeho chování v roce 1939,⁶ měl námitky i k jeho postoji k učitelské profesi a psaní učebnic. Ve svém exempláři Časopisu pro pěstování matematiky si v Nožičkově článku o Václavu Hlavatém podtrhal místa, se kterými nesouhlasil, některá dokonce modře, k několika podtrženým místům připsal otazníky a na obálce časopisu výrazně perem poznamenal:

František Nožička: Profesor Václav Hlavatý, český matematik světového jména. Str. 374.

V dopisu Encyklopedickému institutu ČSAV z 8. 12. 1973 napsal:

Jeho kniha Projektivní geometrie je hrozná a to, že ji napsal, svědčí nejen o tom, s jakou nevážností bral své učitelské úkoly, nýbrž i o nízké kultuře jeho matematického myšlení. Ovšem Hlavatý si uměl znamenitě dělat reklamu, kdežto Jarník si ze zásady žádnou reklamu nedělal.

Po stránce politicko-ideologické byl Hlavatý v třicátých letech horlivý čtenář stříbrného tisku a vřelý stoupenec Stříbrného, i když nebyl v jeho straně. Vyzdvíhoval a chválil italský fašizmus (nikoliv však německý nacizmus). Po válce byl, nikoliv bezvýznamným členem českosocialistické strany a po únoru 1948 opustil republiku.

Vladimír Kořínek byl značně temperamentní, snadno se rozzlobil. Stopy jeho rozčilení nebo pobouření nacházíme i na některých jeho dokumentech. Např. v zápise z 36. valného shromáždění ČSAV z prosince 1977, ve kterém se dočetl, že se členem korespondentem stal prof. RNDr. Jiří Fábera (1930–1978),⁷ CSc., a nikoli prof. RNDr. M. Fiedler, DrSc.,⁸ udělal dva otazníky, tlustý vykřičník a poznamenal:

19. 8. 1977 Kolegium navrhlo na 1. místě volbu prof. RNDr. Miroslava Fiedlera, DrSc., a teprve na 5. místě prof. RNDr. Jiřího Fáberu, CSc.

Na strojopisnou kopii jedné své přednášky Vladimír Kořínek připsal:

Referát na jisté univ. konferenci konané pravděpodobně před 1. 1. 1961. Originál, který jsem četl a ještě upravil, vyžádali si pořadatelé z filozofické fakulty pro pořízení zápisu. Slíbili jej vrátit, avšak nevrátili. Ukradli!

Dne 14. 4. 1961 ve zprávě děkanátu podle předepsaných bodů V. Kořínek mimo jiné napsal: *Personální stav je děkanství znám. – Je děkanství známo. – To snad mám psát celý traktát o pedagogické práci katedry? Na to věru nemám čas.*

⁶ Hlavatý prý 15. března 1939 ve vášnivé atmosféře tehdejší situace nařkl Kořínka před celou „osvobodovací komisí“ (od kolejného) z bolševictví.

⁷ Z. Jankovský: *Za profesorem Jiřím Fáberou*, PMFA 24(1979), 50–51; Kolektiv MÚ ČSAV a KM FEL ČVUT: *Zemřel člen korespondent ČSAV profesor Jiří Fábera*, ČPM 104(1979), 101–106 (též Czech. Math. J. 29(104)(1979), 163–168); Z. Jankovský: *10. výročí úmrtí profesora Jiřího Fáberu*, PMFA 33(1988), 179–180.

⁸ Viz J. Sedláček, A. Vrba: *K šedesátinám profesora Miroslava Fiedlera*, ČPM 111(1986), 210–224; J. Sedláček, A. Vrba: *Sixty years of Professor Miroslav Fiedler*, Czech. Math. J. 36(111)(1986), 495–510; Z. Vavřín: *Seventy years of Professor Miroslav Fiedler*, Math. Boh. 121(1996), 329–333; Z. Vavřín: *Miroslav Fiedler and Vlastimil Pták: Life and Work*, Linear Algebra Appl. 223/224 (1995), 3–29.

Dne 9. 2. 1962 odpovídal V. Kořínek na otázky fakultního oběžníku (první se zřejmě týkala personálního doplnění pracoviště). Reagoval značně pobouřen: *Nedoplňuje, protože nám nikdo nikoho vhodného nedá. – Otázka je stupidní. Může ji formulovat jen někdo, kdo nemá ponětí o vědecké práci. – Nebudu psát slohový úkol.*

Zajímavé pasáže týkající se Vladimíra Kořínka je možno najít i v zápisech ze stranických schůzí „skupiny matematika“; následující úryvky jsou z doby, kdy byl Kořínek děkanem.

Velmi kladně hodnocena práce s. děkana: na fak. radě staví otázky správně politicky, dovede resolutně vystoupit i vůči straníkům, na druhé straně vždy hledá spojení se stranou a její mínění a pomoc. (22. 5. 1954)

Přijímání nových členů. Konstatováno, že s. Kořínek má naprosto kladné stanovisko, které také důsledně uplatňuje, a velmi široké znalosti. Poněkud vypjatý individualismus. Jeho přijetí do strany může znamenati velký klad, ale zároveň vážný úkol pro skupinu, ježto jde o významnou a vyhraněnou osobnost. Skupina doporučuje, aby s. Kořínek byl vyzván k podání přihlášky do strany. Dokud bude děkanem, nenavrhuje se jiné zatížení ve straně, pouze pravidelné rozhovory s výborem organisace.

S. Čech navrhuje, aby se uvažovalo též o s. Nožičkovi.⁹ ...

Návrh ručitelů na s. Kořínka: Vyčichlo, Polák, ev. Katětov. Totéž u s. Nožičky: Byl členem soc. dem. Proto se musí jmenovat pět ručitelů. Skupina navrhuje: Čech, Katětov, Koubek, Jar. Fuka – dalšího by mohl navrhnout s. Fuka nebo jmenovat přímo výbor. (24. 6. 1954)

* * * * *

Následující dokumenty jsou datovány v rozpětí mnoha let (1937 až 1978), seřazeny jsou chronologicky. Při jejich přepisu byla do značné míry respektována i úprava originálů; Vladimír Kořínek např. důsledně psal tečky za datem, často i za svým podpisem a adresou. U strojopisů byly opraveny jen evidentní překlepy, rukopisy byly až na nepatrné výjimky přepsány beze změn. Na některých materiálech je Kořínkův podpis (v přepisu je vyznačen italikou), někde je Kořínkovo jméno s adresou napsáno strojem, na některých kopiích či rukopisných konceptech chybí.

Zveřejněné dokumenty pocházejí většinou z Kořínkova fondu uloženého v Archivu AV ČR.

* * * * *

⁹ František Nožička (1918–2004). Viz V. Alda: *K životnímu jubileu profesora Nožičky*, ČPM 113(1988), 311–315; K. Zimmermann: *Prof. Dr. František Nožička, Dr.h.c., sedmdesátiletý*, Aplikace matematiky 33(1988), 154–155; M. Vlach, K. Zimmermann: *70 let profesora Františka Nožičky*, PMFA 33(1988), 101–102; K. Zimmermann: *Celebrating eighty years of Professor Nožička*, Math. Boh. 124(1999), 103–107; Š. Zajac, K. Zimmermann: *Zemřel profesor František Nožička*, PMFA 49(2004), 259–261.

1.

Kořínkův posudek na doktorskou disertaci Š. Schwarze (1914–1996)¹⁰ nazvanou *O rozkladu polynomů v irreducibilní činitele v tělese tříd zbytků (mod p) a v tělese čísel racionálních* ze dne 21. května 1937 je psán rukou a spolupodepsán Karlem Petrem. Uložen je v Archívu UK.

* * *

V Praze dne 21. května 1937.

Věc: Schválení disertace
p. Štefana Schwarzze.

Děkanství přírodovědecké fakulty
university Karlovy.

Pan Štefan Schwarz předložil práci: „O rozkladu polynomů v irreducibilní činitele v tělese tříd zbytků (mod p) a v tělese čísel racionálních“ ke schválení jakožto disertaci. Práce má 42 stran rukou psaných. Problémem rozkladu daného polynomu v součin irreducibilních faktorů v tělese čísel racionálních a početními metodami k určení těchto irreducibilních faktorů zabývali se matematikové od dob Kroneckerových. Při početních metodách, pomocí nichž se dají jednotlivé irreducibilní faktory stanovit, se jedná hlavně o to, aby vedly rychle k cíli, t.j. aby počet početních úkonů a potřebných zkoušek byl co nejmenší. Tato otázka, ač od dob Kroneckerových velmi pokročila, není dosud plně uspokojivě řešena. V nové době se nejdříve daný polynom o celých racionálních koeficientech rozkládá v irreducibilní faktory mod p , kdež p jest vhodně volené prvočíslo; po případě se určuje několik takových rozkladů podle více prvočíselných modulů. Z rozkladu neb rozkladů mod p se usuzuje pak na rozklad v tělese čísel racionálních.

Prof. Karel Petr uveřejnil v „Časopise pro pěstování mat. a fys.“ 66, 1937, 85–99 metodu pro rozklad daného polynomu mod p . Pan Schwarz vychází ve své práci z této práce prof. Petra. Prof. Petr udává tam metodu snadnou a krátkou, jak rozložití daný polynom mod p v součin faktorů, z nichž každý jest součin irreducibilních faktorů stejného stupně. Pan Schwarz vypracovává tuto metodu dále a udává způsob, jak lze tyto polynomy, jež jsou součinem irreducibilních faktorů stejného stupně, rozložití v jednotlivé irreducibilní faktory a ukazuje, jak lze tohoto rozkladu daného polynomu v irreducibilní faktory mod p a z něho

¹⁰ J. Jakubík, M. Kolibiar: *K šesdesiatinám akademika Štefana Schwarzze*, ČPM 99(1974), 200–213; T. Katriňák, Š. Znáť: *Päťnásť otázok akademikovi Štefanovi Schwarzovi*, PMFA 24(1979), 245–253; J. Jakubík, B. Kolibiarová, M. Kolibiar: *K sedemdesiatinám akademika Štefana Schwarzze*, ČPM 109(1984), 329–334; T. Katriňák: *Osemdesiatiny akademika Štefana Schwarzze*, PMFA 39(1994), 259–260; B. Riečan: *Štefan Schwarz (1914 až 1996)*, PMFA 42(1997), 256–257; B. Kolibiarová: *Spomínám na môjho učiteľa akademika Schwarzze*, PMFA 42(1997), 257–259; K. Nemoga, B. Riečan (ed.): *Matematika v b mol. Štefan Schwarz – matematika a pedagóg*, VEDA, Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 1999.

plynoucích rozkladů mod p^k užití ke stanovení ireducibilních faktorů daného polynomu v tělese racionálních čísel. Tato metoda vede daleko rychleji k cíli a po menším počtu zkoušek než metody vypracované Rungem (J. f. r. u. a. Math. 99, str. 89) a Mandlem (J. f. r. u. a. Math. 113, str. 252).¹¹

Předložená práce ukazuje nejen, že pan Schwarz vnikl velmi hluboko do řešeného problému, nýbrž i že dovede velmi obratně použití svých vědomostí z rozličných odvětví matematiky k řešení otázky, kterou si předložil, a svědčí o jeho schopnosti k samostatné vědecké práci v matematice. Proto podepsaní považují předloženou práci pana Štefana Schwarze za schopnou, aby byla přijata jako disertační práce k dosažení hodnosti doktora přírodních věd.

Vladimír Kořínek.

Plně souhlasí s posudkem p. prof. Kořínka

K. Petr

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

2.

Dva Kořínkovy přípisy ze 14. října 1937 adresované Ministerstvu školství a národní osvěty se týkají vymalování a vybavení Kořínkovy pracovny na Karlově. V květnu roku 1938 Kořínek požadované vybavení pracovny objednal a vzápětí získal za celkovou cenu 4.172,70 Kč. Strojopisné kopie obou dopisů jsou uloženy v Archivu AV ČR.

★ ★ ★

Ministerstvu školství a národní osvěty

v Praze.

Podepsaný Vladimír Kořínek, mimořádný profesor matematiky na přírodovědecké fakultě university Karlovy žádá, aby jeho pracovna místnost č. 76. v budově přírodovědeckých ústavů U Karlova č. 3. byla vymalována.

Místnost sloužící profesoru Kořínkovi za pracovnu nebyla již velmi dlouhou dobu vymalována a malba jest již ve velmi špatném stavu. Stěny a strop jsou velmi špinavé. Na stěnách visí ještě skříňka na baterii, zvonek a skříňka se sluchátkem a mluvítkem od starého domácího telefonu, který již dávno byl z budovy odstraněn. Tyto věci místnost velmi hyzdí. Kdyby však byly odstraněny, vznikly by na stěnách velké světlé skvrny a vzhled místnosti by byl ještě daleko horší, neboť by potom teprve vynikalo, jak jsou stěny zašpiněné.

¹¹ C. Runge: *Ueber die Zerlegung ganzer, ganzzahliger Functionen in irreductible Factoren*, Journal reine angew. Math. 99(1886), 89–97; M. Mandl: *Ueber die Zerlegung ganzer, ganzzahliger Functionen in irreductible Factoren*, Journal reine angew. Math. 113(1894), 252–261.

Podepsaný proto žádá, aby uvedená místnost byla znovu vymalována a to v době velikonočních prázdnin 1938.

V Praze, dne 14. října 1937.

Ministerstvu školství a národní osvěty

v Praze.

Podepsaný Vladimír Kořínek, mimořádný profesor matematiky na přírodovědecké fakultě university Karlovy žádá, aby mu byl opatřen do jeho pracovny /místnost č. 76./ v budově přírodovědeckých ústavů U Karlova č. 3. potřebný nábytek.

Podepsaný má svou pracovnu prozatímně zařízenou několika starými, úplně různými kusy nábytku, které jakožto již vyřazené v budově sehnal, a který naprosto nevyhovuje. Tak na př. za knihovnu slouží mu obyčejná skříň, nepřiliš veliká, která již svou velikostí nedostačuje a mimoto se pro úschovu knih nehodí. Dále není v místnosti žádný stolek, u něhož by bylo lze vykonávat zkoušky a kolokvia.

Proto podepsaný žádá, aby do jeho pracovny byly opatřeny tyto věci:

- 1./ psací stůl,
- 2./ stojan na knihy,
- 3./ knihovna nejméně s 10 m polic,
- 4./ skříň, v níž větší část by měla police na uložení písemností a nevázaných sešitů, menší část by byla zařízena jako šatník,
- 5./ konferenční stolek se židlemi,
- 6./ koberec běhoun, 6 m 70 cm dlouhý,
- 7./ stropní osvětlovací těleso.

V Praze, dne 14. října 1937.

* * * * *

3.

Kuriozitou je krátký Kořínkův dopis, ve kterém odpovídá na přípis děkanátu ze dne 21. prosince 1938 (podepsaný děkanem) o úhradě praní prádla. Dne 3. ledna 1939 mu však děkan Jindřich Křepelka (1890–1964) účet vrátil s tím, že má být proplacen z dotace matematického semináře. Kořínkův dopis je psán v ruce, děkanova odpověď na stroji na rubu Kořínkova dopisu. Archív AV ČR.

* * *

V Praze dne 23. prosince 1938.

Věc: Vrácení účtu za praní
ústavního prádla.

Příloha 1.

Děkanství přírodovědecké fakulty
university Karlovy
v Praze.

K č. j. 1211/38/39 ze dne 21. prosince 1938 dovoluji si sdělit, že matematický seminář nemá žádné laboratorní taxy, ze kterých by praní ústavního prádla hradil. Z dotace na knihovnu semináře není dovoleno platit praní prádla. Protože tedy seminář nemá vůbec peněz, ze kterých by mohl hradit praní prádla, vracím připojený účet za praní prádla se žádostí, aby děkanství účet zaplatilo tak, jako to učinilo i v letech minulých.

Vl. Kořínek.

* * * * *

4.

Zajímavým dokumentem je rukopisný náčrt Kořínkova dopisu ze dne 13. října 1939 děkanovi přírodovědecké fakulty B. Šalomonovi (1880–1967) o špatné sociální situaci prof. E. Bunického (1874–1952).¹² E. Bunickij písemně požádal dne 29. prosince 1939 ministerstvo o zvýšení důchodu cestou milosti; tato žádost byla doporučena přiloženým dopisem profesorů matematiky přírodovědecké fakulty.

Druhý úryvek je z Kořínkova dopisu J. Hroncovi (1881–1959)¹³ ze dne 8. prosince 1939; J. Hronec byl tehdy prvním rektorem Slovenské vysoké školy technické. Všechny tyto materiály jsou uloženy v Archívu AV ČR.

* * *

¹² J. Bílý: *Eugen Bunickij zemřel*, ČPM 78(1953), 287–290. Bílý zde píše: *Za války žil po uzavření českých vysokých škol z nepatrné pense lektora. Po otevření vysokých škol v r. 1945 přednášel opět na přírodovědecké fakultě ... stále vědecky činný a až do věku 78 let konal přednášky. Seznam jeho prací má 47 položek.*

¹³ M. Kolibiar, M. Švec: *Za akademikom Jur Hroncom*, ČPM 85(1960), 218–225; V. Žbirková: *Juraj Hronec – pedagóg*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 1975; M. Greguš (ed.): *Jur Hronec*, JČSMF, Praha, 1981; O. Hronec, B. Riečan, J. Sulaček: *Starý pán. Kniha o Jurovi Hroncovi*, VEDA, Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 1999; M. Švec: *Jur Hronec – sté výročie narodenia*, ČPM 106(1981), 217–219; JČSMF: *Akademik Juraj Hronec 17. 5. 1881– 1. 12. 1959*, PMFA 5(1960), 114–115; T. Katriňák: *Spomienky na nestora slovenských matematikov*, PMFA 26(1981), 88–91.

13. 10. 1939.

Právní postavení a osobní poměry
smluvního lektora prof. Eugenia Bunického

(Sepsáno pro informaci
spect. pana děkana fakulty přírodovědecké).

Eugenij Bunickij, před revolucí profesor matematiky na universitě v Oděse, působí na naší fakultě jakožto lektor od roku 1931. Ze začátku dostával za svou činnost remuneraci, později od 1. května 1935 byl smluvním lektorem. Letos byla jeho smlouva vypověděna a to od 30. listopadu 1939, protože dosáhl věkové hranice. Prof. Bunickij platí ze svého platu příspěvky na zákonné pensijní pojištění Všeobecnému pensijnímu ústavu v Praze. Nárok na pensi by nabyt však teprve 1. května 1940. Tuto okolnost oznámilo děkanství přírodovědecké fakulty min. šk. a nár. osv. se žádostí, aby v důsledku toho byl smluvní služební poměr prof. Bunického prodloužen až do té doby t. j. 1. května 1940.

Pense prof. Bunického by v tomto případě činila 440 K měsíčně. Z tohoto příjmu není možno dobře žít, zvláště v dnešní době. Na druhé straně prof. Bunickij pro svůj věk nemá vůbec vyhlídky na to, že by si mohl opatřit někde nějaké zaměstnání jiné. Sám osobně jest úplně chud a nemá žádného majetku, neboť při revoluci v Rusku nic nezachránil.

Bylo by proto dobře, aby spect. pan děkan vyšetřil na ministerstvu, zda a co by šlo pro pana prof. Bunického udělat, aby se neocitl po 1. květnu úplně na dlažbě s 440 K měsíčně. Nejlépe by bylo, kdyby byl ustanoven dále smluvním lektorem i po 1. květnu 1940. Kdyby to bylo možno, jest třeba vyšetřiti, jaké kroky jest nutno podniknouti, aby toho bylo dosaženo.

V podobném postavení jako prof. Bunickij nachází se na filosofické fakultě naší university prof. Losskij,¹⁴ který byl i přes svůj věk jako smluvní lektor na fakultě ponechán. Nevím ovšem, za jakých se to stalo podmínek. To by bylo nutno zjistit na děkanství filosofické fakulty.

Podotýkám, že vyučovací činnost pana prof. Bunického jakožto lektora jest velmi cenná. Vede řadu cvičení k přednáškám, která koná na výsost svědomitě. Učitelství úspěch jeho jest velmi veliký, neboť prof. Bunickij má velké didaktické schopnosti i velké odborné vědomosti, o nichž svědčí jeho velká literárně vědecká činnost jak z doby dřívější, tak z doby nejnovější.

Vl. Kořínek.

13. 10. 1939.

¹⁴ N. O. Losskij (1870–1965), ruský filozof, profesor univerzity v Petrohradu, od roku 1922 v emigraci v Praze.

V době zavření všech našich vysokých škol neměl jsem smyslu a klidu na projednávání věcí pana profesora Bunického. ... Má na naší fakultě místo lektora do konce dubna 1940. Doufejme, že svůj plat i za změněných okolností bude dostávat. V prosinci jej ještě dostal úplně pravidelně. Od května 1940 má nárok na pensi od Všeobecného pensijního ústavu a to 440 K měsíčně. ... Kdyby bylo možno opatřit mu nějaké postavení na technice v Bratislavě, bylo by to pro něho velké dobrodiní. I my v Praze budeme se ze všech sil starati o něco pro něho, ale za dnešních poměrů a po nedávných neblahých událostech vše jest nejisté.

Ujišťuji Vás, Magnificence, že já i moji kolegové velmi rádi budeme udržovat styky se slovenskými matematiky a doufám pevně, že vědecké svazky budou trvati i nadále. Bude nás všechny velmi těšit, budeme-li moci cokoliv udělat pro slovenské matematiky a pro slovenskou matematiku.

V úctě se Vám poroučí Váš

* * * * *

5.

Ministerstvo školství a národní osvěty informovalo dopisem profesory uzavřených českých vysokých škol o přípisu říšského protektora z 24. května 1940, podle kterého mají být dáni ihned na dovolenou s čekatelným, a o záměru ministra toto nařízení provést. Ministerský dopis připouštěl možnost odvolání do patnácti dnů. V. Kořínek tento dopis dne 17. června obdržel, 1. července sepsal odvolání a 2. července je donesl na ministerstvo a nechal si potvrdit odevzdání razítkem na kopii. Text jeho odvolání je zde otištěn. Dne 11. července ministr jeho odvolání nevyhověl, 31. července byl V. Kořínek zproštěn činné služby a dán na dovolenou s čekatelným. Archív AV ČR.

* * *

V Praze dne 1. července 1940.

Ministerstvu školství a národní osvěty

v Praze.

Proti přípisu ministerstva školství a národní osvěty č. 72.822/40 – III/2 z 6. června 1940 podává podepsaný dr. Vladimír Kořínek, mimořádný profesor přírodovědecké fakulty české university Karlovy v předepsané lhůtě tyto námitky:

Pro zamýšlené opatření není dána podmínka odst. 2, §1, vládn. nař. ze dne 2. března 1939, č. 32/II Sb. z. a n. podepsaný dosud též nepozbyl možnosti vykonávat službu na vysoké škole. Činnost vysokoškolského profesora skládá se totiž z činnosti vyučovací a z činnosti badatelské. Účelem uzavření

českých vysokých škol dne 17. listopadu 1939 bylo podvázati vyučovací činnost na těchto školách, avšak příslušná říšskoněmecká místa projevila názor, že není v zájmu říše zastaviti také úplně badatelskou činnost na těchto školách. Proto a ve smyslu směrnic daných 11. ledna 1940, odst. 1, podal podepsaný panu akademickému komisaři prof. dr. Viktoru Czurdovi žádost za znovuotevření matematického ústavu české university Karlovy k další vědecké činnosti a příslušně ji odůvodnil. Žádost byla doručena panu komisaři děkanem fakulty dne 13. února 1940. Nebyla dosud vyřízena ani kladně ani záporně. Proto nelze naprosto míti za to, že opatřeními ze dne 17. listopadu 1939 byla podepsanému zastavena úplně i badatelská činnost na vysoké škole, a že tudíž nemá možnost vykonávati službu.

* * * * *

6.

Kořínkův dopis prof. O. Borůvkovi datovaný 17. listopadu 1941 se týká připravované Borůvkovy knížky *Úvod do teorie grup*, která vyšla v Praze roku 1944. V. Kořínek sděluje O. Borůvkovi své terminologické připomínky k jeho textu a upozorňuje ho na některá drobná nedopatření. O. Borůvka pak v předmluvě své knihy V. Kořínkovi děkuje:

Vřelými díky jsem zavázán p. kolegovi V. Kořínkovi, který cennými podněty přispěl ke zlepšení spisu. Rovněž vřele děkuji Královské české společnosti nauk, která svým nákladem knížku vydala a knihtiskárně Prometheus, která ji vkusně a pečlivě vytiskla.

Původně se předpokládalo, že Borůvkovu knížku vydá Jednota českých matematiků a fyziků. Její činnost však byla za války podstatně ochromena, vydávání Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky bylo zastaveno již v květnu roku 1941.

Druhé (rozšířené) vydání Borůvkovy knížky vyšlo v Přírodovědeckém vydavatelství v Praze roku 1952, v době, která byla rovněž pro Jednotu těžká. O deset let později vyšla v nakladatelství Československé akademie věd Borůvkova knížka podstatně přepracovaná pod názvem *Základy teorie grupoidů a grup* a v německé verzi v Berlíně již roku 1960 s názvem *Grundlagen der Gruppoid- und Gruppentheorie*.

V Kořínkově dopise padnou jména matematiků H. Fittinga (1906–1938) a Ø. Oreho (1899–1968).¹⁵

Kořínkův dopis je psán strojem na papíru s hlavičkou (Dr. Vladimír Kořínek, profesor university Karlovy, Praha XII., Slovenská 13), uložen je v Borůvkově fondu na PřF MU v Brně i s kopií odpovědi O. Borůvky z 21. listopadu 1941. Kopie obou dopisů jsou v Archívu AV ČR.

* * *

¹⁵ Viz H. Zassenhaus: *Zum Gedenken an Hans Fitting*, Jahresber. DMV 49(1939), 93–96; Øystein Ore 1899–1968, J. Combin. Theory 8(1970), I–III; K. E. Aubert: *Øystein Ore and his mathematical work*, Nordisk. Mat. Tidsskr. 18(1970), 121–126.

V Praze 17. listopadu 1941.

Milý pane kolego,

Slíbil jsem Vám ústně, že Vám napíši, až přečtu rukopis Vaší knihy. Knihu mám již dávno přečtenou. Nepsal jsem Vám ihned, protože za dnešní situace výbor Jednoty se nemůže ještě sejít a vůbec nelze ještě předvídat, kdy se bude moci sejít. Myslil jsem si tudíž, že věc nechvátá.

Knihy se mi velmi líbí, ale skutečně se mně zdá, že se svým rázem do Cesty k vědě nehodí. Říkám rázem, ne podáním, neboť podání je opravdu elementární beze všech předpokladů.

Nejdříve Vám napíši o některých názvech pojmů, pro něž já užívám názvů poněkud jiných. Je to ovšem prozatím jen moje osobní mínění a nikterak na něm netrám. Teprve bližší zkoumání by musilo ukázat, který z obou názvů je vhodnější.

Říkám násobení komutativní nikoli abelovské, protože se říká zákon komutativní a vůbec se vyhýbám osobním názvům všude tam, kde jsou názvy věcné, neboť se lépe pamatují. Podobně říkám prvky a permutace komutativní a nikoli zaměnitelné.

Užívám toliko názvu centrum a nikoli střed, protože střed má již tolik jiných významů a název centrum je latinský a ve světových řečech zavedený.

Bude Vás snad zajímat, že pro název operátor užívá Fitting názvu endomorfismus, který je podobně tvořen jako automorfismus. Viz Math. Ann. 115, 1937, 75–79.¹⁶

Užívám názvu čísla nesoudělná pro dvě čísla, která nemají jiné společné dělitele než jedničky. Relativní prvočísla nazývají se obyčejně taková dvě čísla a , b , pro něž existují dvě čísla x , y taková, že $ax + by = 1$. Jsou okruhy, v nichž jsou to dva různé pojmy, které dlužno při studiu dělitelnosti lišit. V oboru integrity celých racionálních čísel je to ovšem jeden pojem.

Říkám normální podgrupa a nikoliv invariantní podgrupa. Invariantní podgrupou označuji podgrupu, která je invariantní vůči libovolné dané množině operátorů, celé grupy, t.j. je zobrazena každým operátorem této množiny do sebe.

Říkám grupa faktorová místo grupa faktorů, ačkoliv přiznám, že i grupa faktorů má své oprávnění. K názvu byl jsem veden zásadou, že čeština dává přednost přívlastku souřadnému před pořadným.

Říkám vytvořující prvek v cyklické grupě místo prvek základní.

Snad Vám bude vhod, když Vám sepíši malá nedopatření, která jsem v rukopise našel a která i při nejlepší péči vždy v rukopise nějaká zůstávají.

¹⁶ Jde o článek *Bemerkungen über den Endomorphismenbereich einer Gruppe*.

Jistě to není seznam úplný, poněvadž některé partie mně již známé jsem četl jen zběžně a vůbec jsem si při četbě nevytkl za cíl hledat nedopatření.

Str. 18, ř. 16. místo permutaci má být zobrazení. Permutace je totiž definována teprve na str. 20.

Str. 37, cvičení 4, Věta: „Když přirozená čísla a, b jsou menší anebo rovna nějakému přirozenému číslu n , pak počet prvočísel, která dělí číslo $10a + b$, jest $\leq n$.“ není správná. Pro $a = 1, b = 2, n = 2$ $10a + b = 12$ je dělitelno 3 prvočísly. Pro $a = 3, b = 2, n = 3$ $10a + b = 32$ je dělitelno 5 prvočísly. Jsou to však jediné dvě vyjimky, takže věta bude správnou, připojíme-li podmínku $n \geq 6$.

...

Na konec bych Vás prosil, abyste mně laskavě sdělil tuto věc: Vyšetřoval jste již, jak by Vaši teorii faktoroidů šlo zobecnit na systémy s mnohoznačným násobením, jako jsou na př. Oreovy multigrupy? Shledal jsem totiž, že v pracích Oreových a jeho školy o systémech s mnohoznačným násobením nejsou homomorfismy i isomorfismy takových systémů dosti přesně definovány. Když jsem se snažil tyto závady napravit, viděl jsem, že by i zde bylo nejjednodušší vyjít od rozkladů příslušných množin, jako jste to Vy dělal při faktoroidech. Nerad bych však dělal něco zbytečně, co již snad máte uděláno a co bych tedy s příslušnou citací mohl převzít. Proto tento dotaz.

Rukopis Vaší knihy odevzdám v nejbližších dnech v kanceláři Jednoty.

Srdečně Vás zdraví

Váš

Vl. Kořínek.

* * * * *

7.

Následující dva úryvky jsou z Kořínkových dopisů Bohumilu Bydžovskému (1880–1969),¹⁷ které byly zaslány do Veselí nad Lužnicí začátkem roku 1945;

¹⁷ R.: *Šedesátka profesora Dra Bohumila Bydžovského*, ČPMF 69(1939/40), D98–D99; K. Koutský: *Sedmdesátiny prof. Dr. Bohumila Bydžovského*, ČPMF 75(1950), D349–D357; K. Havlíček: *Akademik Bohumil Bydžovský pětasedmdesátníkem*, ČPM 80(1955), 247–249; J. Bílek: *Akademik Bohumil Bydžovský osmdesátníkem*, ČPM 85(1960), 226–227; J. Metelka: *K 80. narozeninám akademika Bohumila Bydžovského*, PMFA 5(1960), 603–612; K. Havlíček: *Osmdesát pět let akademika Bohumila Bydžovského*, PMFA 10(1965), 103–104; K. Šindelář: *Památce akademika Bohumila Bydžovského*, ČPM 95(1970), 100–113 (též Czech. Math. J. 20(95)(1970), 169–178); K. Drábek: *Sto let od narození akademika Bohumila Bydžovského*, PMFA 25(1980), 283–284; K. Šindelář: *Vzpomínka na akademika Bohumila Bydžovského*, ČPM 105(1980), 325–328.

uloženy jsou v Archívu AV ČR. Zde jsou otištěny zajímavé pasáže o tehdejších aktuálních událostech v Praze.

V. Kořínek za války sepisoval první verzi své učebnice *Základy algebry* a vyměnil s B. Bydžovským několik dopisů, v kterých psal o své připravované učebnici a o Bydžovského knize o maticích a determinantech. B. Bydžovský vydal roku 1930 *Základy teorie determinantů a matic a jich užití* a během války připravoval druhé vydání této knížky; vyšlo roku 1947 pod názvem *Úvod do teorie determinantů a matic a jich užití*. V předmluvě (z roku 1945) k druhému vydání B. Bydžovský děkuje V. Kořínkovi za upozornění na drobná nedopatření ve vydání prvním.

* * *

V Praze 14. ledna 1945.

Vážený pane profesore,

Srdečné díky za Váš dopis z 21. prosince 1944. Promiňte, že tak opožděně na něj odpovídám. Měl jsem však do nedávna velké běhání se svým pracovním nasazením.

Budu velmi rád, když se s Vámi někdy v lednu setkám a budu mít příležitost promluvit si o své algebře a o Vašich determinantech. Prozatím Vám jen stručně napíši, jak se na věc dívám. ...

Co se týče našeho pracovního nasazení, probíhaly věci dosud takto: 29. prosince si nás zavolali, každého jednotlivě na ministerstvo práce. Tam nám řekli, že bylo nějaké udání a že nás proto nasadit musí. Ptali se nás, zda něco sami nemáme neb zda bychom si sami nějaké přiměřené místo nenašli ve válečné důležité práci. A tu jsem právě byl velmi zaměstnán hledáním něčeho vhodného. Po delším hledání našel jsem si místo stálého poradce u firmy Josef a Jan Frič. Jarník má podobné místo u Českomoravských strojíren, Hlavatý má jít do ústavu technické optiky. Čekáme nyní tedy na to, aby nás pracovní úřad na tato místa přidělil. Protože dosud nemáme žádný zájem na tom, aby se to stalo rychle, o celou věc se nestaráme.

Se srdečným pozdravem a uctivým poručením milostivé paní

Váš

V Praze 1. března 1945.

Vážený pane profesore,

Důkaz o polosouměrném determinantu je skutečně správný. Přimlouvám se však velmi za to, aby byl poněkud upraven a tím se stal čtenáři lépe srozumitelný. Upravil bych důkaz takto: ...

Tento dopis se poněkud opozdil. Bylo to způsobeno hlavně leteckým útokem na Prahu 14. února. Po útoku člověk neměl dobře smyslu psát dopisy, ačkoliv se mu pranic nestalo. Průběh útoku, jak jsem jej zažil, byl asi tento: Bylo krátce před 12 1/2 hod., svítilo slunce a bylo úplně jasno, když zazněl letecký poplach. Tak asi za 5 minut potom začaly padat pumy a celá věc netrvala ani 2 minuty.

Protože po vyhlášení poplachu až do začátku útoku hrálo radio, nebral jsem věc vážně a byl jsem nahoře v bytě. Viděl jsem výbuchy pum v Gröbovce a zdvihající se sloupy prachu po nich. Okna se velmi třásla. Jinak se však nám nestalo nic, i byt zůstal bez pohromy, ačkoliv ob dům, do č. 9, padla puma, proletěla od střechy až do přízemí, avšak nevybuchla. Druhá taková puma padla hned do vedlejšího domu, který stojí vedle tohoto rožáku v Šumavské ulici. Také nevybuchla. Útok byl malý, ale vypadá to po něm hrozně. Nejhorší je to kolem býv. Fochovy třídy, tak asi od divadla k tržnici. Zasaženo divadlo /nevybuchlá puma/, dále dům Zemědělské osvěty, tabáková režie, palác Radio, který také vyhořel a mnoho činžovních domů. Druhá, ale prostorově menší, velmi zpustošená oblast je území ohraničené nábřežím, Rösselovou ulicí, Ditrichovou ulicí a Morání. Tam někde bydlil profesor Viktorín Vojtěch, který se z bytu zachránil, byt má ale prý zpustošený.¹⁸ Mezi těmito dvěma oblastmi jsou ovšem četné zásahy další. Při útoku se letadla držela zřejmě na jih od čáry Rösselová – Ječná – Jugoslávská. Teprve za Ludmilou překročena tato čára na sever. Můj dojem je ten: Nechtěli zasáhnout ani továrny, ani dopravu, nýbrž udělat útok na město. Vybrali si k tomu okrsek zastavěný činžovními domy, až na Emausy bez historické a s malou urbanistickou cenou. Prohlížel jsem si zásahy. Vyplývá z nich jasně, že je nejlépe jít do krytu. Tam je nejbezpečnější. Pumy byly asi tak 250 kg těžké – viděl jsem ty nevybuchlé u nás v sousedství. Vybuchují v cihlových domech asi ve výši druhého poschodí, takže přízemí a první poschodí zůstane stát a lidé v krytu se zachrání, kdežto lidé v poschodích zahynou. Dále je dobře mít plnou vanu vody. Tam, kde měli hasiči prostředky a včas začali hasit, ohniska způsobená zápalnými bombami uhasili. Jinak vyhořel celý dům do základů.

Pokud v Jednotě je známo, vyvázla matematicko-fyzikální obec pražská celkem bez pohromy. Byt Závaškových¹⁹ a byt Dolejškových²⁰ mají rozbitá okna od bomb z Gröbovky. Vila v Gröbovce vyhořela do základů. Byla tam Hitlerjugend.

Se srdečným pozdravem a uctivým poručením milostivé paní

* * * * *

¹⁸ Viktorín Vojtěch (1879–1948). Od roku 1923 vedl na přírodovědecké fakultě oddělení pro vědeckou fotografii a fotochemii.

¹⁹ František Závaška (1879–1945), český fyzik. Viz V. Trkal: *František Závaška*, ČPMF 71(1946), D1–D9; I. Šimon: *Památce profesora Františka Závašky*, ČPMF 71(1946), 91–95; L. Zachoval: *K Závaškovým sedmdesátinám*, ČPMF 75(1950), 109–110; V. Trkal: *10 let od úmrtí Závaškova*, Čs. čas. Fys. 5(1955), 240–241; L. Zachoval: *O díle Prof. Dr. Františka Závašky*, PMFA 10(1965), 74–81; M. Brdička: *Život profesora dr. Františka Závašky*, Čs. čas. fys. A20(1970), 558–562; M. Brdička: *Dílo profesora dr. Františka Závašky*, Čs. čas. fys. A20(1970), 673–680; M. Brdička: *Vzpomínka na prof. PhDr. Františka Závašku*, PMFA 20(1975), 248–252; L. Zachoval (ed.): *Fyzik František Závaška, jeho život, dílo a význam*, JČSMF, Praha, 1981.

²⁰ Václav Dolejšek (1895–1945), český fyzik, začátkem roku 1945 zemřel v Terezíně. Viz V. Kunzl: *Vědecká činnost prof. dr. V. Dolejška*, PMFA 2(1957), 438–452; A. Kochanovská: *Vzpomínka na prof. dr. V. Dolejška*, PMFA 2(1957), 496–500; M. Rozsival: *Životní cesta prof. PhDr. Václava Dolejška (20. 2. 1895 – 3. 1. 1945)*, PMFA 41(1996), 89–95.

8.

V druhé polovině roku 1944 musela Jednota českých matematiků a fyziků vydat ze své knihovny velké množství svazků fyzikálních časopisů Výzkumnému ústavu říšské pošty „k pracem válečně důležitým“. V. Kořínek, který se o knihovnu Jednoty řadu let staral, se po válce snažil o navrácení těchto svazků. V Archívu AV ČR jsou strojopisné kopie jeho dvou dopisů z 8. 12. 1945; jeden je adresován majoru Sternerovi, druhý majoru Mrachekovi.

Kořínkovo úsilí bylo úspěšné, všechny časopisy byly nalezeny a v září 1946 vráceny; svědčí o tom krátká zpráva v Časopise pro pěstování matematiky a fyziky 71(1946), D108.

* * *

Mr. H. J. Mrachek
Major A.C. M.G.O. G.245
Landshut
Bavaria

Prague, December, the 8th, 1945.

Dear Sir,

Major Sterner, from the USA Army, told me during his stay in Prague that you were on duty at Landshut in Bavaria and gave me the advice to ask you for your help in the following matter. The Union of the Czech Mathematicians and Physicists (Jednota českých matematiků a fyziků) has a large library which is very important for research work in mathematics and physics. Unfortunately in the fall of 1944 the Germans took away a great number of volumes of important physical reviews and brought them to the „Forschungsanstalt der Deutschen Reichspost“ in Landshut to which place the Anstalt was removed from Berlin for security reasons. They were there till the end of the war.

I should be much obliged to you if you were able to write me what happened to the books there and to give me an advice what to do to get them back. The series of the physical reviews in our library which were complete before this violent act of the Germans have great gaps. This thing depreciate them very much especially because the Germans had interest just in the volumes from the recent years, from 1900 upwards. I tried to get informations through officials channels and I approached also on behalf of this matter the Command of the American Army in Bohemia, but without any success till now. Being on charge of the library I should be therefore very gratefull to you if you gave me a trace of the books. A list of the missing volumes is attached to this letter. An other list signed duly by the officials of the Forschungsanstalt is kept in the office of the Union.

Sincerely yours

* * * * *

9.

Krátký Kořínkův dopis Národní bance československé z 6. března 1946 ukazuje, jak obtížné bylo po druhé světové válce získat zahraniční literaturu. Kořínkova žádost byla úspěšná, dne 6. května získal poukaz na 1.800 Kčs na nákup literatury. Birkhoffovu knihu o teorii svazů však ještě koncem roku 1947 k dispozici neměl. Ukazují to pozdější Kořínkovy dopisy prof. O. Borůvkovi. Archív AV ČR.

* * *

V Praze 6. března 1946.

Věc: Žádost o uvolnění vázaných
vkladů na nákup vědeckých
knih.

Národní bance československé

v P r a z e .

Odvolávám se na přípis Národní banky československé Č 146/593/Org. Úm./1.Mý/Mš ze dne 1. března 1946 a žádám, aby mně Národní banka laskavě uvolnila peníze z mého vázaného vkladu u městské spořitelny pražské, hlavní expositury na Král. Vinohradech na nákup níže uvedených vědeckých knih, které vyšly za války ve Spojených státech amerických. Jsou to knihy vydané American Mathematical Society, 531 West 116th Street, New York, 27, N.Y.:

G. Birkhoff: Lattice Theory 1940, vi, 156 p. \$ 2,50

S. Lefschetz: Algebraic Topology 1942, vi, 389 p. \$ 6,-

G. T. Whyburn: Analytic Topology 1942, x, 278 p. \$ 4,75

N. Jacobson: The Theory of Rings 1943, vi, 150 p. \$ 2,25.

Tyto knihy nezbytně potřebuji, abych mohl sledovat pokroky, které byly učiněny v Americe v mém oboru. Připomínám, že v poslední době se staly Spojené státy americké jednou z vědecky nejvýznamnějších zemí na světě.

Vl. Koříněk.

profesor matematiky na Karlově
universitě v Praze.

* * * * *

10.

Kořínkův dopis uhelné komisi zásobovacího oddělení pražského magistrátu dokumentuje skromné poválečné poměry v republice. Kořínkova žádost byla doporučena děkanátem, podepsána děkanem Juliem Komárkem (1892–1955) a navíc ještě potvrzena zaměstnaneckou radou. Archiv AV ČR.

* * *

V Praze 24. října 1946.

Titl.

Zásobovacímu oddělení magistrátu hl. města Prahy,
uhelné komisi

v Praze I, Kaprová ul. 16.

Podepsaný dr. Vladimír K o ř í n e k, řádný profesor přírodovědecké fakulty university Karlovy, bytem v Praze XII, čp. 1182, Slovenská ul. 13, žádá tímto o přiděl uhlí pro pracovnu ve svém bytě, která jest podepsanému jakožto vědeckému pracovníku a odbornému spisovateli nezbytná.

Zvláště v zimě bude podepsaný svou pracovnu v uvedeném bytě nutně potřebovat, aby mohl včas připravit a dokončit vydání vysokoškolských učebnic, kterých studující přírodovědecké fakulty university Karlovy nezbytně potřebují.

* * * * *

11.

Tři Kořínkovy dopisy O. Borůvkovi z roku 1947 ukazují velký Kořínkův zájem o Birkhoffovu knihu *Lattice Theory*. Jsou psány strojem na papíru s hlavičkou; originály jsou uloženy v Borůvkově fondu na PŘF MU a jejich kopie v Archivu AV ČR. Na prvním je Borůvkova poznámka: *Půjčena fotokopie 18. 9. 1947*. V prvním dopise se V. Kořínek zmiňuje o květnovém přednáškovém pobytu prof. Ø. Ore v Praze. Jméno G. Birkhoffa (1911–1996) píše v prvních dvou dopisech s jedním f.

Velmi půvabné jsou v dopisu z 27. prosince tyto dvě Kořínkovy věty: *Nemusi to být hned. Stačí to až po Novém roce.*

* * *

V Praze 10. září 1947.

Milý pane kolego,

Když jste byl v Praze při návštěvě prof. Ore, říkal jsem Vám, že bych velmi rád si v září prohlédl Birkhoffovu knihu o svazech. Září nyní přišlo a proto bych Vám byl velmi vděčen, kdybyste mohl zařídit, aby mně kniha byla na měsíc zapůjčena. Vrátil bych ji kolem 15. října. Pak bez toho nastanou přednášky. Přirozeně uhradím všechna vydání spojená se zásilkou.

Děkuji Vám předem za Vaši námahu. Se srdečným pozdravem

Vl. Kořínek.

V Praze 18. října 1947.

Milý pane kolego,

Naše seminární knihovna by koupila jeden exemplář ofotografované Birkhoffovy Lattice Theory. Můžete-li tedy tento exemplář opatřit, považujte, prosím, tento dopis za objednávku. Abychom se vyhnuli zbytečnému posílání sem i tam, snad by šlo věc zařídit tak, že bych si nechal pro seminář ten exemplář, který jste mně půjčil. Pakliže s tím souhlasíte, potřeboval bych jen snímek s 2. a 3. stránkou knihy, který v exempláři, který jste mi půjčil, schází, jak jsem Vám již o tom psal. Dále bych prosil účet vypravený tak, jak to děláte i pro Váš seminář. Peníze dám pak poukázat na účet, který mi naznačíte.

Nezlobte se, že Vás s tím obtěžuji. Děkuji Vám předem za veškerou námahu. Se srdečným pozdravem

Vl. Kořínek.

V Praze 27. prosince 1947.

Milý příteli,

Nezlobte se, že Vás opět trápím s tím Birkhoffem. Když fotografický snímek celé knihy stojí jen něco přes 300 Kčs, měl bych rád svůj vlastní exemplář. Šlo by dát udělat ještě jeden pro mne? Nemusí to být hned. Stačí to až po Novém roce. Nikterak na to nechvátám, když již mám jeden exemplář k dispozici. Velmi mne mrzí, že objednávám jeden exemplář po druhém. Máte s tím větší práci Vy i ústav, který to dělá.

Přeji Vám mnoho zdaru a vše nejlepší v roce 1948 a děkuji Vám za Vaši laskavost.

Vl. Kořínek.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

12.

Kořínkův dopis Vladimíru Knichalovi (1908–1974)²¹ je odpovědí na jeho řešení známé úlohy o šachovnici. Strojopisná kopie dopisu je uložena v Archívu AV ČR.

* * *

V Praze 19. prosince 1948.

Milý příteli,

Díky za tvůj dopis a za řešení problému se šachovnicí. Je úplně správné. Jen mám dojem, že nejsi šachista. Ten by to řešil jednodušeji. V hlavní diagonále správně postavené šachovnice jsou jen bílá pole. Každá sirka leží právě na jednom bílém a na jednom černém poli. Bílých polí máme k dispozici $32 - 2 = 30$. Není tedy možno na ně položit požadovaným způsobem 31 sirek. Toto řešení je ovšem v principu shodné se řešením Tvým. Zároveň je vidět, že nutnou podmínkou pro možnost rozložit sirky uvedeným způsobem je, aby vyříznutá pole byla nestejně barvy (t.j. součet jejich indexů měl pro každé pole jinou paritu). Zda je to též podmínka postačující, jsem nepřemýšlel.

Ted' jinou úlohu: Jest napsati číslo 100 jakožto součet přirozených čísel a to tak, že v těchto číslech uijeme právě jednou každé z devíti číslic 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, a nulu, kolikrát budeme potřebovat. To je také úloha z Varšavy s velmi krátkým řešením.

Přeji Tobě i paní Zoře hodně pěkné svátky.

Srdečně Tě zdraví

* * * * *

13.

Zajímavý je Kořínkův dopis prof. Emilu Schoenbaumovi (1882–1967)²² z října roku 1949; jednak se zmiňuje o poválečné situaci u nás, jednak o zdravotním stavu prof. Karla Petra. Strojopisná kopie dopisu je uložena v Archívu AV ČR.

* * *

²¹ J. Kurzweil: *K padesátinám profesora Vladimíra Knichala*, ČPM 83(1958), 127–128; J. Kurzweil: *O životě a díle člena korespondenta ČSAV Prof. Vladimíra Knichala*, ČPM 100(1975), 314–324 (též Czech. Math. J. 25(100)(1975), 503–509); J. Kurzweil: *K nedožitým osmdesátým narozeninám prof. dr. Vladimíra Knichala*, ČPM 113(1988), 309–310.

²² E. Schoenbaum pracoval v letech 1912 až 1939 ve Všeobecném penzijním ústavu v Praze, v letech 1919 až 1948 též na univerzitě Karlově (od r. 1923 jako řádný profesor pojistné matematiky). Přípravoval zákony o penzijním a sociálním pojištění, na jeho podnět začaly být r. 1930 vydávány *Aktuárské vědy*, které Schoenbaum redigoval spolu s dr. V. Havlíkem (1898–1944). Od roku 1939 pracoval v zahraničí, po válce se na krátkou dobu vrátil do Prahy, od r. 1948 působil v Mexiku v ústavu sociálního pojištění. Přispěl k reorganizaci sociálního pojištění v latinskoamerických zemích, USA a Kanadě. Zemřel r. 1967 v Mexico City. Viz F. B.: *Sedesátiny Ph.Dr. Emila Schoenbauma*, ČPMF 71(1946), D97–D98; B. T.: *Prof. Emil Schoenbaum*, *Aktuárské vědy* 8(1948/49), 49–52.

V Praze 23. října 1949.

Vážený pane profesore,

Těšili jsme se všichni, že Vás a mil. paní již uvidíme v Praze, ale podle sdělení ministerstva zůstanete ještě nějaký čas v Mexiku. Chtěl jsem Vám po Vašem návratu osobně poděkovat za balíček, který jsem od Vás z Mexika dostal o prázdninách. Káva i ostatní obsah přišel mně velmi vhod a srdečně Vám za něj děkuji. Byl bych se poděkoval ihned, ale nevěděl jsem, zda jste ještě v Mexiku neb již někde na cestě domů a zda by Vás můj dopis stihl. Proto děkuji až teprve dnes.

Pokud se týče potravin, se poměry u nás značně zlepšily a žije se po této stránce daleko snáze a lépe. Na universitě není celkem nic nového. Jen reforma studia se provádí a stále pokračuje. Letos máme již první dva roky studia reformované. Bude třeba začlenit i studium pojistné matematiky a matematické statistiky do reformy, a to co nejdříve. Mám dojem, že páni, kteří na studiu přednášejí včetně doc. Truksy, jsou v této věci poněkud bezradní.

Prof. Petr leží od poloviny června v nemocnici s arteriosklerosou a se slabostí srdce. Když jsem byl u něho v květnu ještě v bytě byl jeho celkový stav a zvláště stav duševní velmi špatný. V nemocnici se značně zlepšil. Dostává denně dvě injekce insulinu a dvě injekce strofantinové na srdce. Touží po tom, aby šel již domů. Lékaři jej však nechtějí pustit. Tvrdí, že by doma nemohl být tak léčen a jeho původní stav by se vrátil. Hlavně ty strofantinové injekce se dávají vnitřně a to musí dělat lékař. To tedy není možné doma, když se dávají dvakrát denně.

Ještě jednou Vám mnohokrát děkuji a milostivou paní i Vás srdečně zdravím

* * * * *

14.

Dalším zajímavým materiálem je Kořínkův rukopisný náčrt dopisu Odvolací komisi Státního úřadu důchodového zabezpečení. Týká se neutěšených hmotných podmínek prof. A. Žáčka (1882–1961)²³ v roce 1953. Rukopisný náčrt dopisu je uložen v Archívu AV ČR.

Není jasné, kdo měl spolu s V. Kořínkem dopis podepsat. Nepodařilo se zjistit, zda byl dopis opravdu odeslán a jak celá záležitost dopadla. Iniciátorem protestu byl téměř s jistotou V. Kořínek.

* * *

²³ V. P.: *K šedesátým narozeninám ř. profesora dra A. Žáčka*, ČPMF 71(1946), D98–D100; J. Nechvíle: † *PhDr. August Žáček*, Slaboproudý obzor 23(1962), č. 2, 126.

V Praze dne 12. června 1953.

Odvolací komisi

Státního úřadu důchodového zabezpečení.

Křížová 25

Praha-Smíchov

Dr. August Žáček profesor přírodovědecké fakulty university Karlovy na odpočinku, bytem Na Folimance 15, Praha-Vinohrady, dostal od Státního úřadu důchodového zabezpečení výměr č. 860 113/037, kterým se mu snižuje starobní zabezpečení z 7.050 Kčs na 3.000 Kčs měsíčně ve staré měně. Opatření bylo odůvodněno takto: „Jako profesor jste horlivě sloužil dřívějšímu kapitalistickému řádu a projevujete nepřátelský postoj k lidově demokratickému zřízení.“

Všichni tři podepsaní zastávali v letech 1948 a 1949 na přírodovědecké fakultě Karlovy university funkce, v nichž měli možnost seznámit se dobře s kádrovým materiálem týkajícím se profesora Žáčka. Podávají proto odvolací komisi o případu prof. Žáčka toto vysvětlení:

Prof. Žáček má velkou zásluhu tím, že po našem osvobození Rudou armádou vybudoval na přírodovědecké fakultě studium užité fyziky, aby připravovalo pro náš znárodněný průmysl, pro jeho výzkum a rozvoj, dobře vzdělané fyziky, kteří by se vyznali v aplikacích fyziky na moderní techniku. Toto studium dokončilo do roku 1950, kdy bylo zařazeno do reformovaného studia, větší počet studentů, z nichž nejlepší pracují nyní jako asistenti na vysokých školách neb jako vědečtí pracovníci ve výzkumných ústavech. Dále před únorem v době, kdy ministrem školství byl Jaroslav Stránský, stavěl se při obsazování míst asistentů na fyzikálním ústavě Karlovy university proti politické diskriminaci komunistů. V této době přijal do ústavu za asistenty soudruha Katzera a soudruha Pekárka, o nichž bylo známo, že jsou členy KSČ. Rozhodovala u něho jen odborná zdatnost.

Po únoru, pokud jsme mohli sledovat, nechoval se nepřátelsky k lidově demokratickému zřízení. Snažil i dále pomáhat rozvoji naší fyziky, pokud mu to jeho slábnoucí zrak dovoloval. Soudruzí Kaczer a Pekárek chodili k němu jakožto našemu přednímu odborníku ve vysokofrekventní fyzice dále na porady o problémech, na nichž pracovali, a profesor Žáček jim ochotně podle svých bohatých zkušeností radil, ač byl již mimo fyzikální ústav Karlovy university a později na odpočinku.

Konečně nelze říci, že by byl býval před válkou horlivě sloužil dřívějšímu kapitalistickému řádu. Za první republiky prof. August Žáček byl nejdříve asistentem fyzikálního ústavu Karlovy university a později profesorem fyziky na přírodovědecké fakultě. V tomto postavení nečinil nic jiného než celá řada jiných vysokoškolských profesorů. Námitky proti jeho činnosti na fakultě týkaly se hlavně způsobu, jakým zkoušel.

15.

Dva Kořínkovy dopisy z let 1955 a 1956 adresované nakladatelství ČSAV se týkají právního zajištění druhého vydání jeho učebnice *Základy algebry*. Dosvědčují Kořínkovu principiálnost a zarputilost. Dopisy jsou psány strojem na obyčejném papíře. Archiv AV ČR.

V prvním dopise se V. Kořínek domáhá uzavření smlouvy, kterou s ním nakladatelství nechtělo uzavřít. Když se mu smlouvu podařilo získat a nakladatelství ji potom chtělo zrušit, odmítal od ní ustoupit. Příčinou tohoto postupu nakladatelství byly patrně problémy kolem autorských honorářů (viz příspěvek V. Macháčka v další kapitole této monografie).

* * *

V Praze, dne 11. února 1955.

Nakladatelství Československé akademie věd,
P r a h a II., Vodičkova 40.

Mám připraven rukopis pro druhé vydání své knihy *Základy algebry*. Žádám, aby při odevzdání rukopisu byla se mnou současně uzavřena smlouva o vydání, jak se ve všech nakladatelstvích děje. Nemám námitek, aby do smlouvy byla dána výhrada, že ustanovení o honoráři vstoupí v platnost teprve po schválení ediční radou Československé akademie věd.

Protože kniha jest zavedena jakožto učebnice na přírodovědeckých fakultách universit a protože je rozebrána jest svrchovaná potřeba toho, aby druhé vydání vyšlo co nejrychleji. Žádám proto, aby nakladatelství Československé akademie věd začalo se mnou jednat o smlouvě co nejdříve. Neučiní-li tak do 28. února 1955, budu to pokládat za důkaz, že nehodlá knihu ve druhém vydání vydat a zařídím se podle toho.

Vl. Kořínek

Akademik Vladimír Kořínek.

Praha, dne 8. června 1956.

Nakladatelství Československé akademie věd,
Vodičkova ul. 40. P r a h a II.

Protože jsem byl vyzván, abych ustoupil od smlouvy, kterou jsem s nakladatelstvím ČSAV uzavřel dne 4. března 1955 o vydání mé knihy *Základy algebry*, prohlašuji, že od smlouvy neustoupím.

Akademik Vladimír Kořínek.

* * * * *

16.

Kořínkův dopis prof. Ladislavu Zachovalovi (1906–1982)²⁴ z roku 1955 se týká kádrových hledisek při rozdělování studentů ke studiu tehdy preferované nukleární fyziky a té „ostatní“. Uložen je v Archívu AV ČR.

* * *

V Praze dne 21. července 1955.

Soudruh

prof. Dr. Ladislav Z a c h o v a l,

P r a h a II, Ke Karlovu 5.

Milý příteli,

pro příští rok bylo na fyziku přijato 70 nových posluchačů, z nichž má být vybráno 40 pro studium nukleární fyziky na nové fakultě nukleárních věd. Ihned po skončení přijímacího řízení dal jsi pokyn s. Chotašové,²⁵ aby z kádrových hledisek sestavila seznam těch nově přijatých posluchačů, kteří by přicházeli v úvahu pro novou fakultu.

Soudruh Dr. Hrubý se však dostavil na děkanství za mé nepřítomnosti a vzal si veškerý materiál. Domnívám se, že materiál měl být dříve probrán na fakultě i po stránce odborné i neodborné, ovšem za součinnosti s. prof. Petržílky.²⁶ To se nestalo.

Protestoval jsem u s. Dr. Hrubého, který slíbil, že materiál na fakultu vrátí a že pak bude řádně projednán i po stránce odborné. S. Petržílka a s. Hrubý navrhuji, aby se tak stalo až po 15. srpnu 1955. Prosím proto, aby ses o věc staral a nepustil ji ze zřetele. Myslím, že je v zájmu fyziky, aby věc byla na fakultě i po stránce odborné řádně projednána a abychom nepřenechali jen ministerstvu určovat ty, kteří budou studovat nukleární fyziku a ty, kteří budou studovat jiné fyzikální specialisace. Proto jsem pokládal za potřebné před odjezdem z Prahy upozornit Tebe na tuto věc.

* * * * *

²⁴ Redakce: *K šedesátinám prof. dr. L. Zachovala*, PMFA 11(1966), 178–179; M. Rozsival: *K pětadesátinám prof. Ladislava Zachovala*, PMFA 16(1971), 206–207; K. Vacek: *Prof. dr. Ladislav Zachoval sedmdesátiletý*, PMFA 21(1976), 175–176; E. Vavřinec: *Zemřel prof. L. Zachoval, člen korespondent ČSAV*, PMFA 28(1983), 52–53.

²⁵ Pracovala na kádrovém oddělení fakulty.

²⁶ Václav Petržílka (1905–1976), český fyzik. Viz J. Beneš: *Šedesát let prof. Dr. Václava Petržílky*, PMFA 10(1965), 235–236; J. Sedlák: *Sedmdesát let profesora Petržílky*, PMFA 20(1975), 110–111; S. Šafrata: *Za profesorem Václavem Petržílkou*, PMFA 21(1976), 351–352. I. Úlehla (red.): *Václav Petržílka*, UK, Praha, 1985.

17.

Následující Kořínkův dopis zasláný do Chartúmu Dr. V. Dlabovi²⁷ obsahuje řadu zajímavých informací o Kořínkové pracovním vytížení, o jeho účasti na kolokviu o uspořádaných množinách v Oberwolfachu a o přednáškách A. G. Kuroše (1908–1971)²⁸ na pražském algebraickém semináři.

O své účasti na kolokviu sepsal V. Kořínek dvě zprávy, stručnou a podrobnou; z té podrobné je zde otištěn úryvek.

I ve své podrobné zprávě se V. Kořínek zmiňuje o práci Waltera Felschera, který navázal na jeho výsledky. W. Felscher pak V. Kořínkovi zaslal separát své práce *Jordan-Hölder-Sätze und modular geordnete Mengen* (Math. Zeitschr. 75(1961), 83–114), ve které mimo jiné cituje Kořínkovy práce [K19], [K20], [K21] a [K22], dvě práce V. Vilhelma²⁹ a jednu M. Kolibiara (1922–1994).³⁰

Připomeňme ještě, že c Kurošových pražských přednáškách V. Kořínek referoval v Časopise pro pěstování matematiky v člancích [K78] a [K79].

Všechny zmíněné materiály jsou uloženy v Archívu AV ČR, kde je též velká Kořínkova korespondence s rumunským matematikem M. Benadem, o kterém je v jeho dopise zmínka.

* * *

V Praze 6. ledna 1960.

Milý soudruhu Dlabo,

dostávám se k tomu napsati Vám dopis teprve dnes, až za dva měsíce po tom, kdy jsem dostal Váš dopis. Je to proto, že je zde spousta práce s reformou studia. Věci jsou velmi vážné a lhůty strašně krátké. Co bych povídal. V týdnu od 7. do 13. prosince jsem proschůzoval 24 hodin. Byl to sice týden vyjimečný, ale i tak, každý týden, doba proadministrovaná (včetně dělání plánů) a proschůzovaná je přes 20 hodin. To na vysvětlenou, že tak pozdě píší.

Posílám Vám s tímto dopisem průklep práce o Frattiniově podgrupě. Dal jsem ji do mezinárodního časopisu. Recensoval ji Vilhelm. Protože nepřišly ani sloupcové korektury, možno v práci ještě provést jisté změny, kdybyste na něco přišel.

²⁷ Viz L. Procházka: *Šedesátiny profesora Vlastimila Dlaba*, Math. Boh. 117(1992), 429–435 (též Czech. Math. J. 43(1993), 187–192).

²⁸ P. S. Aleksandrov, V. M. Gluškov: *A. G. Kuroš*, Uspechi Mat. Nauk 13(1958), 217–224; P. S. Aleksandrov, B. I. Plotkin, L. A. Skornjakov: *A. G. Kuroš*, Uspechi Mat. Nauk 23(1968), 219–228 (anglicky Russ. Math. Surv. 23(1968), 189–197); P. S. Aleksandrov, T. M. Baranovič, O. N. Golovin, B. I. Plotkin: *A. G. Kuroš*, Uspechi Mat. Nauk 27(1972), 211–226; O. N. Golovin (ed.): *Chronology of the life of A. G. Kuroš*, Trans. Mosc. Math. Soc. 29(1973), 3–16 (1976) (rusky Trudy Mosk. Mat. Obšč. 29(1973), 5–17).

²⁹ K. Drábek: *Docent Václav Vilhelm šedesátníkem*, PMFA 31(1986), 59.

³⁰ J. Jakubík, T. Katriňák: *Šedesátiny profesora Milana Kolibiara*, ČPM 107(1982), 320–325 (též Czech. Math. J. 32(107)(1982), 498–503; Math. Slovaca 32(1982), 189–194); T. Katriňák: *The 70th anniversary of Professor Milan Kolibiar*, Math. Slovaca 42(1992), 251–256 (též Czech. Math. J. 42(1992), 187–190); T. Katriňák: *Professor Milan Kolibiar (1922–1994)*, Math. Slovaca 44(1994), 489; T. Katriňák: *In memoriam: Milan Kolibiar (1922–1994)*, ORDER 12(1995), 321–325.

Kuroš měl v Praze dvě přednášky. První z nich byla o teorii kategorií. Je to poměrně nová teorie, která vznikla z potřeb kombinatorické topologie. Kuroš jí přikládá značnou důležitost. Druhá přednáška týkala se direktních rozkladů. V ní vykládal Kuroš ještě neuveřejněné výsledky svého žáka Livšice. Kuroš se domnívá, že je tím teorie direktních rozkladů ve velmi širokém smyslu v podstatě uzavřena.

Koncem října byl jsem v NSR na kolokviu O uspořádaných množinách v Oberwolfachu. Oberwolfach je vesnice v krásném údolí ve Schwarzwaldu. Tam byla získána vila, která před válkou patřila nějakému majiteli pily, a založen „Mathematisches Forschungsinstitut“. Dnes řídí Institut k tomu účelu založený spolek. Hlavní činností ústavu je pořádat kolokvia o nových otázkách matematiky i teoretické fyziky s mezinárodní účastí. Těch kolokvií je pořádáno každý rok kolem desíti. Kolokvium o uspořádaných množinách ve smyslu Bourbakiho, t.j. částečně uspořádaných množinách, se účastnilo 31 osob. Z německých významných matematiků tam byli W. Krull, Jürgen Schmidt, R. Baer, F. W. Levi, G. Pickert, K. Schröter (Berlín NDR); ze zahraničních účastníků: R. H. Bruck (USA), autor monografie: A survey of binary systems, B. H. Neumann (Manschester), Lesieur a Croisot (Francie), L. Fuchs, G. Grätzer a E. T. Schmidt (Maďarsko). Z referátů bylo vidět, že v dnešní době se pracuje především na těchto otázkách: kongruence ve svazech, částečně uspořádané a uspořádané grupy, dále použití teorie č. uspořádaných množin v teorii okruhů a ideálů. Mimo to tam byly referáty celé skupiny žáků prof. Pickerta o projektivních geometriích, ty však souvisely s č. uspořádáním množiny jen vzdáleně. Pak tam byl ještě jeden referát mladého asistenta z Freiburgu (Breisgau) W. Felschera z jeho chystané habilitační práce. Týkal se věty Jordan-Hölderovy. W. Felscher upravil výsledky mé, Vilhelmovy a Benadovy tak, že platí obecně v částečně uspořádaných množinách. Věc mne přirozeně velmi zajímala.

V semináři jsme se nejdříve hlouběji zabývali látkou obou přednášek Kurošových. Pak jsem podrobně referoval v několika schůzích semináře o práci Felscherově. Nyní referuje Černý o jedné práci Kulikovové o direktních součinech grup.

Váš dopis jsem četl s velkým zájmem. Mnoho vzpomínám na Vás a přeji Vám i Vaší paní, aby se Vám vedlo v Chartumu co nejlépe, jak v životě, tak na universitě. Je velká škoda, že tam již není Pedoe. Rád bych věděl, v jakém oboru pracuje prof. Radojčić. Váš výsledek o primárních Abelových grupách je zajímavý a snad se dostanete tak dále k redukovaným spočetným primárním grupám, které nejsou direktní součiny cyklických grup (Ulmův typ $> \omega$).

Přeji Vám i Vaší paní mnoho úspěchů v roce 1960 a těším se na shledání s Vámi na jaře v Praze.

Se srdečným pozdravem

Vl. Kořínek.

**Z p r á v a o účasti prof. Vladimíra K o ř í n k a
na kolokviu o uspořádaných množinách v Oberwolfachu (N.S.R.).**

V červnu 1959 byl jsem pozván na kolokvium o uspořádaných množinách do „Mathematisches Forschungsinstitut“ v Oberwolfachu-Walke (Kreis Oberwolfach Schwarzwald, NSR), které se konalo ve dnech 25. až 30. října 1960. Účast na tomto kolokviu byla mně umožněna laskavostí ministerstva školství a kultury. ...

... Na kolokvia jsou zváni všichni významnější západoněmečtí matematici, kteří pracují v oboru, jenž je předmětem kolokvia, a mimo ně i několik zahraničních odborníků v příslušném oboru. Cílem takových kolokvií je dáti účastníkům přehled o dnešním stavu oboru a umožniti jim úzký osobní styk po dobu kolokvia. ...

... Každé kolokvium vede a řídí po stránce vědecké jeden matematik, přední zástupce příslušného oboru. Na kolokviu o uspořádaných množinách byl tímto vedoucím prof. F. W. Levi.

... Znal jsem velmi dobře poměry mezi německými matematiky na univerzitách v době, než Hitler se dostal k moci. Záleželo jim vždy na velmi úzkých osobních stycích, na velmi živé výměně matematických myšlenek a na dobré spolupráci při řešení problémů nebo rozvíjení nějaké teorie. Tyto věci působily před rokem 1933 velmi podstatně na velký rozkvět německé matematiky. Po roce 1933 nastal rychlý a hluboký úpadek. V nynější době se význam i úroveň německé vědecké práce stále zvyšuje, nebylo však dosaženo ještě předhitlerovské úrovně. Na celém uspořádání kolokvia i na samotném jednání na konferenci bylo vidět, že se vědomě obnovuje stará, dobrá tradice před rokem 1933, která nesla tak dobré výsledky. Zdá se mi, že se však daleko větší váha než před rokem 1933 klade i na styk a výměnu myšlenek se zahraničními matematiky.

Ovzduší na konferenci bylo velmi přátelské. Jak to na takových schůzkách s mezinárodní účastí bývá, o politice se celkem mnoho nehovořilo. Přes to mám dojem, že matematici němečtí ve své většině jsou antifašističtí stejně, jako byli před válkou. Dva z předních matematiků, kteří se účastnili kolokvia, prof. Baer a prof. Levi opustili po roce 1933 Německo a vrátili se zpět až po válce. V celém ovzduší na konferenci nebylo dosud vidět ani stopy po revanšismu a militaristickém imperialismu, který čiší z vládních aktů bonnské vlády.

Účastníci z kolokvia měli příležitost udělat si velmi pěkný obraz o dnešním stavu teorie uspořádaných množin a o problémech, které se ve světovém měřítku v této teorii řeší. To je značně důležité, neboť na celém světě uplyne značná doba od okamžiku, kdy dojde rukopis do redakce nějakého matematického časopisu, až do jeho uveřejnění (1 až 2 roky). ...

18.

Kořínkův list rektorátu UK z 13. července 1960 doporučuje účast odborného asistenta K. Drbohlava (1927–1995)³¹ na 2. sjezdu maďarských matematiků. Strojopis je uložen v Archívu AV ČR.

* * *

13. července 1960.

Rektorátu university Karlovy
v Praze.

Odborová organisace „Svaz maďarských učitelů“ oznámila organisaci ROH na matematicko-fyzikální fakultě, že zve jednoho matematika-odboráře z naší fakulty k pobytu 10 dní v Budapešti, v době konání druhého sjezdu maďarských matematiků. Universitní a fakultní výbor ROH navrhl k tomuto zájezdu odbor. asistenta Dr. Karla D r b o h l a v a , který je členem katedry algebry a geometrie. Jako vedoucí této katedry pokládám tuto volbu za velmi vhodnou a vše ji doporučuji. S. Dr. Drbohlav pracuje v algebře a zvláště v teorii grup, kteréžto obory jsou v Maďarsku velmi úsilovně a s úspěchem pěstovány. Proto jeho účast na sjezdu maďarských matematiků by jistě měla pro jeho práci velký význam.

Vedoucí katedry algebry a geometrie:

Vl. Kořínek

Akademik prof. Dr. Vladimír Kořínek,

Praha II, Ke Karlovu 3.

* * * * *

19.

Poměrně rozsáhlým textem je Kořínkův pohled z konce roku 1960 na vývoj algebry ve světě a v Československu v příštím desetiletí. Byl psán jako odpověď na přípis předsednictva ČSAV s žádostí o výhled na vývoj algebry v následujících dvaceti letech. Tento požadavek V. Kořínek označuje hned v prvním odstavci za *čirý nesmysl*. Přesto však zprávu vynucenou tehdejší administrativou během několika dnů sepsal, i když patrně předpokládal, že ji nikdo číst nebude. Jeho elaborát do značné míry dokládá, v jaké izolaci se tehdejší československá věda a tedy i algebra nacházela. Vědecký styk byl do značné míry redukován na písemné materiály, z nichž byly navíc mnohé nedostupné. V závěru svého textu se V. Kořínek nevyhnul razantní kritice

³¹ Viz L. Procházka: *K šedesátinám profesora Karla Drbohlava*, ČPM 112(1987), 329–330 (též Czech. Math. J. 37(112)(1987), 671–674); J. Trlifaj: *In Memoriam Professor Karel Drbohlav*, Math. Boh. 121(1996), 223–224 (též Czech. Math. J. 46(121)(1996), 335–336).

současných poměrů na MFF UK a podmínek pro vědeckou práci na univerzitách obecně. Šestistránkový strojopis je uložen v Archívu AV ČR.

* * *

V Praze dne 20. prosince 1960.

Předsednictvu matematicko-fyzikální sekce

Československé akademie věd

v P r a z e

K přípisu předsednictva 1. sekce Československé akademie věd č.j. 63.619/11 z 3. 12. 1960 sděluji toto:

Žádáte, abych do 15. prosince 1960 zaslal návrh na vývoj svého vědního oboru – algebry – do roku 1980 podle svých představ s krátkým odůvodněním, z něhož by vyplývalo, proč takový vývoj doporučuji a jaká opatření bude třeba učinit. To je čirý nesmysl. Žádný sebe všestrannější a sebe geniálnější matematik nemůže dnes na konci roku 1960 ani přibližně říci, jak bude algebra v letech osmdesátých vypadat a jaké problémy budou v popředí zájmu matematiků. Proto mohu nejvýše vylíčit, jaké problémy z algebry budou podle mých zkušeností a vědomostí důležité v nejbližších deseti letech. Přitom pro krátkost času (od 3. 12. do 15. 12. !!) musím sestavit tyto řádky jen z paměti, nemám naprosto možnost v tak krátké lhůtě pokusit se o jakoukoli úplnost při nárysu hlavních problémů algebry ať v domácím nebo ve světovém měřítku. Je velké nebezpečí, že jsem na tu nebo onu důležitou věc u nás nebo v zahraničí zapomněl a že proto obraz o algebře, který načrtnu, bude zkreslený. A tak je v mých vývodech značný stupeň nejistoty a to tím větší, čím více se vzdalujeme od přítomné doby. Proto rozhodně odmítám, aby byla činěna z mých odhadů jakákoli extrapolace za rok 1970 a i před tímto rokem je můj odhad pro budoucí vývoj algebry značně problematický. Rozhodně neberu žádnou odpovědnost za jakékoli vývody a důsledky, které by snad při plánování byly činěny z toho, co dále napíši.

Pokud vím, lze problémy, které jsou v Československu studovány a řešeny, shrnout do tří velkých tematických celků. O některých tematech, do nichž nepatří tak velký počet prací, zmíním se později a neberu zřetel na tematiku ojedinelou. Nejsem si však naprosto jist, že jsem na něco podstatného nezapomněl.

a) Teorie pologrup. Pracuje se na Slovensku především v Bratislavě. Práce se týkají v poslední době i topologických pologrup.

b) Teorie grup. Pracuje se hlavně v Praze. Práce se týká téměř výhradně abstraktní teorie grup.

c) Teorie svazů a teorie uspořádaných množin. Pracuje se v Praze, Brně, Bratislavě a Košicích. Sem zařazuji uspořádané i svazové grupy a pologrupy, které se studují v Brně a na Slovensku.

Nyní by bylo třeba srovnat tuto naši problematiku s problémy, které se řeší v algebře v měřítku světovém. Je pro mne velmi těžké takové srovnání provést, neboť jsem si vědom, že moje studium zahraniční literatury je z různých důvodů velmi mezerovité. Přece však se pokusím o takové srovnání, i když je nebezpečí, že nebude vstížené.

Podle mých okamžitých vědomostí patří mezi hlavní obory, které se v přítomné době v algebře pěstují, tyto obory:

1. Teorie neasociativních grupoidů. Tento obor nepatří k algebraickým oborům, které jsou dnes nejdůležitější pěstovány. Domnívám se také, že tento obor sám o sobě není příliš důležitý. Má však velký význam, protože je nezbytný pro studium neasociativních okruhů (Viz bod 6.) a jistých otázek abstraktní geometrie.

Z prací československých matematiků patří sem především velká monografie Otakara Borůvky: *Grundlagen der Gruppoid- und Gruppentheorie*, kde autor shrnul, doplnil a značně rozšířil své dřívější výsledky. Dále sem patří některé práce brněnských matematiků.

2. Teorie pologrup. která je dnes již značně rozsáhlým oborem, ačkoli se domnívám, že je teprve ve svém začátečním stadiu. Je to teorie dnes důležitá i pro různá jiná odvětví matematiky a zdá se mi, že její význam v tomto směru dále poroste. U nás se v tomto oboru pracuje (Viz bod a)).

3. Teorie grup. Dnes je to již teorie téměř klasická s velmi propracovanými vlastními metodami. Není téměř oboru matematiky, který by jejich výsledků nepoužíval. U nás se v tomto oboru pracuje (Viz bod b)). Nepracuje se v těchto odvětvích teorie grup: konečné grupy, topologické grupy a reprezentace grup. O tomto posledním odvětví viz bod 8.

4. Teorie komutativních okruhů. V popředí stojí dnes stále ještě teorie ideálů. Rovněž velmi důležitá je teorie hodnocení. Obě disciplíny spolu ostatně úzce souvisí. Je to obor velmi rozvinutý, rozsáhlý a proto těžký. Největší význam pro ostatní partie matematiky tkví v tom, že jak teorie ideálů, tak teorie ohodnocení je nezbytná pro moderní algebraickou geometrii. Teorie komutativních okruhů hraje jistou roli i v homologické algebře (Viz bod 10.). U nás se v tomto oboru nepracuje.

5. Teorie asociativních okruhů. Okruhy konečné hodnoty (tj. okruhy, které jsou lineární prostory konečné dimenze) nad svým centrem, jsou již velmi dobře známy a považují tuto teorii v hlavních rysech již za ukončenou. Jinak je tomu u okruhů nekonečné hodnoty (dimenze) nad svým centrem. Zde je ještě celá řada zajímavých neřešených problémů (např. v teorii nekomutativních těles nekonečného stupně nad svým centrem). U nás se celkem v tomto oboru nepracuje.

6. Teorie neasociativních okruhů. Význam studia těchto okruhů tkví v tom, že Lieovy okruhy, k nimž přirozeně vedla teorie Lieových grup, jsou neasociativní. Neasociativní okruhy mají tedy velký význam pro topologické grupy.

Jejich teorie ovšem plně využívá teorie neasociativních grupoidů (Viz bod 1.). U nás se v tomto oboru nepracuje.

7. Teorie svazů a vůbec uspořádaných algebraických struktur. Po velmi intenzivním vývoji teorie svazů, který nastal po vzniku této teorie, je v přítomné době vývoj této teorie klidnější a pomalejší. To však neznamená nikterak, že by se již problémy sem patřící vyčerpávaly. Dnešní problémy této teorie neleží již na povrchu, nutno při jich řešení jít daleko hlouběji než na začátku. Mimo to metody i problémy se zobecňují z teorie svazů na obecnější struktury nebo se studují známé již algebraické struktury, k nimž se připojuje v té neb v oné formě požadavek uspořádání prvků. Tak na příklad v mezinárodním měřítku se velmi mnoho pracuje v teorii svazových nebo polouspořádaných grup, svazových nebo polouspořádaných plogrup. Ve všech těchto oborech se u nás pracuje (Viz bod c).

8. Lineární algebra. Tento obor je poněkud neurčitý. Rozumí se jím studium lineárních rovnic nad tělesy a okruhy, studium vektorových prostorů nad tělesy a okruhy jich endomorfismů. Protože základní věci z těchto oborů jsou dávno známy, je zaměřena vědecká práce v tomto oboru především dvěma směry. Matematici se snaží vytěžit z lineární algebry co nejvíce pro početní metody. Výzkum tohoto druhu se koná u nás v Matematickém ústavu ČSAV. Nezahrnuji problémy sem patřící do algebry, domnívám se, že patří spíše do okruhu problémů početních metod. Druhý badatelský směr je zobecňování problémů i využití metod lineární algebry pro funkcionální analýzu. I v tomto směru se u nás pracuje. Opět se domnívám, že jsou to problémy, které patří spíše do funkcionální analýzy.

Konečně sem se zařazuje i reprezentace grup. Pokud se týká reprezentace konečných grup, je tento obor ve svých podstatných částech již po stránce teoretické hotov. Proto se zde při vědecké práci jedná buď o drobnosti a nebo o vhodné a rychlé metody skutečného výpočtu reprezentací, především pro účely teoretické fyziky. Zde ovšem má matematik spolupracovat s teoretickým fyzikem a musí rozumět příslušným problémům teoretické fyziky. Před několika lety vedl jsem seminář o těchto problémech. Když jsme prostudovali reprezentaci konečných grup i některých nekonečných grup po matematické stránce, chtěl jsem, aby nějaký fyzik nás seznámil s těmi částmi moderní fyziky, kde se reprezentace grup používá, abychom si dovedli najít ty matematické problémy reprezentace grup, jichž řešení teoretická fyzika potřebuje. To se mi však nepodařilo.

Reprezentace grup má ovšem řadu neřešených teoretických problémů při reprezentaci jistých nekonečných grup důležitých pro teoretickou fyziku. Metody, které byly úspěšné při řešení podobných problémů, jsou metody z funkcionální analýzy. Proto podle mého mínění patří tento obor spíše do funkcionální analýzy.

9. Topologické algebraické struktury. Sem zařazuji algebraické struktury, v nichž je kromě algebraických operací definována ještě topologie a které se vedle algebraických metod vyšetřují především metodami obecné (množinové)

topologie. Jsou to topologické pogrupy, grupy a okruhy. Je to hraniční obor mezi algebrou a obecnou topologií. Zařadil bych tento obor spíše do topologie než do algebry. U nás se v tomto oboru pracuje (Viz a)).

10. Homologická algebra. Vedle vlastní homologické algebry zařazují sem všechnu látku z algebry, kterou potřebuje algebraická topologie. V posledních dvaceti letech se algebraická topologie stále více a více algebraizovala, takže se celá disciplína stále těsněji blíží k algebře a používá hlubokých výsledků z různých odvětví algebry (např. disciplin uvedených v bodech 3, 4, 5, 9 a 11). V druhé polovici třicátých let potřeby algebraické topologie vedly ke vzniku nového odvětví algebry, teorie kategorií, kterou rovněž zahrnuji sem. Na rozdíl od bodu 9 má dnes algebraická topologie výrazně algebraický ráz. Homologická algebra je dnes středem pozornosti matematiků a ve velkých matematických střediscích ve světě se toto odvětví horlivě studuje a v něm se buď pracuje nebo připravuje budoucí badatelská práce. U nás se v něm dosud nepracuje.

11. Univerzální algebry. V přítomné době děje se pokus o syntézu a sjednocení dosavadních oborů algebry na vyšší abstraktní úrovni. Studují se „abstraktní“ nebo „univerzální“ algebry, tj. množiny, na nichž jsou definovány abstraktně algebraické operace, nebo relativity, na nichž jsou definovány abstraktně relace. Jedná se zde např. o jednotné odvození vlastností, které jsou společné různým algebraickým útvarům, jako jsou grupoidy, okruhy atd. o vlastnosti izomorfizmů a homomorfizmů, o vlastnosti volných nebo direktních součinů, atd. taková vyšetřování jsou značně těžká, prolíná se při nich teorie s metateorií, zasahují značně do matematické logiky. Pokládám tento pokus za velmi významný.

U nás vyšlo v minulých letech několik prací, které představují první kroky v tomto směru bádání.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Mám-li nakonec vysloviti své mínění o tom, jaká odvětví algebry by bylo dobře pěstovat v desetiletí 1960–1970, nutno říci, že je velmi záhodno, aby byla dále rozvíjena všechna ta odvětví, která se úspěšně pěstovala v minulých letech. K tomu snad netřeba dalšího odůvodnění.

Těžší je již otázka, která nová odvětví třeba u nás rozvíjet. K tomu bych rád řekl toto:

A. Podle mého mínění by bylo velmi užitečné a výhodné studovat univerzální algebry (bod 11.). Je to velmi slibný obor, poměrně značně mladý, který podle mého soudu má velkou budoucnost. Šlo by poměrně snadno nalézt v něm důležité a závažné problémy, jejichž řešení by nebylo přespříliš těžké.

B. Za předpokladu, že se bude u nás rozvíjet vědecká práce v algebraické topologii, bude nutno pěstovat homologickou algebru (bod 10.).

C. Kdyby se u nás nepěstovala algebraická topologie, pak pro vědeckou práci bych navrhoval jeden z těchto oborů: teorie asociativních okruhů (bod 5.) nebo teorie neasociativních grupoidů a neasociativních okruhů (bod 1. a 6.).

Tyto obory by bylo nutno rozvíjet na matematicko-fyzikální fakultě Karlovy univerzity nebo na přírodovědeckých fakultách ostatních univerzit. A tu je situace velmi chmurná. Tak, jak to vyhlíží dnes na univerzitách, není v dohledné době přes stranické a vládní usnesení o vědecké práci na vysokých školách naděje na to, že by bylo dosti času rozvíjet nějaký obor. Budeme všichni rádi, budeme-li moci pokračovat na problémech již rozpracovaných a nebudeme-li nuceni omezovat i práci, která se již na fakultách dělá. Proto musel bych pro sebe odmítnout jakékoli pracovní závazky, které by případně pro mne plynuly z toho, že by některý z právě uvedených oborů byl dán do plánu. Teprve po radikálním zlepšení poměrů na matematicko-fyzikální fakultě Karlovy univerzity bych se mohl nějakého úkolu ujmout.

Vl. Kořínek

Akademik Vladimír Kořínek,
Praha II, Ke Karlovu 3.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

20.

Kořínkův dopis prof. J. Klapkovi (1900–1976)³² se týká Klapkova připravovaného přechodu z brněnské techniky na MFF UK; jednání probíhala od jara 1958, Klapkův plánovaný přechod se však nakonec neuskutečnil. Jiří Klapka v Brně r. 1952 založil seminář z diferenciální geometrie a vedl jej až do svého odchodu do důchodu. V době, kdy se o Klapkově odchodu do Prahy jednalo, vyšly v odborném tisku dva články k jeho šedesátinám. Strojopisná kopie dopisu je uložena v Archívu AV ČR.

★ ★ ★

12. ledna 1961.

Milý příteli,

spěchám, abych odpověděl na Tvůj milý dopis ze dne 27. 12. 1960. Předně mne velmi překvapilo, že v přípisě z Prahy (prosím odkud ?) se mluvilo o profesuře deskriptivní geometrie. Sám jsem vypracoval na naší fakultě návrh na Tvé převedení k nám. Se souhlasem ostatních profesorů matematiky zněl návrh na profesora matematiky a deskriptivní geometrie. Bohužel jsme tam ten dodatek

³² O. Borůvka, K. Svoboda: *Šedesátiny profesora Jiřího Klapky*, ČPM 85(1960), 377–382; *Seznam prací profesora Jiřího Klapky*, ČPM 85(1960), 382–384; V. Havel: *Šedesátiny profesora Jiřího Klapky*, PMFA 6(1961), 48–49; J. Vala: *Sedmdesátiny prof. Jiřího Klapky*, ČPM 95(1970), 223–226; J. Vaněk: *Sedmdesátiny profesora Jiřího Klapky*, PMFA 15(1970), 97; J. Břejcha: *Pětasedmdesátiny profesora Jiřího Klapky*, PMFA 20(1975), 171; O. Obůrka: *Zemřel profesor Jiří Klapka*, ČPM 101(1976), 412–416 (též Czech. Math. J. 26(101)(1976), 666–670); J. Vaněk: *Sté výročí profesora Jiřího Klapky*, PMFA 45(2000), 168–169.

„a deskriptivní geometrie“ musili dát, neboť konkurs, který byl vypsán ještě před tím, než se pomýšlelo na Tebe, zněl na profesora deskriptivní geometrie. Šel jsem hned za věci a prozatím jsem zjistil toto. O Tvém převedení jednala vědecká rada univerzity Karlovy ve své schůzi dne 26. 5. 1960 a přijala toto usnesení: „Usnesení V/1. Vědecká rada doporučuje MŠK, aby prof. Dr. Jiří Klapka byl ustanoven profesorem matematiky a deskriptivní geometrie.“ Proto bych potřeboval vědět, od koho pocházel onen přípis, který Ti Váš děkan ukazoval. S velkou pravděpodobností jedná se jen o omyl a celou věc nepovažuji za nikterak tragickou a domnívám se, že se nějak vysvětlí.

Daleko tragičtější je ovšem věc druhá, která mne tolik nepřekvapila, neboť jsem se jí obával, totiž sdělení, že Vaše fakulta nemůže Tebe ihned uvolnit. Jsem člověk, který se tak hned nevzdává, a jsem připraven konat další energické kroky, abych Tvůj převod k nám urychlil, a to tím spíše, že nutně potřebujeme zkušeného geometra. Nevím, zda jsi si představil, jak u nás je situace po této stránce zoufalá. Máme jen jednoho zdatného geometra, totiž Švece.³³ Ten je však podle mého soudu ještě příliš mladý a nezralý, než aby se mohl ujmout vedoucí úlohy. Svým chováním si totiž většinu lidí, s nimiž měl spolupracovat, velmi popudil. Mimo to má to i u rozhodujících orgánů na fakultě popsuto (značně i vinou Čechovou), takže mu byla zamítnuta habilitace. Dnes, zdá se mi, vidí již, že jeho chování nebylo správné. Ale bude trvat ještě značný čas, než se to vše urovná, než bude mít vyhlídky, aby mu byla povolena habilitace a doktorát. Proto přes Švecovy krásné vědecké výsledky nelze ho pro přítomnou dobu ještě dobře a úplně použít pro vedení mladých lidí. A to je právě zlé. Doufali jsme právě, že Ty se svou životní moudrostí a s Tvým dobrým poměrem k mladým lidem pomůžeš Švecovi odstranit potíže, s nimiž se setkává, a že se kolem Tebe vytvoří dobrý a družný kolektiv mladých geometrů.

Nejsem však člověk, který by nechápal, že každá věc má svou lidskou stránku a této nedbal. Víím dobře z vlastní zkušenosti, že nejsme již mladí a že nám oběma zbývá již jen nepříliš dlouhá doba na vědeckou činnost. K tomu potřebujeme daleko větší měrou než dříve dobrou domácí pohodu, která by mohla být případně narušena Tvým příchodem do Prahy. Sem patří především řádný byt pro Tebe v Praze. Je přirozené, že je to základní podmínka pro Tvůj příchod do Prahy, kterou budu plně respektovat. Mám však pocit, že to není u Tebe ještě daleko všechno. Proto bych si přál, abys mně upřímně napsal, zda bys chtěl jít do Prahy, bude-li zde pro Tebe vhodný byt a uskuteční-li se Tvůj převod, řekněme v roce 1961. Prosím neboj se nikterak, že Ti budu zazlívát, když řekneš ne, nebo dokonce, že to budu pokládat za povýšenost, že jsi odmítl profesuru na Karlově univerzitě. Víím, že v našem věku máme nutně jiné zřetelky a jiná kriteria, než kdyby nám bylo, řekněme, čtyřicet let. Jedná se mně totiž o to, abych se zbytečně nenamáhal vymoci Tvůj převod a zároveň zajistit Ti byt, kdybys šlehdal pro sebe za lepší zůstat v Brně. Byl bych proto vděčen, kdybys mně upřímně napsal, co si přeješ, a to co nejdříve.

³³ Alois Švec (1931–1989) působil na MFF UK, pak na olomoucké univerzitě a brněnské technice. Je autorem velké řady prací a monografií. Viz O. Kowalski: *Vzpomínka na profesora Aloise Švece*, PMFA 35(1990), 348–349.

Přeji Tobě a všem Tvým drahým vše nejlepší v roce 1961.

Tvůj

* * * * *

21.

Velmi zajímavý je Kořínkův příspěv k děkanátu MFF UK z 22. ledna 1962. Kořínek v něm velmi důrazně protestuje proti cestě Dr. K. Drbohlava na Kubu. Zdá se naprosto zjevné, že K. Drbohlav na Kubu odjet nechtěl. Dopis je uložen v Archivu AV ČR.

* * *

22. ledna 1962.

Děkanství matematicko-fyzikální fakulty
Karlovy university v Praze.

Na schůzi matematické komise konané dne 22. ledna 1962 jsem se dozvěděl, že soudruh Dr. Karel Drbohlav odborný asistent mé katedry má jet na Kubu.

K tomu sděluji děkanství toto:

Jako vedoucí katedry algebry a geometrie nemohu k této věci dáti souhlas z těchto důvodů: S. Drbohlav je mimo mne jediný algebraik na mé katedře. Je to učitel starší, zkušený a osvědčený. Potřebuji ho naprosto ke konání vyšších přednášek, ke zkouškám druhého ročníku, jako examinatora při závěrečných zkouškách a jako vedoucího diplomových a závěrečných prací. Bez něho bych nemohl provoz katedry zajistit.

Mimo to s. Drbohlav připravuje kandidátskou práci a jeho odchod na Kubu by znamenal přerušeni všech příprav ke získání kandidátské hodnosti, což by jej silně osobně postihlo.

Další důvod spočívá v jeho zdravotním stavu. Trpí žaludečními vředy. Tato nemoc vyžaduje přísnou dietu a velké nervové šetření.

Vedoucí katedry algebry a geometrie:

Vl. Kořínek

Prof. Dr. Vladimír Kořínek.

* * * * *

22.

Tři Kořínkovy dopisy K. Drbohlavovi ze srpna 1962 se týkají dislokace fakultních pracovišť v souvislosti s obsazováním nově získaných prostor v karlínské budově MFF UK. Dokumentují jednak Kořínkův marný boj proti rušení dvou poslucháren ve fakultní budově na Karlově (Ke Karlovu 3), jednak metody, které byly v takovýchto situacích užívány. První dva dopisy byly odeslány expres, třetí obyčejně. Rukou psané dopisy jsou uloženy v Archívu AV ČR. Svědčí o Kořínkově rozčilení; některé věty nejsou zcela souvislé, někde chybí čárky. Děkanem fakulty, o jehož přípisu se V. Kořínek zmiňuje, byl tehdy prof. Vladimír Vanýsek (1926–1997).³⁴

* * *

V Bechyni 22. srpna 1962.

Milý soudruhu Drbohlave,

Dnes jsem dostal Váš dopis z 21. 8. 62 a hned odpovídám. Dopis mně rozlobil, ačkoliv nikterak nepřekvapil. Nejdříve sepíši pro Vaši informaci události o prázdninách, ačkoliv leccos již asi víte. Matematická komise podala v červnu děkanovi obsáhlý rozklad, kde protestovala proti rušení poslucháren Ke Karlovu č. 3 a uváděla velmi padné důvody pro toto své stanovisko a vyvracela, myslím přesvědčivě, důvody děkanství t. j. tajemníka. Doručili jsme tento písemný protest děkanovi osobně já a Jarník. Ovšem odpověď děkanova, která byla neurčitá, nás velmi málo uspokojila. To se stalo v červnu. V sobotu 28. července v 11^h15 byl mně doručen spěšně přípis děkana, ve kterém se prohlašuje, že v Karlíně i na Malé Straně je poslucháren dost a proto že ruší na Karlovu řadu poslucháren, mezi jinými i přízemní a statistická. Dopis byl datován 3. 7. 1962. Já byl v Praze až do 7. 7. 62 a pak celý týden od 23. 7. do 28. 7. Přípis mně byl doručen na konci července v sobotu v 11^h15 před mým nástupem na dovolenou. Odmítnul jsem za těchto okolností dopis přijmout a vzít ho vůbec na vědomí, což jsem sdělil ještě děkanovi do astronomického ústavu telefonicky. Děkan mně sem do Bechyně telefonoval 13. 8. a znovu říkal, že poslucháren je dostatek a že je třeba, aby instalace v přízemní posluchárně a ve statistice začaly se provádět. Znovu jsem protestoval a prohlásil jsem, že se to děje bez mého vědomí a bez vědomí matematické komise. Ovšem matematická komise má jen hlas poradní a děkan si může dělat, co uzná za dobré. Na konci dlouhého telefonického rozhovoru prohlásil děkan, že dá v obou posluchárnách provést elektrické instalace tak, aby práce byly dokončeny 15. 9. 62, ale že o rušení poslucháren se rozhodne až po prázdninách, až se o tom bude moci sekce vědecké rady a matematická komise vyslovit.

Z toho pro Vás vyplývá tento postup: Prohlašte, že jsem Vám sdělil, že s. děkan mně telefonicky prohlásil, že o rušení poslucháren a tedy i o odvozu

³⁴ M. Šolc: *Vladimír Vanýsek, 8. 8. 1926 až 27. 7. 1997*, PMFA 43(1998), 78–79.

nábytku se rozhodne až v září po prázdninách a že elektrické instalace se budou provádět tak, aby do 15. 9. byly ukončeny. Objednaná auta mohou do Karlína odvést nábytek, o němž jste mně psal, dále nábytek metodiků z ul. Rettigové. Nábytkem zařídíte některé místnosti, v nichž se nebudou dělat úpravy stavební. Nedělejte z nich v Karlíně skladiště. To proto, aby bylo čeleno námitkám, že Karlín není obsazen, což by bylo prý nebezpečné. (Nezapomeňte na nábytek Mikulčákův.) Zaroveň prohlešte, že místnost v přízemí, zařízená jako knihovna je nutná pro uložení části našeho knižního fondu, za tím účelem, aby knižní fond Ke Karlovu mohl být řádně uspořádán a že proto nemůže být posluchárnou. To vše prohlešte velmi kategoricky mým jménem a z mého příkazu. Ja o věci napíši ihned i děkanství.

Co se týče Saitze, bylo by velmi prospěšné pro hájení našeho stanoviska, kdyby si mně jakožto předsedovi matematické komise úředně a písemně sem do Bechyně stěžoval na jednání soudruha tajemníka, ovšem s konkrétními údaji. Já bych pak celou věc rozvířil u soudruha děkana. Jak já věci vidím, žene to hlavně soudruh tajemník. Fyzikové vyšli mu vstříc tím, že ponechali děkanství Karlovu (ostatně dělit děkanství byla nehoráznost). Za to tajemník dělá jim protiúsluhu, že vynucuje likvidaci poslucháren. Fyzikové jsou si vědomi toho, že sami s tímto požadavkem nemohou vystoupit pro nedostatečné důvody.

Četl jsem velmi dlouho práci Sekaninovu³⁵ a to jsem ještě vynechal 2. kapitolu a to z těchto důvodů. Výsledek v kapitole dosažený je velmi složitý a jeho důkaz je ještě složitější, než aby měl velký význam. Pro publikaci vzhledem na nedostatek papíru a místa, by snad bylo správné uveřejnit jen výsledky s tím, že důkazy sdělí zájemcům na požádání autor.

Objevím se v ústavě pravděpodobně v pátek 31. 8. 62. Děkuji za lístek z Albeře a srdečně Vás zdravím.

Vl. Kořínek.

P.S. Rozhodl jsem se, že ihned kromě dopisu budu protestovat na děkanství telefonicky.

V Bechyni 22. srpna 1962.

Milý soudruhu Drbohlave,

Když jsem dopoledne poslal Vám dopis, zjistil jsem, že jsem zapomněl na jednu věc:

³⁵ Milan Sekanina (1931–1987). Viz J. Rosický: *Zemřel docent Milan Sekanina*, ČPM 113(1988), 321–327 (též Czech. Math. J. 39(114)(1989), 181–186); V. Novák, J. Rosický: *In memory of Prof. Milan Sekanina, List of publications*, Arch. Math. Brno 25(1989), 1–4; F. Šik: *Vzpomínka na docenta Milana Sekaninu*, PMFA 33(1988), 348–350.

Nedbejte na lavice v přízemní posluchárně. Sedačky u těchto lavic jsou velmi chatrné. Je jich již větší počet vylomených. Říkal jsem již ve vědecké radě fakulty, že jsou to trosky a že je do Karlína nechceme. Ty že nezbývá než odepsat z inventáře. Důvod, že se zničí, uvádí tajemník jen proto, aby mohl provést *fait accompli*. Řekněte to tak. Lavice ze statistiky se dají vynést na chodbu a rovněž i z každé jiné posluchárny.

Děkanství jsem poslal telegram tohoto znění:

Předseda mat komise protestuje co nejrozhodněji proti rušení poslucháren Karlov, odvozu lavic Karlín bez vědomí mat. komise a jeho.

Kořínek.

Kdyby bylo třeba a nutno můžete mně telefonovat Bechyně č. 74. Nejlépe mezi 12^h a 13^h. Ohlaste telefonní rozhovor jako vedoucí katedry v zastoupení a nutnost rozhovoru podepište. Já pak to podepíši až se vrátím.

Se srdečným pozdravem

Vl. Kořínek.

V Bechyni 28. 8. 1962.

Milý soudruhu Drbohlave,

Budu v ústavě v pátek, 31. 8. Ráno v 9^h mám poradu s Babuškou o konferenci diferenciálních rovnic.³⁶ Chtěl bych však s Vámi mluvit než půjdu na děkanství. Budu v ústavě jistě do 12^h30. Což takhle v 10^h30 hodilo by se Vám to? Když nikoliv, tak třeba později.

Srdečně zdraví

Vl. Kořínek

* * * * *

23.

Další Kořínkův list obsahuje jeho stanovisko k připravovanému zřízení společného matematického pracoviště Akademie věd a Univerzity Karlovy. Dvoustránkový strojopis je uložen v Archivu AV ČR. Vedoucí osobností Matematického ústavu UK, o které se v textu hovoří, byl zřejmě prof. M. Katětov.

* * *

³⁶ Šlo o konferenci Equadiff, která se konala v září 1962 v Praze; I. Babuška byl vědeckým sekretářem a V. Kořínek předsedou organizačního výboru. Viz K. Segeth: *Professor Ivo Babuška in seventy*, Czech. Math. J. 46(121)(1996), 351–367.

V Praze dne 8. listopadu 1962.

Zřízení společného matematického pracoviště ČSAV – KU.

Povšechně se domnívám, že jsou možné obě modalities, o nichž se uvažuje:

- 1) mít dvě badatelská pracoviště, jedno v ČSAV, druhé na matematicko-fyzikální fakultě Karlovy university, jako dosud – nebo
- 2) vytvořit společné pracoviště obou institucí.

Po mém soudu dají se oběma způsoby věci organizovat tak, aby se dala matematika jakožto věda pěstovat, aby byl zajištěn její budoucí rozvoj u nás jakožto vědy a aby byly uspokojovány všechny požadavky, které naše společnost na matematiku klade a v budoucnosti bude klásti. Protože dosavadní organizace vyhovuje a pracuje dobře, zdá se mi – a to je ovšem jen mé osobní mínění – že by bylo účelné dosavadní organizační strukturu zachovat. Na druhé straně však uznávám, že jsou zde jisté momenty, které mluví pro sloučení obou institucí. Předně vedoucí osobnost MÚ KU přešla do MÚ ČSAV, jednak je to pravděpodobně přání vyšších míst, kterému bude těžko nevyhovět. Proto uvádím zde ve stručnosti zásady, které po mém soudu musí při sloučení být splněny.

1) Nutno dbát toho, aby pracovníci spojeného ústavu nebyli přetěžováni pedagogickou prací na vysokých školách a ústav se tak nestal přívěskem vysokých škol. Pak by nemohl plnit své vlastní úkoly. Podotýkám, že dnešní míra pedagogické činnosti MÚ ČSAV je maximum, co si ústav může dovolit. Pedagogická činnost jednoho vědeckého pracovníka by se měla pohybovat kolem 2 hodin týdně a neměla by zásadně přesahovat 4 hodiny. Upozorňuji, že z vysokých škol bude vykonáván čím dále tím větší tlak, aby pedagogické úkoly členů ústavu byly velké. Sloučený ústav bude tomuto tlaku daleko tíže odolávat, než by odolával MÚ ČSAV.

2) Nutno v prezidiu ČSAV zajistit to, že vedle úkolů, které mají eminentní význam pro praxi, bude spojený ústav řešit i úkoly ryze teoretické bez zřetele na to, jaké tyto úkoly mají bezprostřední praktický význam. Kdyby tato věc při dnešní organizaci ČSAV nešla zajistit, bylo by opět lépe ústav neslučovat, neboť v MÚ KU by se toto vždy zajistit dalo.

3) Spojený ústav musí hospodářsky záviset jen na jedné instituci, buď na ČSAV nebo na KU. Je jasné, že by hospodářsky musila zajistit ústav ČSAV. Na druhé straně je třeba fakultě zajistit jistý vliv na doplňování ústavu novými kádry, aspoň v těch odděleních, která vzniknou připojením MÚ KU k MÚ ČSAV.

4) Dosavadní personál MÚ ČSAV přejde jako celek do nového ústavu. Tam též přejdou tematické celky, na nichž MÚ KU pracuje, především topologie v nejširším smyslu, potom diferenciální geometrie a aplikovaná matematika. Podotýkám, že první dva tematické celky jsou ryze teoretické.

5) MFF ponechá pracovníky MÚ KU po provedení nové organizace v jejich dosavadních místnostech a bude pro ně zajišťovat teplo, světlo a vodu.

6) Nutno uvážit, jak se bude prověřovat práce spojeného ústavu a jak se budou schvalovat plány ústavu. Zde je nutno zajistit MFF patřičný vliv.

Prof. Dr. Vladimír Kořínek v. r.

* * * * *

24.

Kořínkovu moudrost ukazuje jeho odpověď Dr. L. Procházkovi, který mu z Moskvy dne 30. listopadu 1962 napsal, že v jedné publikované práci, která je součástí jeho práce habilitační, byla nalezena chyba. Strojopisná kopie dopisu je uložena v Archívu AV ČR.

* * *

V Praze dne 4. prosince 1962.

Milý příteli,

právě jsem dostal Váš dopis ze dne 30. listopadu 1962 a ihned na něj odpovídám.

Za prvé. Prosím Vás jen se moc neplašte. To se stane i tomu nejlepšímu matematiku, že se dodatečně objeví v některé jeho publikované práci chyba, zvláště jde-li o tak složité úvahy.

Za druhé. Prozatím nic neodvolávejte. Vaše habilitační práce byla zaslána již oponentům, z nichž jeden jsem já a druhý Vilhelm. Ručím Vám za to, že nikdo z nás do Nového roku nezačne na posudku pracovat, t.j. práci číst.

Proto je dosti času o věci podumat, až se vrátíte do Prahy z SSSR. Teď si nedejte kazit krátký zbytek svého pobytu v SSSR a hleďte z něho vytěžit, co se ještě dá, chyba, nechyba.

Až se vrátíte, prohlédneme spolu práci a uvidíme zda se věc dá nějak spravit. Pakliže nikoli, vyšetříme, co je nutno v práci změnit nebo co je třeba vynechat. Až se toto přesně zjistí, řeknu Vám, jakou formou změny v práci provést. Není to v mé oponentské praxi první případ, že se během oponentského řízení bude upravovat práce.

Pamatujte si pro život: věc není nikdy tak zlá, ani tak dobrá, jak ukazuje první okamžik.

Vyřídte ode mne pěkné pozdravy prof. Kurošovi, kterému ale jistě již tento týden napíší.

Na shledanou

Prof. Dr. Vladimír Kořínek,
Praha II, Ke Karlovu 3.

P.S. Podle Vašeho přání ukázal jsem Váš dopis prof. Jarníkovi. Plně souhlasí s mojí odpovědí.

* * * * *

25.

Následují pasáže vyňaté z dvoustránkového posudku V. Kořínka, vedoucího katedry algebry a geometrie, který sepsal k obhajobě kandidátské disertace dr. K. Drbohlava a ve kterém doporučil uznat tuto jeho práci za disertaci doktorskou. Archív AV ČR.

* * *

V Praze dne 23. prosince 1965.

P o s u d e k vedoucího katedry algebry a geometrie
o odborném asistentu Dr. Karlu D r b o h l a v o v i .

A. Vědecká práce Dr. D r b o h l a v a .

Dr. Drbohlav podal jako kandidátskou disertaci práci: Zur Theorie der Kongruenz-Relationen auf kommutativen Halbgruppen. Math. Nachrichten 26, 1964, 233–245.

Práci vypracoval úplně samostatně. Referoval o ní v mém algebraickém semináři, kde bylo o ní podrobně diskutováno. Celkem lze stručně o ní říci toto:

Disertace Dr. Drbohlava je založena na originální myšlence budovat v komutativních pologrupách, nikoli aritmetiku ideálů, nýbrž aritmetiku kongruencí. Tato myšlenka se ukázala velmi plodná. ...

...

... Myslím, že vybudování této noetherovské aritmetiky na pologrupách je výsledek překvapující, velmi pěkný a velmi významný.

Proto navrhl akademik Kořínek a akademik Schwarz – jako oponenti – , aby práce byla obhajována jako disertace doktorská.

O Dr. Drbohlavovi lze po stránce vědecké říci toto:

Dr. Drbohlav vyrostl v matematika velké a široké matematické erudice. V posledních letech studoval intenzivně teorii kategorií, v níž nabyl velký přehled, a tři práce z let 1963 a 1965 jsou výsledkem tohoto studia.

Zvláště si cením, že se Dr. Drbohlav věnoval nedávno vzniklé teorii kategorií; která má pro ostatní obory matematiky již dnes velkou důležitost a lze očekávat, že její význam v budoucnosti ještě poroste.

B. Osobní charakteristika a pedagogická činnost.

...

Při jeho učitelské činnosti pomáhá Dr. Drbohlavovi i nemálo ta okolnost, že má velmi krásný a lidský poměr ke studentům. Pro svou milou a laskavou povahu je mezi svými kolegy i u svých představených velmi oblíben. Při vykonávání všech svých povinností učitelských i jiných je vždy velmi svědomitý, spolehlivý a rozvážný.

Osobně je soudruh Drbohlav spíše uzavřený. Málo se projevuje. Má však velmi jasné a pevné kladné politické stanovisko. Velkou řadu let měl významné funkce v ROH na fakultě a na univerzitě. Pracuje též ve Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (dnes Socialistické akademii).

Domnívám se, že soudruh Drbohlav plně zasluhuje, aby mu byla udělena hodnost doktora fyzikálně matematických věd.

Vl. Kořínek

Prof. Vladimír Kořínek,
vedoucí katedry algebry a geometrie MFF,
Praha 8–Karlín, Sokolovská 83.

* * * * *

26.

Následující krátký odstavec je stručným, ale důrazným Kořínkovým doporučením Drbohlavova studijního pobytu v USA na katedře matematiky Brandeis University (Waltham, Massachusetts) ve školním roce 1966/67. Je připsán na žádosti K. Drbohlava o schválení tohoto pobytu ze dne 5. ledna 1966. Archiv AV ČR.

* * *

Žádost soudruha D r b o h l a v a, jako vedoucí katedry algebry a geometrie, vřele doporučuji. Dvě vedoucí země v matematickém bádání jsou SSSR a USA. Pracovní obor s. Drbohlava je algebra, která se ve Spojených státech velmi intenzivně pěstuje. Bude proto nesmírně důležité, když s. Drbohlav použije této nabídky a seznámí se osobně se stavem bádání ve Spojených státech, se způsobem tamní vědecké práce, s americkou vysokoškolskou výchovou a s americkou výchovou vědeckých pracovníků.

V Praze dne 7. ledna 1966.

Vedoucí katedry algebry a geometrie:

Vl. Kořínek.

* * * * *

27.

Následující Kořínkův rukopis uložený v Archívu AV ČR, je patrně jeho projevem, který přednesl roku 1966 na schůzi Kabinetu pro modernizaci vyučování při Jednotě československých matematiků a fyziků v době, kdy se stal předsedou vědecké rady tohoto kabinetu. Ta pracovala ve složení: V. Kořínek, J. Fuka, J. Váňa, V. Knichal, M. Rozsíval, M. Valouch, J. Vyšín. Roku 1967 se kabinet přetvořil v Kabinet pro modernizaci vyučování matematice a fyzice při ČSAV, toto pracoviště mělo řídit plnění dílčího plánu badatelského výzkumu v oboru vyučování.

* * *

Dříve než budu mluvit o budoucí práci kabinetu a o jeho úkolech, chtěl bych stručně se zmínit ze svého osobního hlediska o funkci předsedy vědecké rady kabinetu. Nikdy jsem se nezabýval vyučováním na střední škole vůbec. A o vyučování matematice na škole jsem se staral jen potud, pokud se to týkalo nějak vyučování na univerzitě nebo když jsem byl do okruhu těchto otázek vtažen proti své vůli, jak tomu bylo v roce 1953 a pak v roce 1956 neblahé paměti. Jsem již starý člověk a rád bych v životě ještě něco vykonal a to vyžaduje, abych soustředil svou práci již jen na malý okruh věcí, které dobře znám a které umím. A tím vyučování matematice jistě není.

Dnes je celý svět ve varu, pokud se týče reformy vyučování matematice. Na problémech modernizace tohoto vyučování se ve všech kulturních státech světa velmi intenzivně pracuje, zkouší a plánuje. Vychází o tom každý rok rozsáhlá literatura časopisecká a knižní. Nemohu tuto literaturu sledovat a studovat. A ani to dělat nebudu. Proto se hodím pramálo pro funkci, kterou nyní mám. Byl jsem požádán, abych se předsednictví vědecké rady ujal a velmi jsem se rozmýšlel, než jsem ji přijal. Učinil jsem to jen proto, že reforma

vyučování na našich školách vůbec a modernizace vyučování matematice a fyzice zvláště, je věc základního životního významu pro budoucnost našeho státu, pro budoucnost socialismu v něm i pro budoucnost našeho lidu. A tu se mi zdálo, že bych měl pomoci při uskutečňování tohoto úkolu u nás tím, že se mi snad bude dařit urovnávat rozpory, které při práci na tomto úkolu vzniknou a z nichž některé se začaly rýsovat již v Jasném.

Nyní vidím, že tento úkol bude mnohem těžší, než jsem si původně myslel. Bude těžší v osobních otázkách a bojím se, že bude mým úkolem zasahovat a řešit věcně i různé didaktické otázky. K tomu se cítím velmi málo povolán.

Je mi již 67 let. Pracuji již pomalu a namahavá vzrušující jednání, jaká jsem vedl v posledních dnech, snižují mou pracovní schopnost ještě více. Z těchto všech důvodů bylo by dobře, aby co nejdříve bylo toto místo svěřeno nějaké vhodnější mladší osobě, než jsem já. Za podmínek, za kterých, jak se zdá, budu nucen tuto funkci vykonávat, nemohu ji déle zastávat než rok, t.j. do prázdnin 1967. Pak bude třeba, abych z funkce odešel a domnívám se, že mám na to i právo.

Pokud však tuto funkci budu zastávat, budu asi nucen zaujímat stanovisko k různým věcným otázkám modernizace, neboť vyskytne se dost takových otázek, které budou po věcné stránce sporné. Budu to dělat vždy po bedlivé úvaze a budu se snažit opatřit si co nejvíce věcných informací o věci, pokud mi na to stačí čas. Ovšem nějaké hluboké studium problému je nad můj čas a mé síly. Bude-li mít někdo odlišný názor, velmi rád vyslechnu jeho věcné argumenty a budu o nich diskutovat a bedlivě uvažovat. Nikdy nelpím strnule na vlastních názorech.

Po stránce osobní prosím všechny, aby se soustředili na stránku věcnou a nikoliv osobní. V zájmu věci musíme spolupracovat i s lidmi, kteří nám nejsou úplně sympatičtí a příjemní. Snad se žádným matematikem jsem neměl takové spory jako s prof. Čechem a nikdo mne svým jednáním tak úmyslně nepoškozoval. Přesto jsem s ním vždy spolupracoval, kdykoliv šlo o prospěch matematiky. Musím říci, že mám malé pochopení pro to, když někdo říká, že s někým nemůže spolupracovat a každé organizační opatření, které je takovou osobou učiněno, vykládá si tak, že je namířeno proti němu.

* * * * *

28.

Usnesení matematické sekce vědecké rady MFF UK ze dne 24. dubna 1968 opět dosvědčuje nejen Kořínkovu péči o knihovnu a o posluchárny, ale i tehdejší poměry na fakultě. Dvoustránkový strojopis, který patrně Vladimír Kořínek koncipoval, je uložen v Archívu AV ČR.

* * *

U s n e s e n í přijaté na schůzi matematické sekce vědecké rady matematicko-fyzikální fakulty konané dne 24. dubna 1968.

Matematická sekce vědecké rady matematicko-fyzikální fakulty bere na vědomí sdělení prof. Vl. Kořínka doložené písemnými doklady o těchto faktech:

1) Na 12. kolegiu děkana MFF 20. února 1968 se jednalo o přidělu devizových prostředků na nákup zahraniční literatury, tedy o věci, která je životně důležitá pro vědeckou práci. K jednání byla přizvána s. Dr. G. Černá, která je zástupkyní fyziky. Za matematiku nebyl přizván nikdo.

2) Dne 9. dubna 1968 konala se porada o knihovně, jíž se zúčastnili s. děkan Brandejs, Dr. G. Černá, Z. Juklová, M. Hurychová, Dr. Ondráček. Předmětem jednání byla otázka co se má v nových místnostech na Malé Straně, určených knihovně, umístit. Zřejmě jde o věc, o níž musí mít zástupce matematiky zájem. Zároveň se jednalo o tom, zda je nutné v této situaci rušit posluchárnu K11 v Karlíně. To je věc, která se týká velmi úzce matematiky. Přitom se jednalo o všech těchto věcech za přítomnosti zástupkyně fyziky Dr. Černé, aniž by byl přizván na poradu zástupce matematiky.

3) V důsledku této porady byl požádán děkanstvím fakulty prof. Alois Zátopek,³⁷ aby svolal schůzi komise, v níž bylo sděleno prof. Zátopkovi toto: „Zejména připomínáme, že nepovažujeme za vhodné za dané situace rušit posluchárnu v Karlíně“. K tomuto mínění dospělo děkanství, aniž vyslechlo mínění matematického zástupce majícího na starosti knihovnu.

Knihovní komise byla pak svolána velmi kuriozním způsobem na středu 24. dubna 1968 na 16 hodin na Karlov. Pozvánka došla do Karlína teprve 23. dubna 1968 dopoledne. Pozvánka nese jen připomínku: „Vzhledem k tomu, že jde o nově získané skladové prostory je velmi důležité, abyste se laskavě dostavil.“ Není ani zmínky o tom, že se má jednat též o tom, zda je vhodné rušit posluchárnu v Karlíně. Jestliže se komise tak, jak byla svolána, sejde, byli by v ní matematictí zástupci překvapeni tím, že na schůzi má být jednáno o tom, že v Karlíně není třeba skladiště knih rozšiřovat a neměli by pro tento bod nic připraveno.

To však není ještě všechno. Schůze knihovní komise byla svolána pozdě, a to ještě na dobu, v níž současně zasedá matematická sekce vědecké rady. Mimo to prof. Švec je mimo Prahu a doc. Drbohlav má v tuto dobu přednášku, takže by se jednalo bez dvou věci znalých soudruhů z matematiky.

Matematická sekce vědecké rady co nejostřeji protestuje proti tomuto jednání děkanství ve věcech knihovních, které znamená obrovskou diskriminaci matematiků. Sekce v budoucnosti neuzná jakékoli jednání knihovní komise, které by se konalo ve středu 24. dubna 1968 dopoledne.

³⁷ Alois Zátopek (1907–1985), geofyzik.

Protože jevy zde popsané nejsou ve svém celku nahodilé, usnesla matematická sekce vědecké rady žádat velmi důrazně splnění těchto dvou požadavků:

1) Protože je již po řadu let předsedou knihovni rady osobnost z oborů fyzikálních, žádá matematická sekce, aby pro stejný počet let od přítomné doby byl předsedou knihovni rady nějaký matematik. Vhodnou osobu navrhne matematická sekce děkanství, až věc osobně projedná se soudruhem, který přichází v úvahu.

2) Bude třeba změnit celé vedení i administrativu knihovny tak, aby ve vedení i administrativě byl zaručen stejný vliv matematiků jako fyziků. Matematická sekce dodá děkanství návrh takové úpravy do čtyř neděl.

Matematická sekce pověřuje prof. Vl. Kořínkou, aby toto usnesení matematické sekce vědecké rady přednesl na schůzi vědecké rady matematicko-fyzikální fakulty dne 26. dubna 1968.

V Praze dne 24. dubna 1968.

* * * * *

29.

Kořínkův krátký, strojem psaný dopis doc. V. Dlabovi se týká Dlabova jmenování profesorem a jeho profesorské přednášky před vědeckou radou MFF UK v prosinci 1968. Ukazuje Kořínkův upřímný zájem o hladký průběh tohoto profesorského řízení.³⁸ Archív AV ČR.

Vlastimil Dlab se těsně před příjezdem do Prahy pod tlakem tehdejších politických okolností rozhodl přijmout nabídku profesorského místa na Carleton University v Ottavě; s Kořínkovou pomocí se snažil svůj pobyt v zahraničí legalizovat. Ukazuje to např. Kořínkova žádost o udělení neplacené dovolené doc. Dlabovi; k ní bylo připojeno vyjádření katedry podepsané rovněž Kořínkem, dále Dlabův dopis děkanovi MFF prof. S. Brandejsovi a Dlabova korespondence s A. D. Duntonem z Carleton University. Jeho profesorské řízení na UK bylo v lednu 1971 zastaveno.

Doplňme pro zajímavost, že v zápisu ze zasedání vědecké rady MFF UK, které se konalo dne 19. prosince 1968, je uvedeno:

Ohlášené projednání návrhu na jmenování doc. dr. V. Dlaba DrSc. řádným profesorem matematiky odpadlo. S. akad. Kořínek jako předseda komise sdělil

³⁸ Poznamenejme, že posudky na jmenování a ustanovení doc. Dr. V. Dlaba, DrSc., řádným profesorem matematiky pro obor algebra vypracovali Ján Jakubík z VŠT v Košicích, Václav Vilhelm z ČVUT v Praze a Miroslav Novotný z univerzity J. E. Purkyně v Brně. Komisi pro jmenování doc. V. Dlaba profesorem tvořili V. Kořínek (předseda), M. Katětov a A. Švec.

VR, že příjezd doc. Dlaba z Austrálie byl potvrzen na 18. prosince a že zdržení nastalo pravděpodobně onemocněním v rodině doc. Dlaba hongkongskou chřipkou. S. děkan se omluvil oponentu prof. Jakubíkovi, že bude muset ještě jednou přijet k projednání této věci.

Dlabovo druhé profesorské řízení proběhlo na MFF UK dne 24. 6. 1992;³⁹ profesorem Univerzity Karlovy se však nestal, neboť návrh nesplňoval *jednu ze základních podmínek pro jmenování profesorem, t.j. pedagogické působení na Univerzitě Karlově.*⁴⁰ Tato podmínka však byla splněna již roku 1968 a byla jistě vzata v úvahu při jednání vědecké rady MFF UK.

* * *

V Praze dne 20. listopadu 1968

Milý soudruhu Dlabo,

Vaše jmenování bylo dáno na schůzi vědecké rady fakulty, která se bude konat ve čtvrtek 19. prosince 1968. Prý podle předpisů je Vaše přítomnost nutná. Kdybyste zde nebyl, byla by Vaše věc odložena na nejbližší příští schůzi vědecké rady, tedy aspoň o 2 měsíce. Dokud nedostanu od Vás zprávu, že nebudete ten den v Praze, budu tvrdit na fakultě, že v Praze budete a do schůze se dostavíte. Na odvolání celé věci z pořadu je vždy dost času až při schůzi.

Při schůzi se očekává od Vás, že podáte výklad o své vědecké práci, nikoli delší než 30 minut. Přitom mějte na mysli, že budete mluvit před vědeckou radou t. j. před shromážděním, kde budou i fyzici. Bylo by proto dobře, aby tomu aspoň poněkud rozuměli teoretičtí fyzici. Proto by bylo záhodno, aby výklad, který musí být stručný (30 minut), neobsahoval vůbec detaily, ani technické podrobnosti. Budete-li mluvit například o závislosti a jejím použití na teorii okruhů, bylo by dobře vyjít z lineární závislosti ve vektorových prostorech, nějak vylíčit srozumitelně jak mnoho tento pojem byl Vámi zobecněn, a pak vybrat vhodné ukázky aplikací na okruhy, takové ukázky, které lze vyložit bez velkého aparátu. Rozhodnete-li se pro jiné téma, pak by bylo dobře, abyste výklad analogicky upravil.

Končím, aby dopis již šel. Pochybuji však, že Vás již na Bermudách stihne. Dostanete jej pravděpodobně až v Lisaboně.

Srdečně Vás i Vaši paní zdraví

Vl. Kořínek.

Prof. Dr. Vladimír Kořínek,
Praha 8–Karlín, Sokolovská 83.

³⁹ Posudky na jmenování profesorem napsali J. Močkoř, J. Jirásko a P. Němec (komise: L. Procházka, L. Bican, J. Močkoř). Z 15 přítomných členů pětadvacetičlenné vědecké rady bylo 13 kladných hlasů a 2 neplatné.

⁴⁰ Z dopisu prof. R. Palouše, rektora UK, z 23. 2. 1993.

9. ledna 1969.

Věc: Udělení neplacené dovolené

Doc. Dlabovi.

Děkanství matematicko-fyzikální fakulty
Karlovy university v Praze.

Dne 22. prosince 1968 byl doručen do budovy fakulty v Karlíně telegram od Doc. Vlastimila D l a b a tohoto znění:

Akademik Korinek Matfys Fakulta Karlova Universita Praha. Prosim omluven na čtvrteční schůzi nemohu přijet dopis následuje Vas Dlab.

Jedná se o schůzi vědecké rady MFF, která se konala 19. 12. 1968 a kde měl být projednáván návrh na profesuru Dlabovu na fakultě. Telegram byl podán v Londýně 16. prosince 1968 a došel do Prahy týž den. Nešťastnou náhodou má Jednota československých matematiků a fyziků zaregistrovanou adresu telegramů Matfys Praha. Tím se stalo, že telegram byl doručen nejprve do Jednoty a pak asi bloudil bůhví kde. Došel 21. prosince 1968 na fakultu na Karlov, kde byl někým otevřen a pak dán do pošty pro Karlín, kam byl doručen 22. 12. 1968.

Konstatuji proto, že s. Dlab poslal telegram včas, aby mohla fakulta včas odvolat projednávání Dlabovy profesury na schůzi 19. 12. 1968. Nestalo se tak, protože doručení telegramu se v Praze zdrželo od 16. 12. do 22. 12.

Dne 6. ledna 1969 jsem dostal dopis od Doc. Vlastimila Dlabu datovaný 28. prosince 1968 s poštovním razítkem 30. prosince 1968. Dopis byl psán v Ottawě v Kanadě. V něm soudruh Dlab oznamuje, že se rozhodl, že přijme nabídku Carleton University v Ottawě na místo full professor s tím, že bude organizovat na univerzitě vědeckou práci v algebře. Smlouva, kterou mu univerzita nabídla, má klauzuli, podle níž může ukončit pracovní poměr na univerzitě na konci studijního roku 1969/70, t.j. v létě 1970. S obsahem dopisu jsem podrobně seznámil s. děkana při své návštěvě u něho dne 7. 1. 1969.

Dopis obsahoval i přípis s. Dlabu děkanství fakulty, v němž žádá o udělení neplacené pracovní dovolené a s tím souvisejícího prodloužení jeho pobytu v zahraničí do konce školního roku 1969–1970. Tento přípis zasílám současně v příloze děkanství.

Vl. Kořínek

Prof. Dr. Vladimír Kořínek,
Praha 8–Karlín Sokolovská 83.

* * * * *

30.

Velmi zajímavým materiálem je Kořínkův rukopis projevu, který přednesl 17. dubna 1969 u příležitosti svých sedmdesátin. Uložen je v Archívu AV ČR. V rukopisu jsou špičatými závorkami vyznačena místa, která V. Kořínek

ze svého připraveného textu později vyřadil a při projevu patrně nečetl. Neuvěřitelné je, že se vůbec nezmínil o A. G. Kurošovi; největší úspěch měl totiž V. Kořínek s prací o centrálních rozkladech grup, která byla motivována jeho pobytem v Moskvě právě u A. G. Kuroše.

* * *

Dne 17. dubna 1969.

Proslov prof. Vladimíra Kořínka na schůzi uspořádané kolegiem mat. ČSAV, mat. fyz. fakultou KU a Jednotou čsl. mat. fyz. u příležitosti jeho sedmdesátin.

Za těch padesát let, ve kterých jsem se zabýval matematikou, prošla tato věda velikým a netušeným rozvojem. Vždyť po první světové válce byla topologie teprve v plenkách, funkcionální analýza se teprve rodila. Moderní abstraktní algebra byla teprve v prvním rozvoji a musila ještě prosazovat své nové koncepce a metody. Matematici užívali jen s velkými rozpaky axiom výběru a z něho plynoucí transfinitní indukce. O platnosti hypotézy kontinua se nevědělo téměř nic. A právě vyjasnění otázek kolem axiomu výběru a hypotézy kontinua pracemi Gödelovými a Cohenovými pokládám za největší matematické objevy, které byly učiněny v dvacátém století.

Přesně řečeno o matematiku jsem se začal zajímat již dříve, než jsem přišel na univerzitu. Na vyšším gymnaziu jsem měl výborného učitele matematiky a skvělého člověka, který dovedl znamenitě budit zájem nejen o matematiku, ale i o fyziku, o oba předměty, jinž učil; učitele, s nímž jsem se potom setkal i na fakultě: profesora Miloše Kösslera.⁴¹ Dosud mám v paměti jeho krásné výklady o teorii funkcí na fakultě.

Na univerzitě, kam jsem přišel na podzim roku 1918 po skončení první světové války, měli na mne velký vliv dva učitelé. Byl to prof. Karel Petr a prof. František Závíška. Ačkoliv zásluhou skvělých výkladů prof. Závíšky mne velmi zajímala fyzika, rozhodl jsem se věnovat se matematice. Proto byl především mým učitelem prof. Karel Petr, který položil základy k naší matematické vědě širokého rozsahu tak, jak ji máme dnes. U něho jsem nabyl dokonalé představy o tom, co je to přesnost matematického důkazu. Prof. Petr sledoval vždy mou práci s neutuchajícím zájmem. Jsem mu nesmírně vděčen za to, co učinil pro československou matematiku i osobně, co učinil pro mne.

Když mluvím o svých učitelích, je třeba se zmínit ještě o profesoru Karlu Rychlíkovi,⁴² u něhož na technice jsem strávil jako asistent ta nejdůležitější léta

⁴¹ M. Kössler (1884–1961). Viz E. Čech: *Sedmdesátiny profesora Kösslera*, ČPM 79(1954), 374–375; V. Jarník: *Vědecké práce M. Kösslera*, ČPM 80(1955), 106–117; J. Kopřiva: *Prof. PhDr. Miloš Kössler zemřel*, PMFA 6(1961), 226–230; F. Nožička: *Vzpomínka na profesora Miloše Kösslera*, ČPM 87(1962), 111–113 (též *Czech. Math. J.* 12(87)(1962), 153–156); P. Pavlíková: *Život a dílo Miloše Kösslera*, disertační práce, Praha, 2004.

⁴² Viz M. Hykšová: *Karel Rychlík (1885–1968)*, Dějiny matematiky, sv. 22, Prometheus, Praha, 2003.

pro svůj matematický vývoj. Prof. Rychlík byl člověk, který byl matematikou nesmírně zaujat. Oba jsme se především zajímali o teorii čísel a o algebru. Na léta u něho na technice strávená vzpomínám velmi rád.

Největší matematik, kterého jsme v období mezi oběma válkami měli, Eduard Čech, nemohl na mne přímo působit, neboť byl v Brně. Jeho matematický svět jsem poznával jen z jeho prací a topologii jsem se učil z jeho Bodových množin.

Prof. Petr obrátil mou pozornost k teorii čísel, přesněji řečeno k aritmetice kvadratických forem. To bylo téma mé doktorské disertace a potom ještě dalších prací, s nimiž prof. Petr byl velmi spokojen. Každý vědecký pracovník je v jistém okamžiku svého vývoje postaven před problémem najít si vlastní pracovní obor. Já jsem si zvolil abstraktní algebru, v níž se tehdy prosazoval a vlastně již prosadil axiomatický způsob výstavby. V dvacátých letech se tento obor velmi rychle rozvíjel úsilím takových badatelů, jako byli Emmy Noetherová a Emil Artin a dále celou plejadou jejich žáků.

V algebře jsem začal pracovat v teorii nekomutativních okruhů. Dostal jsem se k této tematice tak, že upoutaly mou pozornost kvaterniony, které úzce souvisí s aritmetikou ternárních a kvaternárních forem kvadratických, zároveň ale také tím, že se v tomto oboru pracovalo u prof. Artina v Hamburku, kde jsem strávil studijní rok 1929/30. Avšak již za univerzitních studií budila velký můj zájem teorie grup, jíž jsem se potom věnoval v letech třicátých.

Od začátku třicátých let objevovaly se v matematických časopisech práce Oysteina Oreho a Garreta Birkhoffa o teorii svazů. Tato nová teorii měla nejen důležité aplikace na teorii grup, nýbrž představovala sama další abstrakci matematických struktur, která různé otázky zjednodušovala a dala daleko lépe vyniknout jejich pravé podstatě. Teorii svazů jsem se zabýval ve čtyřicátých letech za války a po válce.

Konec čtyřicátých a padesátá léta byla velmi zvláštní. Na jedné straně znamenala velký rozvoj vědecké práce v badatelských ústavech, které byly budovány v nově založené Československé akademii věd. V matematice to znamenalo velký vzestup mladých nadaných matematiků vychovávaných v Matematickém ústavě Akademie. Na druhé straně to znamenalo velkou organizační práci pro starší vědecké pracovníky. Vzpomínám zde velký podíl prof. Jarníka na práci spojené se zakládáním Akademie a na výborného člověka prof. Františka Vyčichla,⁴³ jenž se snažil postavit výuku techniků v matematice na moderní základ, přičemž narážel na značné nepochopení. Jeho předčasný skon byl velkou ztrátou.

⁴³ František Vyčichlo (1905–1958), viz J. Holubář, R. Zelinka: *Padesát let soudruha prof. Františka Vyčichla*, Matematika ve škole 5(1955), 193–196; I. Babuška, K. Havlíček, F. Nožička: *Památce prof. RNDr. Františka Vyčichla. Seznam prací prof. RNDr. Františka Vyčichla*, ČPM 83(1958), 374–387; K. Havlíček: *Vědecká činnost prof. RNDr. Františka Vyčichla*, PMFA 4(1959), 497–501; M. Jelínek, R. Zelinka: *K odchodu profesora dr. Františka Vyčichla*, Matematika ve škole 8(1958), 452–457; K. Drábek: *Nedožitě pětasedmdesátiny prof. Františka Vyčichla*, PMFA 25(1980), 285–287; K. Rektorys: *K 80. výročí narození profesora Vyčichla*, ČPM 110(1985), 107–108.

Na vysokých školách se v tomto období poměry stále zhoršovaly. Tyto školy byly řízeny ústředně lidmi, kteří vysokým školám i jejich problémům vůbec nerozuměli a o vědecké práci, kterou přezírali, a o jejich potřebách neměli ani ponětí. Mimo to měli utkvělou představu, že vysokoškolští učitelé jsou to, čemu se lidově říká „ulejváci“, že se snaží pracovat co nejméně. Proto vymýšleli všelijaké kontroly a šikany a zavalovali učitele spoustou různé administrativní práce z valné většiny úplně zbytečné a neplodné. Když jsem se stal v letech 1953 – 1955 děkanem fakulty, nezbývalo mně proto nic jiného než úporný boj s touto stupidností nadřízených míst. Byly to zlé časy, neboť v době, po kterou jsem byl děkanem, neměl jsem vůbec čas na vědeckou práci. Nemohl jsem ani pořádně číst vědecké práce mého oboru, které tehdy vycházely. To vše znamenalo pro mne velký krok zpět. To jsem potom jen s velkým úsilím doháněl.

To bylo tím horší, že padesátá léta znamenají velký rozvoj některých nových matematických disciplín, které buď patří do algebry nebo s algebrou úzce souvisí. Uvedu zde jen homologicickou algebru, teorii kategorií, teorii univerzálních algeber, teorii grafů. Když jsem po svém děkansém období dal dohromady znovu svůj algebraický seminář, který jsem vedl předtím a když jsem jakž takž dohnal nedostatky ve svých vědomostech, stál jsem před otázkou, kterým směrem mám obrátit práci semináře, který na fakultě vedu. Nechtěl jsem, aby seminář ustrnul na problematice z konce let čtyřicátých. Na druhé straně však by nebylo dobré, dělat z nových algebraických směrů všechno a tedy vlastně nic důkladně. Rozhodl jsem se tehdy pro dva obory: teorii kategorií a to především tu její stránku, která zasahuje do algebry a pak teorii univerzálních algeber. < Teorie kategorií má pro algebru velký význam, chceme-li vyšetřovat jednotlivé algebraické struktury v celém jejich souhrnu. Univerzální algebry představují další abstrakci pojmu algebraické struktury, která shrnuje ve vyšší jednotu prakticky celou moderní algebru. >⁴⁴

Tolik o vědecké práci. Nyní řeknu ještě několik slov o výuce. Když jsem přišel na fakultu, dala se výuka takto: Pro první rok čtyřletého studia byly zvláštní přednášky. Posluchači druhého až čtvrtého ročníku chodili všichni společně do vyšších přednášek. Kdo nebyl osvobozen od kolejného nebo kdo neměl stipendium, nemusil vůbec dělat žádné zkoušky po celá čtyři léta. Po ukončení studia a po vypracování domácích státních prací přišly státní zkoušky, které dávaly oprávnění učit na střední škole. To bylo hlavní povolání, které bylo tehdy absolventům fakulty k dispozici. Prakticky to vypadalo tak, že jsme navštěvovali přednášky a cvičení asi tak v rozsahu 10 až 15 hodin týdně. Ostatní čas jsme mohli věnovat samostatnému studiu. Zkušební látka pro státní zkoušky nebyla nikde definována. Jen ústní tradicí se udržovala na fakultě známost o rozsahu látky, kterou ten nebo onen profesor zkouší. To vše bylo výhodné pro ty studenty, kteří měli hluboký zájem o matematiku. V přednáškách dostali přehled o obsahu matematiky, seznámili se s jejími metodami, poznali požadavky, které se kladly na přesnost důkazů a definicí. A zbylý čas byl k dispozici k samostatnému studiu. Snahou těch vynikajících

⁴⁴ V Kořínkové rukopise je tato část dána do špičatých závorek. Je možné, že tyto dvě věty ze svého proslovu vypustil.

studentů bylo poznat z matematiky co nejvíce. Pro ty, kteří takto studovali, nebyly zkoušky na konci studia žádným problémem, neboť věděli a uměli toho daleko více, než se zkoušelo.

Rád vzpomínám na dobu svých studií. Ve vyšších přednáškách a seminářích se scházela nikoliv zrovna malá skupina lidí s velkým zájmem o matematiku nebo fyziku, kteří studovali svůj předmět s velkou vervou a nadšením a vytvářeli tak prostředí, v němž se nám příjemně žilo a pracovalo.

< Chtěl bych se zde zmínit jen o jednom z nich. Je to profesor Vojtěch Jarník, který vyrostl ve skvělého matematika, jehož význam a vědecká práce nepronikla, zdá se mi, do vědomí našeho vědeckého světa v té míře, jakou by zasluhoval její význam, který má na světovém matematickém fóru. Jarník se stal zároveň výborným učitelem, jedním z nejlepších, které naše matematika ve 20. století měla. My všichni jeho vrstevníci a později i jeho žáci se učili u něho, jak se má matematice učit. >⁴⁵

Tento způsob studia, jak jsem jej právě vylíčil, měl i své stinné stránky. Byl výborný pro vynikající studenty s hlubokým zájmem o věc, byl však špatný pro studenty střední a slabé. Ti nedovedli dobře samostatně studovat a neměli často buď dosti pevné vůle nebo dosti schopností, aby jej dobře využili. Studovali tedy málo nebo vůbec nic, zvláště když neexistovala žádná kontrola jejich práce během celého čtyřletého studia. Proto na začátku třicátých let byla zavedena první státní zkouška po pátém semestru. To bylo sice nevýhodné pro vynikající studenty, bylo to však podstatné zlepšení výchovy většiny studentů. Když jsme za 2. světové války uvažovali v Jednotě československých matematiků a fyziků o tom, jak by mělo vypadat studium matematiky a fyziky na naší fakultě po válce, bylo nám jasno, že bude třeba aspoň pro nižší semestry přejít k systému ročníkových zkoušek. To se později ukázalo nutným tím více, čím hlouběji klesala úroveň vzdělání absolventů střední školy, kteří přicházeli na naši fakultu.

Myslím, že je vůbec třeba se zamyslet nad tím, jakou úlohu v naší společnosti má taková fakulta, jako je fakulta matematicko-fyzikální. Zajisté je jejím nejvyšším úkolem konat vědeckou práci, vychovávat vědecké pracovníky a tak zajišťovat do budoucna úroveň československé vědy a její další rozvoj. Naše společnost potřebuje ale se stejnou naléhavostí, aby fakulta vychovávala dobré pracovníky pro aplikace matematiky v nejrůznějších oborech lidské činnosti. V naší době se počet těchto oborů stále zvětšuje a to bude i v budoucnosti pokračovat. Mimo to má naše fakulta úkol vychovávat učitele pro střední školy. Tento úkol je neobyčejně důležitý, neboť na kvalitě středoškolských učitelů závisí vzdělanostní úroveň širokých vrstev našeho národa. A to je jedna z hlavních zbraní, jimiž vedeme po tisíciletí zápas o své bytí v této zemi, obklopené nepřáteli ze všech stran. Říkám to proto, že někteří mladší učitelé naší fakulty vidí jen vědeckou práci a výchovu vědeckých pracovníků a podceňují výchovu dobrých středoškolských učitelů. A přece je učitelské studium pro naši fakultu z mnoha důvodů nesmírně důležité. Jeho dnešní stav není uspokojivý. Je třeba se nad tím zamyslet a hledat cesty, jak tento stav zlepšit.

⁴⁵ I tuto partii ze svého proslovu Kořínek patrně vypustil.

Na konec mně dovolte několik osobních poznámek.

Jako většina lidí mé generace, kteří absolvovali střední školu na konci první světové války nebo krátce po ní, viděl jsem v socialismu společenský systém, který má za cíl odstranit ze světa bídu a nespravedlnost, jichž je v něm tak mnoho. A o tom jsem přesvědčen i dnes přes všechny hrůzy let padesátých a přes všechny události posledních dvou roků.

Domnívám se, že každý člověk, který stojí ve společnosti na vedoucím místě a takoví podle mého mínění jsou všichni vysokoškolské profesoři, má mít jasné stanovisko ve společenských a politických otázkách a za tímto přesvědčením stát. Dále má přesně vědět pro jaké cíle chce žít a pracovat.

Mně šlo o zdarný rozvoj matematiky v našem kulturním životě. Proto jsem s vehemencí prosazoval to, co podle mého mínění matematice prospívало, a potíral se stejnou zaujatostí to, co jí škodilo.

Vždy však jsem se snažil potírat jen nesprávné názory, nikoliv osoby, které tyto názory hájily. Často se mi stalo, že jsem s někým bojoval usilovně za věc, o které jsem byl přesvědčen, že bude matematice prospěšná a jindy jsem vystupoval velmi prudce proti věci, kterou prosazovala táž osoba, protože jsem ji pokládal pro matematiku za špatnou.

Měl jsem matematiku velmi rád a snažil jsem se pracovat pro její rozvoj a rozkvět. Nešlo mi však nikdy o matematiku absolutně, šlo mi vždy o to, aby matematika zkvétala a se rozvíjela v této zemi a v tomto národě. Toto místní a společenské omezení pokládám za velmi podstatné. Vždy jsem viděl nerad a nesouhlasil jsem, když někdo jednal takto: Chci dělat tu nebo onu vědu a proto půjdu tam, kde mi dají pro tuto práci nejlepší podmínky, ať je to kdekoliv. Pro nás je nesmírně důležité, aby mladí vědečtí pracovníci jezdili do ciziny, seznamovali se se zahraniční vědeckou prací, s jejími výsledky a metodami. Jinak bychom těžko zabránili tomu, abychom nezůstávali pozadu za světovým vývojem. Právě proto však pokládám za zcela nesprávné, když naši vědečtí pracovníci, kteří pracují a studují náhodou dnes za hranicemi, se snaží tento svůj zahraniční pobyt si neúměrně prodlužovat na úkor těch, kteří doma pracují za ně a pro jejich nepřiměřeně dlouhý pobyt v zahraničí jsou zbavováni možností, aby sami jeli ven. Myslím, že právě v dnešní době každý vědecký pracovník by si měl uvědomit, že jeho místo je především zde doma, kde je nutno rozvíjet naši vědu a kulturu, i když to bude patrně brzy za velmi těžkých podmínek.

Celá moje generace končí pomalu podle neúprosných biologických zákonů svou činností. Odevzdáváme proto jeden po druhém řízení věcí mladším generacím. To je přirozený běh lidských věcí. Kruší nás jen pomyšlení, že se to děje v tak chmurné situaci našeho státu a našich národů, situaci, která patrně tak brzy nepomine. Budoucnost bude vyžadovat od našich pokračovatelů nejen pevný postoj a pevnou páteř a usilovnou a nezištnou práci, nýbrž i mnoho odvahy a statečnosti k boji a zápasu o naše příští proti pohromám, které nás stihly. Dosud jsme totiž bojovali a zápasili proti těmto pohromám velmi málo. Jen tak se uhájíme na tomto místě v Evropě a zajistíme našim národům sociální spravedlnost, dobrou hmotnou budoucnost a svobodu pro tvůrčí kulturní práci

tak, jak to odpovídá velké humanitní tradici našich dějin. Já věřím, že přes chmurné vyhlídky, které nyní máme, se to těm mladším generacím podaří a přeji jim z celého srdce konečný zdar a úspěch.

* * * * *

31.

Kořínkova odpověď na velmi milé přání k sedmdesátinám, které mu dne 15. dubna 1969 zaslali Vladimír Knichal s manželkou Zorou je zachycena v rukopisném konceptu a uložena v Archívu AV ČR.

* * *

V Praze 14. června 1969.

Milý Vládo

Děkuji Tobě i paní Zoře srdečně za krásný dopis, který jste mně poslali k mým sedmdesátinám. Když se dívám nazpět na těch, řekněme, padesát let (od roku 1918), prožili jsme toho mnoho a mezitím také mnoho hezkého. Úplně spokojeni jsme však mohli být jen za první republiky, pak jsme vlastně měli jen potěšení z našeho soukromého života, kdežto naše veřejná činnost byla vždy něčím zkalena. Vzpomínáš Franty Vyčichla, toho skvělého člověka. I já na něho často myslím, co by asi říkal dnešní situaci a co by říkal ze zpětného pohledu letům padesátým. I já vzpomínám na krásné chvíle, které jsem strávil s Tebou, s paní Zorou a i s Frantou a na naše debaty o matematice, školství i veřejných věcech. Jsou to krásné vzpomínky.

Mám před očima, jak jsme se jednu neděli náhodou setkali v restauraci na Skalce a jak jsem Tobě i paní Zoře poprvé představil Olgu. Ale i na jiné pěkné okamžiky.

Co naplat, 7 křížků už se cítí. Už dávno nejezdím na skály (na nichž jsem, po pravdě řečeno nikdy zvlášť nevynikal). Ale co horšího, na lyžích (na nichž jsem relativně přece něco uměl) byl jsem naposled před 4 lety. Cítím, že bych dnes na to již fyzicky nestačil a na „šúsy“ bych již neměl odvalu. Můj temperament mně nedá, abych se vehementně nepletl do různých věcí, přičemž nejsem si již zdaleka jist, zda mám pravdu a zda aspoň ve většině případů hájím správnou věc.

Za války byl jsem vždy v perspektivách úplný optimista. Byl jsem přesvědčen, že vše dobře dopadne, i když lokálně jsem se snažil dívat se na věci co nejstřízlivěji. Dnes vůbec žádné perspektivy nevidím. V tomto případě naopak byl bych velmi rád, aby to byl pesimismus stáří.

Promiň, že můj dopis vyznívá trochu smutně a elegicky. Ale to již asi k sedmdesátce patří.

Děkuji ještě jednou paní Zoře i Tobě za krásnou gratulaci, v níž jsi oživil tolik starých a krásných věcí.

Olga i já přejeme Vám pěkný pobyt v Bechyni. Počasí prozatím bude asi velmi pěkné. Tak to jen hezky pěkně užijte a vůbec si zařídte příjemně a dobře celé prázdniny.

To Vám ze srdce přejí

Vaši

Vláďa a Olga.

* * * * *

32.

Kořínkův (a Drbohlavův) přepis děkanátu MFF UK z 6. 2. 1970 je žádostí o povolení členství doc. K. Drbohlava v *American Mathematical Society*. Ukazuje mimo jiné celoživotní Kořínkovu starost o matematickou literaturu. Rovněž charakterizuje podmínky, ve kterých vědecká komunita tehdy žila. Dvoustránkový strojopis je uložen v Archívu AV ČR.

* * *

V Praze dne 6. února 1970.

Děkanství matematicko-fyzikální fakulty
Karlovy university v Praze.

Věc: Žádost o povolení členství

Doc. Dr. Karla Drbohlava, Dr Sc.

v American Mathematical Society (U. S. A.)

Doc. Dr. Karel Drbohlav, Dr Sc., člen katedry algebry na matematicko-fyzikální fakultě University Karlovy v Praze, žádá tímto, aby mu bylo povoleno být členem společnosti American Mathematical Society, P.O. Box 6248, Providence, R.I. 02904, U.S.A.

Hlavním důvodem této žádosti je prospěch fakulty a její knihovny, jak bude ještě dále uvedeno.

Doc. Drbohlav byl již členem této společnosti v roce 1967 v době, kdy působil na Brandeis University ve Waltham, Mass (U.S.A.) kam byl pozván. Po svém návratu do ČSSR toto členství nevyověděl, ale neplatil členské příspěvky, neboť chtěl, aby stát šetřil devizovými prostředky.

V současné době je však již třeba revidovat toto stanovisko. Po dlouhá léta bylo totiž ze státních prostředků hrazeno členství v nahoře uvedené společnosti akademiku Vojtěchu Jarníkovi, Dr Sc., profesoru matematicko-fyzikální fakulty, a to k velkému prospěchu fakultní knihovny.

Zmíněná společnost vydává totiž všechny hlavní matematické časopisy produkce U.S.A., a svým členům poskytuje některé z nich zdarma, zbývající za sníženou cenu. Devizové úspory, jež při této praxi vznikají, jsou značné.

Pro lepší představu uvedme jen, že cena na volném trhu za jeden z těchto časopisů, *Mathematical Reviews*, 100 U.S.dolarů, je větší, než činí členský

příspěvek včetně sníženého předplatného na tento a tři další časopisy pro člena společnosti.

Všechny tyto časopisy i jiné cenné materiály získávala fakultní knihovna dosud výhradně prostřednictvím prof. Jarníka, z jeho členství v AMS. Profesor Jarník byl však v roce 1968 pensionován a ačkoli poskytuje dosud svým členstvím fakultní knihovně stále stejné výhody jako před tím, není jisté, jak dlouho bude moci fakulta této šťastné situace využívat.

Je třeba proto již dnes hledat náhradu.

Doc. Dr. Karel Drbohlav je vedoucím českým algebraikem. Publikoval řadu původních vědeckých prací z různých odvětví algebry, zejména z obecné algebry, teorie pologrup a teorie kategorií. Pokud jde o jeho vztah k AMS, působí dlouhá léta jako recensent pro časopis *Mathematical Reviews*, vydávaný touto společností, v němž uveřejnil desítky referátů. Jak bylo již uvedeno, působil ve studijním roce 1966/67 v U.S.A.

Hodnost doktora fyzikálně matematických věd získal Doc. Drbohlav v roce 1966. Návrh na jeho jmenování a ustanovení řádným profesorem byl schválen vědeckou radou University Karlovy v dubnu 1969 a postoupen vyšším orgánům. V současné době je podán návrh na jeho jmenování vedoucím katedry algebry místo akademika Vladimíra Kořínka, který odejde v poměrně krátké době do důchodu. Docent Drbohlav pečuje po dlouhá léta o matematickou část fakultní knihovny a je stálým zástupcem předsedy knihovní rady.

Členský příspěvek pro člena AMS činí 20 U.S. dolarů ročně.

Závěrem buďtež formulovány hlavní body této žádosti. Žádáme

1) o souhlas k tomu, aby mohl Doc. Dr. Karel Drbohlav, Dr Sc. navázat písemný styk s AMS s úmyslem stát se znovu jejím členem.

2) o příslib krytí jeho členských příspěvků v AMS.

Karel Drbohlav

Doc. Dr. Karel Drbohlav, Dr Sc.,

Vl. Kořínek

Prof. Dr. Vladimír Kořínek, Dr Sc.,
vedoucí katedry algebry na matema-
ticko-fyzikální fakultě University
Karlovy v Praze.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

33.

Úryvek z Kořínkova dopisu doc. Václavu Havlovi z 23. října 1973 se týká recenze jednoho článku H. F. J. Lowiga. Vladimír Kořínek nejprve V. Havlovi vysvětluje, kdo je Lowig.⁴⁶

⁴⁶ Jindřich Löwig se narodil 29. 10. 1904, maturoval roku 1923 na gymnáziu v Liberci. Roku 1928 byl promován doktorem přírodních věd na německé univerzitě v Praze, kde se roku 1935 stal soukromým docentem. Od školního roku 1938/39 již nemohl na univerzitě působit kvůli svému původu („židovský míšenec 1. stupně“). Roku 1928 složil zkoušku učitelské způsobilosti z matematiky a fyziky pro střední školy s německým vyučovacím jazykem, v roce 1934 se stal zatímním profesorem a roku 1937 profesorem definitivním.

Po válce se Vladimír Kořínek snažil J. Löwigovi pomoci při shánění vhodného místa na českých vysokých školách; jeho úsilí je zachyceno v jejich tehdejší korespondenci. Roku 1973 si však již patrně nevybavoval tehdejší okolnosti ani přesné informace o Löwigovi. O stanovisku B. Bydžovského k Löwigovu působení na českých školách se nepodařilo nalézt žádnou informaci. K Löwigovu případu se však patrně vyjadřovali E. Čech a J. Novák (1905–1999).⁴⁷ Vladimír Kořínek napsal dne 7. července 1947 E. Čechovi, že J. Löwig získal státní občanství a chtěl by zůstat v Olomouci na pedagogické fakultě. E. Čech odpovídá:

Děkuji za informaci o Dr. Löwigovi. Počkám až přijede Novák a oznámím mu to. Osobně mám stále velké pochybnosti o tom, zdali se Němec hodí právě na naši pedag. fakultu, ale nevím, mám-li se v té věci příliš angažovat ...

V. Kořínek korespondoval s J. Löwigem po celý zbytek života. J. Löwig psal stále perfektní češtinou, ve svých dopisech psaných na stroji pečlivě perem doplňoval háčky a čárky. Všechny materiály jsou v Archívu AV ČR; je tam i Löwigův dopis V. Kořínkovi z roku 1985, kdy ten už byl po smrti.

* * *

Soudruh

doc. dr. Václav Havel

Hilleho 6

602 00 Brno

23. října 1973

Milý soudruhu Havle,

děkuji Vám za to, že budete recenzovat Lowigův článek. Současně s tímto dopisem Vám dávám zaslat Lowigovu práci a knihu Johna von Neumanna označenou v rukopise Lowigově jako II.

Od října 1938 nesměl vyučovat, neboť jeho působiště Nový Jičín bylo obsazeno německým vojskem. Proto se roku 1939 přihlásil k české národnosti (otec jeho matky byl Čech) a získal „státní příslušnost protektorátní“. Nejprve živořil, od jara 1943 do podzimu 1944 pracoval jako pomocný dělník, pak byl sedm měsíců v pracovních táborech „pro míšence“. Jeho otec zemřel roku 1944 v Terezíně. (Z Löwigova životopisu ze dne 23. 5. 1945, který dal k dispozici V. Kořínkovi.) Löwig nemohl v Československu po roce 1945 sehnat adekvátní místo, proto republiku opustil. V letech 1948 až 1957 působil na univerzitě v Hobartu (Tasmánie), od roku 1957 byl na univerzitě v Edmontonu (Kanada). Po roce 1948 se psal H. F. J. Lowig. Zemřel 1. 7. 1995. Matematicky byl činný do vysokého věku, např. roku 1978 vyšel jeho článek *On the completion of relatively complemented distributive lattices* (Port. Math. 37(1978), 161–176). Viz též M. Pínl: *Kollegen in einer dunklen Zeit*, Jahresber. DMV 75(1974), 166–208.

⁴⁷ O. Fischer, J. Hájek, V. Koutník, M. Novotný, M. Sekanina: *60 let akademika Josefa Nováka*, ČPM 90(1965), 236–246; E. Kraemer: *Akademik Josef Novák šedesátníkem*, Pokroky matematiky, fyziky a astronomie 10(1965), 345; Z. Frolík, F. Zitek: *Sedmdesát let akademika Josefa Nováka*, ČPM 100(1975), 208–214 (též Czech. Math. J. 25(100)(1975), 330–335); M. Hušek, V. Koutník: *Akademik Josef Novák sedmdesátiletý*, PMFA 20(1975), 61–65; Z. Frolík, V. Koutník: *Akademik Josef Novák osmdesátiletý*, ČPM 110(1985), 218–224 (též Czech. Math. J. 35(110)(1985), 338–344); R. Frič, D. C. Kent: *In memoriam of Professor Josef Novák*, Czechoslovak Mathematical Journal 50(2000), 221–223.

Nejdříve Vám napíši poněkud podrobněji, kdo to H. J. Lowig je. Byl před válkou asistentem na pražské německé universitě, snad byl již dokonce docentem. Pochází ze smíšeného manželství, otec byl žid – jmenoval se Löwig – a matka arijska. Protože při příchodu nacistů k nám jeho otec byl již mrtev, přečkal Lowig bez pohromy v Praze hitlerovské řádění. Znal jsem jej osobně již před válkou a stýkal jsem se s ním, neboť dělal svazy stejně jako já v té době.

Po válce přirozeně, ačkoliv byl Němec, nebyl odsunut od nás, nýbrž zůstal dále československým občanem. Byl však bez místa. Byl by rád zůstal v Praze, ale prof. Bydžovský byl rozhodně proti tomu, aby Němci dostali nějaká místa na našich vysokých školách, i když to byli antifašisté a demokraté. Já jsem v této věci s prof. Bydžovským nesouhlasil, nýbrž jsem se domníval, že by měli nějaká místa u nás dostat. (Lowig nebyl totiž jediný případ.) Ovšem proti Bydžovskému jsem nic nezmohl. Proto Lowig byl nucen ještě dávno před únorem opustit Československo a hledat si místo v cizině. Nejdříve byl v Hobartu v Tasmanii (Commonwealth of Australia). Definitivně zakotvil v Kanadě na University of Alberta, Edmonton. Občas dostanu od něho dopis a nějaké separáty. Korespondujeme spolu česky. Ostatně si Lowig vzal za hranicemi nějakou Češku za ženu. ...

* * * * *

34.

Kořínkova vzpomínka na pražský matematický život v období mezi dvěma světovými válkami byla přednesena na besedě matematiků JČSMF v klubu školství na Příkopech (Savarin) dne 19. února 1976. Na besedě byl pořízen magnetofonový záznam, který byl později přepsán na stroji. V Archívu AV ČR se tento strojopis dochoval, navíc je tam i Kořínkův rukopis, který si pro besedu připravil. Svůj připravený text Kořínek při četbě doplňoval kratšími či delšími komentáři, někdy jej též mírně modifikoval. Je třeba upozornit na to, že nahrávka Kořínkova projevu asi nebyla příliš kvalitní, zachycen byl jistě i různý hluk a šum v sále. Proto nelze považovat strojopis za přesný záznam Kořínkovy řeči (např. místo Karel Rychlík je ve strojopisu psáno Karel Vich).

Po přečtení svého připraveného textu Kořínek pokračoval ve vyprávění již jen podle stručné osnovy. Charakter jeho projevu se tím dosti podstatně změnil. V diskusi pak položili prof. J. Kurzweil⁴⁸ a prof. K. Havlíček (1913–1983)⁴⁹ dva dotazy, na které Kořínek reagoval.

⁴⁸ Viz J. Jarník, Š. Schwabik, M. Tvrdý, I. Vrkoč: *Jaroslav Kurzweil šedesátníkem*, ČPM 111(1986), 91–111 (též Czech. Math. J. 36(1986), 147–166); J. Jarník: *Šedesát let prof. Jaroslava Kurzweila*, PMFA 31(1986), 116–117; J. Jarník, Š. Schwabik: *Jaroslav Kurzweil septuagenarian*, Math. Boh. 121(1996), 215–222 (též Czech. Math. J. 36(111)(1986), 147–166); Š. Schwabik, J. Smítal: *Jaroslav Kurzweil, předseda JČMF, se dožívá 75 let*, PMFA 46(2001), 163–165.

⁴⁹ A. Švec: *Šedesát let profesora Karla Havlíčka*, ČPM 98(1973), 327–331; V. Mahel: *Životní jubileum prof. Dr. Karla Havlíčka*, PMFA 18(1973), 297–298; K. Drábek: *Zemřel prof. RNDr. Karel Havlíček, CSc.*, ČPM 109(1984), 105–108 (též Czech. Math. J. 34(109)(1984), 165–167); K. Šindelář: *Odešel Prof. RNDr. Karel Havlíček*, PMFA 28(1983), 290–291.

Rukopis i strojopis měl Kořínek uložen v deskách nadepsaných *Pražský matematický život v období mezi světovými válkami* s „podtitulkem“ (*Snad jednou uveřejnit*); na deskách jsou ještě připsány dvě poznámky: *Hned po prázdninách upravit pro tisk* a *Hned po přežití hněvu upravit pro tisk*. K dokončení úprav pro zveřejnění přednášky však již patrně nedošlo.

Text, který je zde otištěn, se ve své první části přidržuje Kořínkova rukopisu; pokud se strojopis od rukopisu mírně lišil, byla přednost dána rukopisné verzi. V *hranatých závorkách* jsou připojeny Kořínkovy komentáře, kterými svůj připravený rukopis při četbě doplňoval. Ve *špičatých závorkách* jsou naopak místa, která v rukopise jsou, ale Kořínek je později vyznačil závorkami a na besedě nečetl.

Druhá část je přepisem strojopisu, neboť rukopis k této části neexistuje. Na některých místech je mírně zestručněn a „pročištěn“, aby se charakterem slohu příliš nelišil od části první.

Obě části jsou mírně upraveny (interpunkce, diakritika, pravopis).

* * *

Pražský matematický život v období mezi světovými válkami

Na začátku dovoluť mně několik metodických poznámek. Lidská paměť je velmi ošidná věc. Během času se minulé události ve vzpomínkách čím dále, tím více deformují a vzpomínající výkladem těchto událostí je zkresluje ještě více. Doufám však, že takové vzpomínky mají přece jistou cenu, neboť zachycují též různé konkrétní skutečnosti, které by jinak upadly v zapomnění. Prosím Vás proto, abyste měli tuto věc při této dnešní besedě na paměti. A ještě jednu věc bych připomněl. Budu mluvit jen o pražském matematickém životě, tedy nikoliv o brněnském nebo slovenském. Ty neznám a o nich mluvit nemohu.

[Já se zde budu zmiňovat o různých lidech, s kterými jsem se setkal, kteří byli činní v té době. Prosím, nemůže to být úplné, jednak, když jsem si to připravoval, na všechny jsem si nevzpomněl, jednak u některých, na které jsem si vzpomněl, již neznám jejich jména, tak se o nich zmiňovat nemohu. Prosím, abyste měli na mysli, že to bude velmi kusé a že mnozí, kteří by patřili do této přednášky, budou vynecháni. Za toto se omlouvám.]

Než obraťme se k vlastnímu tematú dnešního rozhovoru.

Maturoval jsem začátkem července 1918 ještě ve starém Rakousku. Již na gymnáziu mne velmi zaujala matematika a fyzika. Proto jsem se po prázdninách dal zapsat na filozofickou fakultu.

< Dlouho jsem nedočkavě čekal na zahájení přednášek. Tehdy koncem října a v listopadu řádila ve Střední Evropě zlá chřipka a školy všech stupňů byly proto zavřeny. >

Tehdy se téměř výhradně připravovali na filozofické fakultě středoškolských učitelé. Pro matematiku byly dvě předmětové kombinace,

matematika a fyzika,

matematika a deskriptivní geometrie.

Vybral jsem si matematiku a fyziku.

[Nepopíšu – není to můj cíl – jak vypadalo tehdy na začátku naší republiky studium.]

Studium bylo čtyřleté zakončené státními zkouškami. Během studia byl jen malý počet povinných zkoušek, které měly velkou většinou kolokvijní ráz a nazývaly se ostatně státní kolokvia. Výjimku činila pedagogická zkouška, o níž se zmíním za chvíli. Jen ten, kdo byl osvobozen od placení kolejného, byl povinen odkolokvovat 5 hodin přednášek podle své volby. [Přirozeně si je obvykle vybíral tak, aby to bylo velmi lehké a levné. Státní kolokvia se musela dělat a dělala se, jak jsme říkali, na zvláštním papíře, protože ten blanket pro ně byl jiný než na obvyklá kolokvia.]

Pro kombinaci MF byla předepsána tato státní kolokvia:

deskriptivní geometrie,

chemie,

mineralogie,

dva semestry matematického semináře,

tři fyzikální praktika,

zkouška z češtiny (ta byla však vlastně součástí státní zkoušky),

astronomie.

[To bylo proto, že na gymnáziu nebyla ani chemie, ani mineralogie, a to všechno musil vykládat fyzik.]

Pedagogickou zkoušku byl posluchač povinen vykonat v 6. semestru. [Jinak mu další semestry již neplatily a ztrácel tedy na době, musil studovat déle.] Pedagogiku přednášel prof. Kádner,⁵⁰ zkouška sestávala z těchto 6 předmětů:

obecná pedagogika,

dějiny pedagogiky,

dějiny české pedagogiky,

pedopsychologie,

organizace školství,

metodika vlastního předmětu.

[Toto, prosím, všechno měl na starosti a přednášel tehdy profesor Kádner.] U Kádnera bylo přirozeně těžiště zkoušky v dějinách pedagogiky. Zkouška byla naprosto k ničemu. Přesvědčil jsem se o tom na vlastní kůži, když jsem učil ve školním roce 1924/25 na poloviční úvazek na svém vlastním gymnáziu, [kde

⁵⁰ Otakar Kádner (1870–1936), pedagog, profesor UK, autor několika významných monografií.

jsem studoval]. Nedovedete si představit, jak to vypadalo. Matematiku i fyziku jsem tehdy znal dobře. Nedovedl jsem ji ale vůbec vykládat. Přitom starší profesor, který mne měl uvádět [do úřadu učitelského – pro první rok byl vždy stanoven starší profesor, který měl uvádět dotyčného do úřadu učitelského a měl mu sdělovat předpisy a ukázat mu, jak se co dělá], se o mne vůbec nestaral. Měl jsem přitom na krku třídnictví. Nedovedl jsem vůbec vésti třídní knihu, katalog a jiné pro učitele důležité věci. Byl jsem touto činností na střední škole značně otráven.

Na filozofické fakultě tehdy nebyly na většině předmětů přednášky, které by zprostředkovaly přechod ze střední školy na vysokou. U matematiky a fyziky by to bylo však dělalo potíže. Proto byly zavedeny tehdy přednášky pro první rok.

Z matematiky to byly tyto přednášky:

- Úvod do diferenciálního a integrálního počtu (4 hod),
- Cvičení proseminární z algebry a algebraické analýzy (2 hod),
- Cvičení proseminární z analytické geometrie v prostoru (2 hod).

Z fyziky to byla:

- Experimentální fyzika (5 hod),
- Základy praktické fyziky (přípravu pro praktika),
- Fyzikální praktikum I.

[Úvod do diferenciálního a integrálního počtu přednášeli tehdy střídavě tři docenti, kteří byli na fakultě a o kterých se ještě později zmíním. Cvičení proseminární z algebry vedl Petr.] Petr svůj proseminář věnoval střídavě vždy jeden rok algebře, druhý rok tomu, co se nazývalo tehdy algebraická analýza, tj. pojem limity, $\lim \sup$, $\lim \inf$, supremum, infimum, posloupnosti, řady.

Sobotkův proseminář byl věnován analytické geometrii v prostoru, kterou tehdy studenti ze střední školy (i reálek) neznali.

Přednášky pro ročník druhý až čtvrtý byly na matematice a fyzice pro všechny posluchače matematiky a fyziky společné.

[Ještě bych vám mohl říci něco o tom Úvodu.] Zajímavé je, že pravidelné přednášení Úvodu začalo poměrně pozdě. Přednášel jej jako soukromý docent František Záviška pravidelně od zimního semestru 1909/10 až do letního semestru 1914. [Před tím sice byly takové přednášky, ale nebyly každý rok.] V r. 1914/15 se Úvod vůbec nepřednášel, buď vlivem toho, že v srpnu 1914 vypukla 1. světová válka, nebo proto, že Záviška byl 26. 4. 1914 jmenován mimořádným profesorem a věnoval se úplně přednáškám z teoretické fyziky. [Od r. 1914/15 se střídali ti tři docenti.]

Pro druhý až čtvrtý ročník byly přednášky pro všechny posluchače společné. Zapisovali si je podle své volby. Povinnost bylo zapsat si nejméně tuším deset hodin. [Tím to skončilo.]

Když jsem vstoupil na univerzitu, znal jsem již ze soukromého studia a díky vedení svého středoškolského profesora matematiky Miloše Kösslera, diferenciální a integrální počet velmi dobře v rozsahu daleko větším než byl

obsah prvního vydání Vojtěchova úvodu.⁵¹ Měl jsem to štěstí, že právě ve studijním roce 1918/19 přednášel Petr o počtu diferenciálním a integrálním [– to ovšem nebyla žádná úvodní přednáška, to byla přednáška velmi důkladná, která šla velmi hluboko –] 5 hodin týdně pro 2. až 4. ročník. Proto jsem chodil na Úvod prof. Hostinského jen sporadicky. Zato jsem chodil pilně na přednášku prof. Petra a bedlivě ji studoval. Tam jsem měl příležitost seznámit se [hned v prvním roce] se všemi kolegy, kteří studovali matematiku.

< Byli to jednak ti, kterým válka přerušila studium. Ti chodili do přednášek ještě v uniformách. V roce 1918 dala se sehnat látka na šaty jen za obrovské peníze. Proto vláda republiky dovolila lidem již propuštěným do civilu chodit v uniformě, ovšem s odpáranými distinkcemi. Za druhé to byli posluchači, kteří neměli přerušené studium nebyvše odvedeni. >

Tak jsem se seznámil s Jarníkem, s Hamplem,⁵² s Hlavatým, s oběma Horáky, s Milanem a Zdenkem,⁵³ s paní Zdenka Horáka, s Kotánem,⁵⁴ s Neubauerem,⁵⁵ Šternberkem⁵⁶ a jinými, na které jsem si při sestavování této besedy buď nevzpomněl nebo jichž jména se mi již v paměti nevybavují.

Na matematice byli tehdy 3 profesori, Petr, Sobotka, Láska.

Václav Láska přednášel o aplikacích matematiky. Jeho témata byla velmi různorodá. Můj dojem byl, že ve svých přednáškách nešel příliš hluboko. [Ostatně exaktní založení počtu pravděpodobnosti leželo ještě v budoucnosti.] Témata mne nezajímala a já na jeho přednášky nechodil.

Karel Petr. O Petrovi jsem podrobně mluvil ve své přednášce na jaře roku 1975.⁵⁷ Petrovy přednášky nebyly lehké, vyžadovaly bedlivého průběžného studia. Kdo však jim věnoval péči a práci, získal z nich mnoho.

⁵¹ Jan Vojtěch (1879–1953) působil na české technice v Brně a později na ČVUT v Praze. Je autorem učebnice *Základy matematiky ke studiu věd přírodních a technických*, která vyšla v mnoha vydáních a byla užívána několika generacemi studentů. Viz F. Vyčichlo: *Prof. dr. Jan Vojtěch zemřel*, ČPM 78(1953), 283–286; K. Drábek: *Sto let od narození prof. PhDr. Jana Vojtěcha*, PMFA 24(1979), 223–225.

⁵² Miloslav Hampl (1897–1974); viz L. Špaček, N. Gorbatov: *Doc. Dr. Miloslav Hampl šedesátníkem*, Aplikace matematiky 3(1958), 75–78; L. Špaček: *Doc. Dr. Miloslav Hampl pětadesátníkem*, ČPM 87(1962), 499–500; I. Babuška: *Prof. Dr. Miloslav Hampl, člen kor. ČSAV, sedmdesátníkem*, ČPM 92(1967), 369–370 (též PMFA 12(1967), 381); J. Polášek: *In memoriam profesora Miloslava Hampla*, ČPM 99(1974), 421–425 (též Czech. Math. J. 25(100)(1975), 163–167; Aplikace matematiky 19(1974), 439–443); J. Polášek: *Za profesorem Miloslavem Hamplem*, PMFA 20(1975), 51–53.

⁵³ Zdeněk Horák (1898–1987), viz I. Pacáková, J. Machalický: *K významnému jubileu prof. RNDr. Zdeňka Horáka, DrSc.*, PMFA 13(1968), 255–256; B. Vybíral: *Profesor Zdeněk Horák pětadesátiletý*, PMFA 19(1974), 46–48; F. Krupka: *Osmdesát let profesora Zdeňka Horáka*, PMFA 23(1978), 294–296; I. Dvořáková, J. Machalický: *Vzpomínka na profesora Horáka*, PMFA 39(1994), 50–51; B. Vybíral: *Zdeněk Horák (1898 až 1987)*, PMFA 43(1998), 151–156.

⁵⁴ Kořínkův spolužák František Kotán působil jako profesor v Kutné Hoře.

⁵⁵ Miloš Neubauer (1898–1959), viz E. Čech: *Dr. Miloš Neubauer zemřel*, ČPM 85(1960), 121; PMFA 22(1977), 109.

⁵⁶ Bohumil Šternberk (1897–1983), viz M. Kopecký: *K osmdesátinám seniora čs. astronomů dr. Bohumila Šternberka*, PMFA 22(1977), 109–110.

⁵⁷ V. Kořinek mluvil o díle Karla Petra a jeho významu dne 11. 3. 1975 na slavnostním shromáždění k 25. výročí jeho úmrtí; konalo se v posluchárně M1 na MFF UK.

Jan Sobotka byl na univerzitě představitelem rakouské (vídeňské) školy syntetické geometrie. Nevyhýbal se však nikterak analytickým metodám a zabýval se též mnoho diferenciální geometrií ve stylu konce 19. století. Nebyl však zdaleka tak dobrý přednášeč jako byl Petr. [Dosti to motal.]

Mimoto byli na fakultě tři docenti a to v abecedním pořádku:

Bohumil Bydžovský, nejdříve středoškolský profesor, pak působil na pražské technice, než přešel úplně na univerzitu. Byl člověk nesmírně nadaný, rozvážný. Byl skvělý učitel. Měl jsem však dojem – a to nejen já – že by byl býval stejně výborný právník nebo historik, kdyby byl studoval práva nebo historii. Přednášel geometrii, také algebraickou, ale i analýzu.

Bohuslav Hostinský.⁵⁸ Vyšel z diferenciální geometrie a studoval v Paříži. Byl velkým ctitelem francouzské matematiky. Přednášel o velmi zajímavých tématech hlasem jasným a srozumitelným, avšak velmi monotonně, takže se jeho přednášky špatně sledovaly. Byl založení velmi konzervativního, a to jak ve vědě, tak svým poměrem k veřejným věcem. Matematika byla pro něho převážně analýza a geometrie z konce 19. století tak, jak byla pěstována před 1. světovou válkou ve Francii. [To neznamená, že nepřinesl něco nového, ale pracoval v těch směrech.] Neuznával a dosti uštěpačně mluvil o abstraktních věcech matematických, o axiomatice, o teorii grup, o ideálech, avšak i o abstraktní teorii množin. [Pamatuji se, že jednou byla nějaká velká debata – to prosím studium základů teorie množin, neboť logické struktury byly úplně v začátcích, o axiomu výběru, o tehdejší hypotéze kontinua atd. – Hostinský jednou řekl, to je zase „ein Grundlagengeschrei“ opovržlivě.] Nebyl v Praze v matematickém světě zvláště oblíben. Nevím proč. Proto šel do Brna jako profesor teoretické fyziky. (Lerch jej na matematiku nechtěl.) Jako teoretický fyzik byl zapřisáhlým odpůrcem relativity a teorie kvant.

Karel Rychlík, profesor na pražské technice. Měl velký živelný zájem o matematiku. Měl obdivuhodný přehled o tehdejší matematice a její literatuře, snad nejlepší u nás. Ač studoval též ve Francii, nebyl zaměřen na francouzskou matematiku. Dobře věděl, že po 1. světové válce těžiště matematického bádání se přesunulo do Německa. Znal velmi dobře tehdejší teorii reálných funkcí, teorii množin a abstraktní algebru. Přednášel o moderních věcech, ale přednášel velmi špatně. Řeklo by se, že kuňkal. Přesto jsem měl jeho přednášky daleko raději než formálně bezvadné přednášky Hostinského.

Během mého studia se habilitoval také

Miloš Kössler, na kterého mám krásné vzpomínky z gymnázia. Byl to člověk velmi zaujatý matematikou a fyzikou. Jeho výklady na gymnáziu byly jak z matematiky, tak z fyziky velmi zajímavé a měl na mne v tomto směru velký vliv. Mnozí z vás se ještě na něho pamatují, proto se nebudu o něm šířit. Zabýval se především teorií analytických funkcí a diferenciálními rovnicemi.

Přicházím nyní ke generaci matematiků, do níž patřím. Zde je třeba na prvním místě uvést

⁵⁸ J. Beránek: *Bohuslav Hostinský (1884–1951)*, ČPM 109(1984), 442–448.

Vojtěcha Jarníka, skvělého člověka a výborného matematika. Habilitoval se v prosinci r. 1925. Byl to člověk ve svém vystupování velmi uvážlivý, výborně se ovládal a byl velmi kritický k sobě. Zásadně si nedělal žádnou reklamu a nerad vystupoval do popředí. Přesto se stal světovým matematikem široce v zahraničí známým. Byl člověkem velmi pokrokovým. Před 2. světovou válkou nebyl politicky angažován, [pokud vím]. Všichni jsme však věděli, že je stoupencem socialismu. Vše, co vzal do ruky, dělal velmi poctivě a důkladně. Škoda jen, že byl málo výbojný a vyhýbal se, pokud to bylo možné, všem pŕtčkám, často na škodu věci. Rozepře mu byly velmi nepříjemné a patrně jej velmi rozčílovaly, ač to bylo na něm málo vidět. Byl to vedle Eduarda Čecha nejlepší matematik, kterého jsme mezi oběma válkami měli.

Na opačném pólu stál svou povahou a osobností

Václav Hlavatý, který se habilitoval v dubnu 1925. Studium měl přerušeno válkou [byl tuším na italské frontě] a dokončoval je po válce. Studoval M-Dg, tedy u Sobotky. [Všichni matematici deskriptiváři dělali státnici obyčejně u Sobotky, přičemž ji tam dělali také mnozí, kteří studovali matematiku-fyziku, ale u Petra matematiku-deskriptivu nedělal nikdo.] Ve dvacátých letech jako žák Schoutenův [holandský matematik] vynikl v tensorovém počtu, který se tehdy právě bouřlivě rozvíjel [vlivem teorie relativity] a získal si tak světovou známost v matematickém světě.

Osobně byl velmi příjemný společník, veselý. Nebyl však vnitřně vyvážený. Z optimismu lehce přecházel do velké deprese. Byl velmi málo statečný. Hlavatý – stejně jako Závíška – neradi přednášeli. Byl však mezi nimi velký rozdíl. Závíška si své přednášky pečlivě připravoval a proto byly formou i obsahem skvělé. Hlavatý se na přednášky připravoval velmi málo a později, když byl profesorem, vůbec ne. V důsledku toho přednášel velmi špatně.

I ve věcech veřejných byl velmi konzervativní. V třicátých letech byl velkým obdivovatelem Musoliniho a fašismu. Nelze proto říkat, že byl demokratem. Mluvím zde o tom všem podrobněji proto, že Příruční slovník naučný Akademie uvádí jako dva největší naše matematiky [v údobí mezi dvěma válkami] Čecha a Hlavatého. To je úplně falešné. [Má-li být někdo vedle Čecha stavěn, musí to být jedině Jarník.] Naši dva největší matematici tohoto období byli Čech a Jarník. [Já jsem zde schválně se o tom tak podrobně zmínil, abych jaksí uvedl na patřičnou míru článek prof. Nožičky, který uveřejnil v Časopise pro pěstování matematiky a který neodpovídá v mnohých bodech skutečnosti.]

[Než přijdu dál, musím popsat trochu, aspoň stručně, jaká byla situace v matematice ve světě.]

Situace matematiky ve světě byla taková. Slavná francouzská matematika druhé polovice 19. století byla ve velkém úpadku. [Pracovala metodami druhé poloviny 19. století, Cantora celkem ještě nebrala na vědomí a různé jiné věci moderní.] Matematika ve Spojených státech vyrůstala teprve ze svých chlapeckých let ke své pozdější velikosti. Se Sovětským svazem bylo tehdy velmi málo styků a známost o sovětské matematice pronikala k nám teprve v letech třicátých. Proto v této době bylo pro nás hlavním střediskem moderního matematického bádání Německo.

[Ještě k tomu Sovětskému svazu. Jeden z prvních, protože jsem znal aspoň číst, i když ne správně vyslovovat rusky, jsem četl v Jednotě (byl jsem knihovníkem Jednoty, měl jsem tam k dispozici časopisy) sovětské časopisy ke konci dvacátých let. Překvapilo mne, co tam bylo velmi zajímavých a hlubokých prací. Z toho pak vyrostla ta velká sovětská matematika. Ale tehdy jsme ten styk neměli.]

[Po doktorátu a ročním pobytu v Paříži. Do Paříže jsem šel proto, protože to bylo velmi snadné, francouzská vláda vypisovala stipendia a já jsem to stipendium velmi lehce dostal, to ještě nebylo tak, že se dostávala stipendia jako se dostávají dneska. Přirozeně, platit jsem si takový pobyt nemohl, dostal jsem stipendium, šel jsem do Paříže, tam jsem viděl, jak taková francouzská matematika vypadá. To bylo v r. 1923/24.]

Po doktorátu a ročním pobytu v Paříži 1923/24 jsem učil v roce 1924/25 na střední škole na poloviční úvazek a zastupoval jsem Jarníka, který byl asistentem na fakultě a studoval rok v Göttingách. [To byl první rok, kdy byl v Göttingách.] Dva roky 1924/25 a 1925/26 byl jsem asistentem na technice u prof. Felixe a Nachtigala. [První rok jsem byl u prof. Felixe, druhý rok přišel druhý fyzik na českou techniku a to byl prof. Nachtigal. Ústav byl rozdělen a já jsem připadl prof. Nachtigalovi. Byl jsem tedy na technice dva roky, jeden u Felixe, jeden u Nachtigala, mohl bych o tom vypravovat řadu zajímavých a zábavných historek, ale protože se to týká fyziky a ne matematiky, tak se od toho zdržím.]

Teprve začátkem školního roku 1926/27 jsem dostal asistentské místo u prof. Rychlíka na technice.⁵⁹

[⁶⁰ To jsou tak moje studia a ty poměry, když jsem studoval.]

Teď musím začít s tím, jak to vypadalo na technice, když jsem přišel k Rychlíkovi. Na technice, a sice na strojní a elektrotechnické fakultě byli dva profesori, Rychlík a Rádl, myslím že se jmenoval František.⁶¹ To byl bratr Emanuela Rádra, byl starší, byl tak trochu tragickou postavou. Byl to člověk, který chtěl v matematice pracovat. Bohužel, jeho vzdělání matematické, to bylo všechno předpotopní, na to nestačilo. A nestačilo ani na to, aby si to sám uvědomil. Dělal diferenciální rovnice, napsal nějaká pojednání a o jednom byl velký spor. Dostal to k redakci prof. Rychlík, který to zamítl.

Matematický život se tehdy koncentroval téměř úplně v Jednotě československých matematiků a fyziků. V Praze se konaly každý týden přednášky matematické a fyzikální, jeden týden matematické, druhý týden fyzikální. Ale prosím, do těchto přednášek nechodili jenom studenti anebo úzký kroužek odborníků, tam chodili profesori a zažil jsem tam řadu zajímavých debat. A při jedné takové přednášce v debatě napadl František Rádl Rychlíka. Řekl: Tento zlý

⁵⁹ Zde končí Kořínkův rukopis.

⁶⁰ Začátek Kořínkova mluveného projevu nepodloženého rukopisným textem. Následující text se tedy přidržuje strojopisné verze, tj. magnetofonové nahrávky.

⁶¹ František Rádl (1876–1956). Viz Z. P.: *PhDr. František Rádl*, ČPMF 71(1946), D96-D97; L. Rieger, K. Rychlík: *Profesor Dr. František Rádl zemřel*, ČPM 82(1957), 378–382; K. Rychlík: *Profesor Dr. František Rádl*, PMFA 2(1957), 600.

člověk, který mně boří domeček, který jsem si vystavěl atd. No hrozné, bylo z toho velké pozdvižení a odnesl to prof. Jarník. Ten totiž tehdy dostal za úkol, aby celou tu věc znovu prohlédl a prostudoval. Stálo ho to, jak mně pak říkal, měsíc času, protože Rádl psal velmi nesrozumitelně. Já jsem mu tehdy říkal, podívej se, je to nesrozumitelné, tudíž je to důvod k zamítnutí. Ale Rychlík tvrdil, nešťastně, že tam byla úplná indukce, že to bylo špatné, velmi komplikované. Jarník zjistil, že když se vezme k důkladnému prostudování, co vlastně Rádl říkal, že ta indukce byla dobře. To je věc komplikovaná.⁶²

Na té škole, strojní-elekrotechnické fakultě, to vypadalo takto: matematika byla umístěna v jednom domě v Náplavní ulici. Byl to dům starý, my jsme tam byli v prvním poschodí. Byl to původně obytný dům a nyní tam byla umístěna technika. Byl tam Felber kupříkladu na témže poschodí. Matematika vypadala takto. Měla tři místnosti, ale z chodby měla vchod jen jedna, střední místnost. Nalevo se šlo do pracovny Rádlovy a napravo do pracovny Rychlíkovy. Přímo se do těch pracoven jít nedalo, muselo se jít do té prostřední místnosti a v té jsme seděli my, asistenti. Já, asistent profesora Rychlíka, a Hampl, asistent profesora Rádra. Přičemž se nějakým způsobem stalo, že u dveří Rádrových jsem měl psací stůl já a u dveří Rychlíkových psací stůl Hampl. Napětí mezi nimi bylo velké. Jednou přišel ke mně Rychlík a něco ode mne chtěl, abych něco udělal nebo zařídil a vykládal mi, co mám udělat a jak to mám zařídít. Vtom tam vešel Rádl a šel k Hamplovi, šel kolem Rychlíka a byl tak rozčilený, že když šel zpátky, tak si nevšiml, že koberec má díru, dostala se mu do ní noha a jak byl široký, tak byl dlouhý se tam natáhl. No prosím, zajímavé je také, že i tehdy byly na vysoké škole roztrhané koberce. To nebylo dlouho, ihned pak Rádl zařídil, poukazuje na tuto svou příhodu, aby koberec byl vyměněn. Přirozeně, to nebylo dobře únosné a bylo zařízeno to, že matematika Rychlíkova přišla z Náplavní ulice na Výtoň. A sice náhodou do domu, kde byl byt Hampla. Tam jsme byli v pátém poschodí, ale to nám už nevadilo, protože to byl moderní dům, byl tam výtah. My jsme jezdili nahoru výtahem, studenti museli šlapat. Studenti to měli ovšem horší, na Výtoň to bylo dál. My jsme to měli zařízeno už v Náplavní ulici tak, že jsme měli úřední hodiny od půl jedenácté do půl jedné, do půl dvanácté jsme nikoho k sobě nepustili. To bylo z toho důvodu, že by se byli trousili a my bychom nic nebyli udělali. Ale když někdo přišel ve tři čtvrtě na jednu a my jsme tam ještě byli, tak jsme tu jeho věc vyřídili, protože jsme věděli, že běžel a nestihl ten konec úřední hodiny. Studenti tam museli přijít, museli se hlásit ke zkouškám.

V Jednotě jsme zažili také řadu debatních schůzí, které měly ráz takového hádání. První z nich bylo hádání o teorii relativity, kde vystupoval Závaška proti Hostinskému. Hostinský byl již tehdy v Brně, ale zapřísáhlý odpůrce teorie relativity. Jak k této schůzi došlo, zda vyšlo z iniciativy Závaškovy nebo z iniciativy Hostinského, to už vám nemohu říci. Jen vím, že my všichni mladí jsme stáli za prof. Závaškou, který obhajoval relativitu, zatímco Hostinský tvrdil, že je to nesmysl.

⁶² Vzhledem k tomu, že jde o přepis magnetofonové nahrávky, není jisté, zda Kořínek hovořil o úplné či neúplné indukci. Smysl této pasáže není jasný.

Druhá věc, ta byla vážnější. Na fyzice – musím se přece o ní také zmínit – když jsem tam přišel, byli dva profesori, Strouhal a Kučera. Strouhal přednášel pro první rok. Byla to společná přednáška pro techniky, chemiky a farmaceuty. Byly z toho zkoušky povinné a to vynášelo. Prof. Kučera přednášel pro ty vyšší tři roky. Musím říci, že prof. Kučera byl skvělý, s velkým rozhledem o fyzice, krásně přednášel, skutečně se u něho člověk něco naučil. Je škoda, že se tento člověk celkem zapomíná. Dokonce jsem mluvil s někým, kdo se domníval, že kapkovou elektrodu vynalezl Heyrovský, to není pravda. Kapkovou elektrodu vymyslel ke své habilitační práci Kučera. Já nevím, jak to tenkrát bylo, jak se to dostalo na Heyrovského. Když šel Strouhal do penze, tak převzal Kučera Strouhalovu přednášku pro první rok a pro druhý až čtvrtý ročník začal přednášet Posejpal. Moji starší kolegové znali Posejपालa a věděli, že Posejपाल s Kučerou se vůbec nemůže měřit. Proto šli ke Kučerovi a říkali mu: „Pane profesore, nechte si ty přednášky druhého až čtvrtého roku.“ A vyslovili se, že se jim jeho přednášky velmi líbí a že Posejपालovy přednášky se jim nelíbí. On pravil: „Podívejte se, mládenci, ono to dobře nejde, já mám dvě dcery a musím pro ně zahospodařit nějaké peníze, a proto, ačkoliv bych raději přednášel pro vyšší ročníky, musím jít do toho prvního roku“. Později to bylo kvitováno, že to byl upřímný postoj Kučerův a že později mnozí, kteří to podobně dělali, to nepřiznávali, nýbrž kryli všelijakými výmluvami. No, tak tehdy přednášel Posejपाल, byl školen ve Francii a měl velkou ctižádost. Chtěl za živého Boha vyniknout. Ono to však dost dobře nešlo. Vymyslel nějakou teorii, myslím, že to byla ta o éteru, podal to, já myslím, že v Akademii. V Akademii viděli, že to není možné uveřejnit, on s tím však nebyl spokojen, nějak to rozmnožil, poslal do ciziny a zkrátka tehdy v Akademii bylo usneseno, že to není možné, že by to byla ostuda, a proto je třeba něco udělat. Padlo to na Závíšku. Závíška tedy udělal přednášku v Jednotě.

Tyto velké přednášky se vždycky konaly u Karlova č. 5 ve velké fyzikální posluchárně, protože to byla ta největší posluchárna, která byla k dispozici. Byla vždy při těchto příležitostech, jako když se hádal Závíška s Hostinským, úplně nabitá. Tam se stálo v uličkách a všude možně, byla úplně natřísknutá. Závíška tam dokumentoval velmi pádně, že teorie éteru nevyhovuje ani experimentálně ani teoreticky.

Ještě něco k mému studiu. Věc byla ta. Ke státní zkoušce jsem musel dělat domácí písemnou práci. Státní zkoušky neřídila univerzita, nýbrž stát ve státní zkušební komisi pro učitelství na školách středních. Ta přidělovala examinátory, což bylo velmi důležité, protože zkušební požadavky nebyly, ty se šířily ústním podáním, každý musel vědět, kde a u koho je bude dělat. Přirozeně, mnozí chtěli, aby to dělali u toho nejlepšího. Zkušební komise ovšem měla za úkol rozdělit zkoušence rovnoměrně na ty profesory, kteří měli zkoušet. Přičemž na matematice to bylo tak, že jedna z těch dlouhých prací měla být uznána jako seminární práce. Šlo se k profesoru, kterého si člověk vyhlédl, řeklo se mu, já bych rád seminární práci, dejte mi takové téma, aby z toho mohla být domácí státní práce a tím si pojistil toho jednoho profesora. Z druhého předmětu to však ani nešlo. No, u mne to bylo velmi jednoduché, já jsem si vzal seminární práci u Petra, tím jsem si pojistil Petra a pak jsem si pojistil Závíšku, a to velmi

snadno, protože Závaška byl přísný examinátor a pak zkoušel také teoretickou fyziku. K němu se nehrnuli, tam bylo vždy dosti místa. Když jsem přišel a řekl jsem, já bych si přál Závašku, tak jsem Závašku okamžitě dostal.

Nyní budu mluvit o Petrově semináři. Jednou jsme na jeho semináři seděli a Petr přišel do semináře a povídal, jak se obyčejně začíná. Minule jsme probírali to a to, ale dnes v tom nebudeme pokračovat. Dneska vám vyložím něco jiného. A přišel s tímto. Prof. Jašek objevil ve Vídni rukopis. Rukopis má název *Funktionenlehre* a napsal ho Bernard Bolzano.

Weierstrass uveřejnil první příklad funkce spojitě a nemající v žádném bodě derivaci. Byla to jistá trigonometrická řada. Tehdá, to bylo v šedesátých letech devatenáctého století, to způsobilo velkou senzaci a dokonce Georg⁶³ řekl, to nepřinese matematice nic dobrého. Ono to totiž přineslo celou velkou teorii funkcí.⁶⁴ To všechno jsme věděli. A nyní profesor Petr přišel s tím, že prof. Jašek objevil rukopis, který se jmenuje *Funktionenlehre* od Bernarda Bolzana, a tam je příklad funkce spojitě nemající derivaci. Ta funkce je pojmově daleko jednodušší, protože je to limita jistých funkcí, které jsou polygony, její úseky jsou přímkami. To nás tehdy velmi vzrušilo. Prof. Jarník tehdá se na to vrhl a úplně rozebral celou tu funkci a udělal z toho skvělou práci. Zjistil všechny její vlastnosti ve všech bodech, kde má derivaci zprava, kde má derivaci zleva, nemá ji atd., to všechno vyšetřil. Já jsem se s *Funktionenlehre* seznámil tím, že jsem byl u Rychlíka, který měl *Funktionenlehre* vydat. Přirozeně, já jsem mu musel pomáhat a musel jsem si ji samozřejmě přečíst.

Viděl jsem, že Bolzano postupoval úplně moderními metodami. Je skutečně velká škoda, že nedostatky, které v jeho práci byly, byly dány tím, že nebyl profesionálním matematikem. On se na matematiku nedostal, ačkoliv se o matematiku v r. 1802 nebo 1803 ucházel, ale tehdá se rakouské vládě zdál příliš mladý a byl jmenován Jandera, člověk, který byl celkem bezvýznamný.

Bolzano byl skutečně matematik prvního řádu. Jen to, že neměl tu příležitost, že byl vlastně amatér, vysvětluje, že to nebylo úplně dokonalé. Kdyby býval byl na matematice, tak se postavil do první řady matematiků první polovice 19. století. Tak to je to, co jsem vám chtěl říci o semináři prof. Petra.

Nyní budu celkem stručný.

Kolem r. 1930 nastupuje nová generace matematiků. Tehdy totiž seskupuje se kolem tří lidí, Knichala, Vyčichla a Schwarze, nová generace matematiků, kteří pak hráli u nás v matematice významnou roli.

Nyní se zmíním o tom, jak se prof. Čech dostal do Prahy. Karel Petr r. 1932 (po Sobotkově smrti), ačkoliv nebyl jeho žák (Čech studoval u Sobotky), navrhl

⁶³ Toto místo je ve strojopise vytečkováno, zvukový záznam patrně nebyl srozumitelný. Není jasné, koho měl Kofínek na mysli. Často bývají v souvislosti s objevem spojitých funkcí bez derivace uváděny následující dva výroky. Francouzský matematik E. Picard (1856–1941) řekl: *Kdyby Newton a Leibniz o takové funkci věděli, nevznikl by diferenciální počet.* Jiný významný francouzský matematik, Ch. Hermite (1822–1901), v dopise T. J. Stieltjesovi (1856–1894) napsal: *S odporem se odvracím od tohoto ubohého vědu, od funkcí, které nemají nikde derivaci.*

⁶⁴ Další nesrozumitelné místo. Patrně — teorii reálných funkcí.

toho nejlepšího geometra, kterého jsme tehdy měli a který už měl i světový význam, Čecha. Ale na fakultě byly poměry velmi divné, v profesorském sboru to neprošlo.

Abyste tomu rozuměli, za Rakouska ministerstvo nemohlo jmenovat na fakultu žádného profesora ani docenta bez návrhu profesorského sboru. Za Rakouska to bylo zařízeno takto: Někdo byl navržen, byla tam určitá místa mimořádných profesorů, určitá místa řádných profesorů, ale to nikterak nevadilo, protože když někdo byl jmenován mimořádným profesorem, tak do pěti let se stal řádným profesorem *ad personam*, tedy ke své osobě. Místo systematizované nebylo, ale on pro svou osobu dostal řádnou profesuru. Jen ze zvláštních důvodů to nebylo dodržováno. Byl jeden případ, kdy to trvalo dvanáct let, to byl případ T. G. Masaryka, ale zde byl důvod jiný než vědecký. Za první republiky to bylo změněno. Byl striktně dodržován počet systemizovaných míst a jmenování *ad personam* bylo zrušeno. Když se podávaly návrhy, udělalo se pořadí, ve kterém měly být uskutečněny, aby byly kryty potřeby. Přes návrh profesorského sboru nešlo jít.

V r. 1938 bylo profesoru Petrovi 70 let, v letech 1937 až 1938 se jednalo o jeho nástupci. Čech ovšem mezi tím rozšířil svou tematiku, stal se světově známým topologem a prof. Petr velmi si přál, aby přišel na fakultu. My tehdy s Jarníkem jsme se dali dohromady, řekli jsme, že to takhle nelze nechat, protože jsme viděli odpor některých řádných profesorů proti Čechovi. Tak my si vezmeme na starost, abychom Čecha dostali do Prahy. Vzali jsme si seznam členů profesorského sboru, z nich jsme vyškrtli ty, o kterých jsme věděli, že se vůbec přesvědčit o Čechovi nedají, a všechny ostatní jsme navštívili před tím, než bylo jednání na profesorském sboru. A sice profesor Jarník, protože byl řádný profesor, vzal si na starost profesory řádné a já jako mimořádný profesor šel jsem k profesorům mimořádným. U těch to bylo obtížnější, protože to znamenalo, že oni se dostanou později na místa řádných profesorů; všechno bylo totiž systematizováno a podle uprazdňování se doplňovalo. Výsledek byl ten, že prof. Čech byl navržen na řádného profesora do Prahy. My s Jarníkem jsme tehdy měli o celé věci ohromný přehled. Tak jsme si spočítali, kdo a jak hlasoval. Protože jsme věděli počet hlasů, hlasovalo se přirozeně lístky, zjistili jsme, že většina těch, kteří hlasovali proti Čechovi, až asi na dva, byli řádní profesori, a mimořádní profesori hlasovali pro Čecha. Čech pak přišel do Prahy. Tato věc pak byla provedena v r. 1945. Tak to je historie, jak Čech přišel do Prahy.

Na konci druhé světové války nastupuje další generace matematiků, kterou bych nazval jedním jménem, a to jejího nejvýznačnějšího reprezentanta Katětova.

Nyní přicházím ke smutnému roku 1938 a 1939, kdy období, o kterém mám mluvit, končí, protože v září 1939 vypukla druhá světová válka. Slovensko bylo odtrženo Mnichovem, republika byla omezena jen na země české. Náhodou se stalo, že byla svolána komise, a to větší komise profesorského sboru, která měla připravit věci pro schůzi profesorského sboru. Byla svolána na 11 hodin 15. března 1939. Já jsem od Mnichova poslouchal pilně anglický rozhlas, tak

jsem se dověděl o tom, že byly různé události na Ostravsku, že Němci vtrhli do Československa atd. To jsem se dozvěděl den předtím a než jsem šel na fakultu. Schůze byla svolána na Albertov č. 6, protože tam byla celá přírodovědecká fakulta, tam bylo i děkanství. Tak jsem šel na Václavské náměstí a viděl jsem tam už Němce, jak lidi hrozí, jak plivají atd. Nevěděl jsem, jestli je to zrovna moudré, ale velice se mi líbilo, že jsou lidé, kteří se odváží toto udělat. Pak jsem šel na schůzi, která byla svolána. Na té schůzi nálada byla ovšem mizerná. Někteří říkali: No tak, teď jsme si to dali dohromady, začalo to jít v těch zmenšených poměrech a teď zase máme po všem. Mně se to ovšem nezdálo. Já od Mnichova přesně věděl, že tohleto přijde, že Němci se nespokojí necháním okleštěného Československa, nýbrž, že Československo obsadí celé. O tom se na schůzi přirozeně mluvilo, někdo měl ohromný strach, to bylo marné. byl na té komisi, Jarník tam, myslím, nebyl, Hlavatý měl ohromný strach a tedy přímo strašný, dokonce vyváděl. Já vám to jen říkám, protože Nožička ve svém článku píše něco jiného.⁶⁵

Zakončil bych to takto: Když jsem toto psal a vzpomínal na ty staré doby, tak mně zrovna veselo nebylo, protože jsem si vzpomněl také sám, co jsem udělal špatně, jaké chyby jsem se dopustil tehdy a různé věci. Uvědomil jsem si, jak čas plyne. Tak bych tu svou přednášku zakončil jistým citátem jednoho latinského autora, nevím ani jakého: „Běda, prchavé, Postume, Postume uplývají roky! Eheu, fugaces, Postume, Postume, labuntur anni.“⁶⁶]

Diskuse

Prof. Kuřzeil: Bylo by možné něco říci o motivech, které vedly většinu řádných profesorů na fakultě před válkou k odporu proti příchodu Eduarda Čecha do Prahy?

Prof. Kořínek: To je tedy taková dosti choulostivá věc. Já mohu mluvit řeckně pouze o nematematicích. Nematematici, ti zkrátka to nechtěli nějakým způsobem. To víte, Čech totiž vystupoval dosti ostře, někdy autoritativně a oni z Brna měli o tom zprávy. Tak, to myslím, byla ta první věc. Přitom, protože nebyli odborníci, neviděli tu velikost Čechova díla v matematice. To myslím byla ta hlavní příčina.

Prof. Havlíček: Chtěl bych se zeptat, jestli akademik Kořínek by nám mohl něco říct o poměru našich českých matematiků v Praze s tehdejšími německými matematiky v Praze. Totiž v tomhle smyslu. Tady byly dvě univerzity, jedna česká a jedna německá. A my víme a znali jsme řadu těch

⁶⁵ F. Nožička: *Profesor Hlavatý, český matematik světového jména*, ČPM 94(1969), 374–380.

⁶⁶ Horatius: *Ody 2.14.1–2*. Lze přeložit také takto: *Ach žel, jak plyne, Postume, Postume, let kvapný proud*. Postumus není nikdo konkrétní, jde o obvyklé křestní jméno. — Konec Kořínkova mluveného projevu, který nebyl podložen rukopisným textem.

lidí, prof. Bernarda⁶⁷, Waltr Funk,⁶⁸ já jsem je znal ze schůzí, neboť na schůze Jednoty přicházeli, ovšem oni neznali mne. Koho jsem znal osobně oboustranně, je dnešní prof. Pinl, ten naivní politik, jak vím od prof. Jarníka. Když se založil za Protektorátu ten Svaz pro spolupráci Čechů s Němci, chtěl to mít spravedlivé a chtěl založit Svaz pro spolupráci Němců s Čechy, což bylo naprosto beznadějně.

Prof. Kořínek: O tom jsem zapomněl mluvit, zaměřil jsem se na náš český život. Zapomněl jsem na ten vztah s německou univerzitou, který byl zajímavý a byl důležitý. My jsme měli s matematiky a fyzikové s fyziky ty nejlepší styky. My jsme chodili na některé jejich přednášky a oni přicházeli na přednášky k nám. Přičemž byla tato situace. V r. 1935 umírá osobnost, která založila a vybudovala z velké části moderní algebru, Emmy Noetherová. Když jsem se to dozvěděl, tak jsem uspořádal v Jednotě přednášku *O životě a díle Emmy Noetherové*.⁶⁹ Profesori německé univerzity se už toho neodvážili na německé univerzitě, ale do jednoho přišli na moji přednášku, dokonce prof. Bör...⁷⁰ mně telefonoval, že má životopis Emmy Noetherové od Hermanna⁷¹ a že by mi ho poslal, což já jsem s povděkem přijal. Hermann⁷² byl už tehdy v Anglii, Bör zůstal zde a tragicky zahynul.⁷³⁷⁴ odešel do Ameriky, uměl česky, že když mluvil česky, tak se to nepoznalo. Odejel ještě včas.

* * * * *

⁶⁷ Patrně je míněn Ludwig Berwald (1883–1942). Habilitoval se roku 1919, roku 1922 se stal mimořádným a roku 1927 řádným profesorem německé univerzity v Praze. Viz M. Pinl: *Památce Ludwiga Berwalda*, ČPM 92(1967), 229–238 (přeložil Z. Nádeník – Scripta Math. 27(1965), 193–203); R. Fritsch: *Georg Pick und Ludwig Berwald – zwei Mathematiker an der Deutscher Universität in Prag*, Schr. Sudet.-deutsch. Akad. Wiss. Künste, Naturwiss. Klasse 22(2001), 9–16.

⁶⁸ Patrně je míněn Paul Georg Funk (1886–1969), od roku 1913 asistent německé techniky v Praze, který se roku 1915 habilitoval na německé univerzitě v Praze, o čtyři roky později na německé technice v Praze, kde se stal roku 1921 mimořádným a roku 1927 řádným profesorem. Koncem války byl deportován do Terezína, od roku 1945 působil na vídeňské technice.

⁶⁹ Konala se dne 7. 11. 1935.

⁷⁰ Patrně L. Berwald.

⁷¹ Patrně šlo o Hermanna Weyla (1885–1955) a jeho článek *Emmy Noether*, Scripta Math. 3(1935), 201–220.

⁷² Hermann Weyl byl již od roku 1933 v USA.

⁷³ Prof. L. Berwald byl roku 1941 deportován do židovského ghetta v Lodži, kde po krátké době zahynul.

⁷⁴ Zde byl patrně jmenován Karl Löwner (1893–1968), který byl v letech 1920 až 1922 asistentem na německé univerzitě v Praze, v letech 1922 až 1928 asistentem a soukromým docentem na univerzitě v Berlíně, pak dva roky mimořádným profesorem na univerzitě v Kolíně nad Rýnem; od roku 1930 byl mimořádným a od roku 1934 řádným profesorem na německé univerzitě v Praze. Roku 1939 odešel do USA. Viz I. Netuka: *Karel Löwner a Loewnerův elipsoid*, PMFA 38(1993), 212–218.

35.

Jedním z posledních dopisů, které profesor Vladimír Kořínek poslal prof. V. Dlabovi, je dopis z léta 1977. V. Kořínek byl v té době ještě aktivní, stále se zabýval matematikou. Kopie rukou psaného dopisu, kterou laskavě věnoval prof. V. Dlab, je nyní uložena v Archívu AV ČR.

* * *

V Bechyni 13. srpna 1977

Milý soudruhu Dlabě,

Přijměte mé nejsrdečnější blahopřání ke svým čtyřicátým pátým narozeninám. Můžete se s velkým uspokojením dívat na vědecké výsledky, které jste dosud dosáhl. Přeji Vám dalších mnohých úspěchů ve vědecké i pedagogické činnosti.

Ačkoliv mně i mé ženě se daří zdravotně velmi dobře, cítím přeci (což je přirozené) přibývajícím léta. V důsledku toho pracuji pomalu a celkem málo. Nyní právě upravuji teprve pro tisk svou loňskou přednášku „Pražský matematický život v období mezi světovými válkami“. Jakmile přednáška vyjde, pošlu Vám ji.

Měl bych ještě několik dalších plánů, nevím však, zda se mně podaří je realizovat. Největší z nich je tento: Rád bych prozkoumal obecné vlastnosti, které vyznačují mezi svazy svazy podgrup dané grupy. Vyšla sice asi před deseti lety celá kniha v Ergebnisse. Její obsah mne však neuspokojuje. Dále se mi stále nelíbí stávající důkazy věty o podgrupách volného součinu grup. Zdají se mi příliš složité a většina z nich pracuje metodami, které jsou příliš vzdálené od samotného problému. Mám plán na přímý důkaz. Dokud však jej nemám úplně na papíře, nemohu posoudit, zda povede rychleji a jednodušeji k cíli než důkazy dnes známé.

Mám stále ještě řadu organizačních a zkušebních funkcí a chodím stále na fakultu hlavně na středeční schůzky algebraického semináře, který nyní vedou Drbohlav a Procházka.

Doufám, že i Vám i celé Vaší rodině se daří rovněž dobře. Vaše děti jsou již patrně velké. Vaši rodiče jsou u Vás v Kanadě nebo se vrátili zpět do Československa?

Budu velmi rád, když mně opět něco o sobě napíšete. Všechny Vaše separáty, které jste mně poslal, jsem po důkladném přečtení dal na katedru, aby sloužily mladým pracovníkům. Děkuji Vám jménem celé katedry za ně.

Moje žena i já posíláme Vám, paní Dlabové a celé Vaší rodině srdečné pozdravy.

Váš

Vladimír Kořínek

* * * * *

36.

V dubnu roku 1978 si matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy připomínala 25 let svého trvání. V Archívu AV ČR se zachoval rukopis Kořínkova krátkého projevu předneseného při této příležitosti. Opravena byla interpunkce i diakritika. Poznamenejme, že při oslavách 25. výročí vzniku fakulty byl 20. dubna 1978 Vladimír Kořínek na slavnostním zasedání vědecké rady v Karolinu vyznamenán medailí MFF UK.

* * *

Proslov na slavnostním večeru na oslavu pětadvacetiletí MFF dne 6. 4. 1978.

Nejdříve řeknu několik slov o prehistorii naší fakulty. Fakulta vstupovala do poválečné epochy jako fakulta přírodovědecká. Necháme-li stranou astronomii, tvořilo její umístění celkem souvislý areál rozdělený terénem na dvě části. Nahore na Karlově byly dvě budovy pro matematiku a fyziku a několik příbuzných oborů. Dole na Albertově byla chemie, vědy geologické a biologické. Osu, která tyto dvě oblasti spojovala, tvořily Albertovské schody, po nichž proudili studenti stále nahoru a dolů. To nebylo bez problémů. V zimě se musilo po nich chodit velmi opatrně hlavně dolů, neboť byly často namrzlé a kluzké. Tu jsem ze své pracovny, tuším v zimě 1946/7, viděl, jak pečliví otcové města dávají zatarasit přístup na schody, aby nikdo nepřišel k úrazu, neboť naprosto nemínili schody v zimě čistit. Ihned jsem strhl na děkanství poplach, a co bylo dopoledne tesaři uzavřeno, musilo být odpoledne zase rozbouráno. Tím však historie nekončila. Dokud trvala hodina přednášek 45 minut, dal se výstup, ale hlavně sestup, za zbývajících 15 minut zvládnout. Když byla však zavedena 50ti minutová hodina přednášek, již tomu tak nebylo. Bylo mně sice ze shora tvrzeno, že starší ministerský činitel by sestup i za 10 minut dobře dokázal. Na to jsem odpověděl, že to je sice pravda, že by se však nedostal do Chemického ústavu, nýbrž na chirurgickou kliniku. Praxe ale ukázala, že řešení je velmi lehké. Přednáška musila být rozpočítána nikoliv na 45 minut trvání, nýbrž tak, aby za 45 minut studenti již opouštěli posluchárnu.

Na rozdíl od filozofické fakulty měla již přírodovědecká fakulta vybudovány zvláštní úvodní přednášky pro první rok. To však po válce již nestačilo, nýbrž musil být rozvržen a dobudován program na celé studium. Zde nebyly zkušenosti, které musily být teprve postupně získávány. Potíže dělala na příklad pedagogika, která je důležitým oborem pro učitelskou větev, která však byla způsobem, jakým byla vykládána před válkou, naprosto diskreditována.

Byly však problémy i přímo mezi matematikou a fyzikou. Fyzikové by byli rádi používali při svých přednáškách hned od začátku prvního roku jistý matematický aparát, o němž ovšem posluchači přišli ze střední školy neměli ponětí. I vyskytl se od jednoho fyzika tento návrh: My dáme matematikům na prvních 6 neděl všechny hodiny fyziky, aby naučili v nich posluchače všemu, co fyzikové v prvním roce potřebují. To ovšem nebylo možné. Řešení bylo

nalezeno v tom, formulovat přesně definice i věty z matematiky a těchto vět pak při výkladu používat bez důkazů, které podají později matematici. Tak byly vytvořeny ve vzájemných diskusích, někdy i velmi ostrých, rozumné studijní plány.

Vytvořením matematicko-fyzikální fakulty roku 1953 odpadlo běhání chemiků a farmaceutů po albertovských schodech. A to je dobře. Běžet nahoru po nich je sice dobrý sportovní výkon. Je však k tomu třeba naprosto zdravé srdce a plíce, a to nelze u všech posluchačů předpokládat.

Naproti tomu pro mat. a fyz. fakultu obě budovy na Karlově nestačily. Bylo třeba hledat nějaké řešení. Je zásluhou profesora Jarníka, že získal dvě budovy po Vysoké škole dopravní: na Malostranském náměstí a v Sokolovské třídě v Karlíně. Tím získala MFF dostatečné prostory, ovšem za cenu, že již není umístěna v jednom areálu. Fyzika zůstala na Karlově a ostatní obory se přestěhovaly do takto získaných budov. Protože dobře vím, za co vše vděčí matematika ve svém rozvoji fyzice, je to z mého hlediska značná závada. Avšak něco za něco.

Chtěl jsem ukázat v tomto krátkém projevu, jaké problémy měla fakulta v minulosti a jak je řešila. Budoucnost přinese problémy nové. Přeji fakultě, aby se s nimi dobře vyrovnala, tak, aby i v budoucnosti dobře plnila oba dva své hlavní úkoly – vychovat a vyškolit dobré odborníky a naučit mladé lidi vědecké práci v matematice a fyzice.

* * * * *

37.

Kořínkův rukopis připravované přednášky, která měla koncem roku 1978 zaznít na pracovním zasedání *Věda v Československu 1918–1952* pořádaném Československou společností pro dějiny věd a techniky, obsahuje vzpomínky na studium matematiky na Karlově univerzitě po první světové válce. Kořínkovo vystoupení se patrně neuskutečnilo, ve zprávě o této akci⁷⁵ o něm žádná zmínka není.

Tento krátký Kořínkův text dokresluje některé informace podané v jeho přednášce o pražském matematickém životě mezi světovými válkami. Je uložen v Archívu AV ČR.

* * *

Posílám na přípis Čs. společnosti pro dějiny věd a techniky ze dne 15. 11. 1978 několik svých poznánek o studiu matematiky v prvních letech naší státní samostatnosti. Připomínám, že tyto poznámky spočívají výhradně na mé paměti. Nemohou proto být ani přesné, ani vyčerpávající. Nemohl jsem pro

⁷⁵ J. Folta: *Věda v Československu 1918–1952*, DVT 12(1979), 191.

krátkou lhůtu ověřovati si obsah těchto poznámek v materiálu. Proto bude-li se v některých bodech lišiti obsah těchto poznámek od toho, co zjistil nebo ještě zjistí historik matematiky při svém bádání, pak skutečnost odpovídá tomu, co zjistil on, a nikoliv tomu, co zde budu říkat já.

Zásadní rozdíl mezi dneškem a dobou po první světové válce spočívá v tom, že tehdy neexistovala žádná osnova studia, natož pevný studijní plán. Jak se tedy tehdy studovalo? Pro jednoduchost omezím se na kombinaci matematiky a fyziky. Hlavní starostí studenta pro státní zkoušky bylo zajistit si nějakého pevného examinátora. To bylo celkem snadné pro jeden z obou předmětů, který budeme pro jednoduchost nazývat hlavní. Student chodil k profesorovi, kterého si vybral, pilně do jeho přednášek a hlavně pak do semináře, po případě pracoval u něho v laboratoři (fyzika). Vzal si u něho seminární nebo laboratorní práci a požádal jej, aby téma této práce bylo takové, že by z něho mohla být domácí písemná práce k státní zkoušce. To se obvykle dělo v 6. semestru studia.

Examinátora z druhého předmětu určovala zkušební komise, to znamená její ředitel Strouhal, a to obyčejně začátkem 4. studijního roku. Kandidát požádal Strouhala obyčejně o nějakého určitého examinátora a Strouhal, když mohl, mu obyčejně vyhověl. Jeho povinností však bylo rozdělit státní zkoušku z daného předmětu rovnoměrně na všechny examinátory, takže velmi často žádaného examinátora student nedostal. Nyní posluchač velmi bedlivě sledoval, jaké otázky jeho examinátor dával a na jaké příručky se v semináři odvolával. Tím zjistil ku podivu celkem velmi přesně rozsah zkoušené látky.

Teprve když byla zavedena první státní zkouška, která se mohla konat nejdříve po 5. semestru, bylo třeba látku k této zkoušce vymezit, čímž vlastně vznikl první studijní plán pro tuto zkoušku. Připomínám jen mimochodem toto: Aspiroval-li student na jedničku, bylo velmi důležité, aby examinátor studenta již osobně znal buď ze semináře nebo laboratoře.

Podotýkám, že bylo nutno nejdříve po 5. semestru skládat ještě tak zvanou filozoficko-pedagogickou zkoušku. Tato zkouška odvedla studenta na dva nebo tři měsíce od vlastního odborného studia. Protože při ní se zkoušely hlavně dějiny pedagogiky, měla pro studenta velmi malý význam, ač dala značnou práci.

Po zavedení první státní zkoušky – to bylo někdy kolem roku 1930 – bylo nutno vymezit nějak látku k této státní zkoušce. Z matematiky se skládala tato zkouška ze tří částí: z matematické analýzy, z algebry a z geometrie. Z matematické analýzy byly zde již české knihy (Kössler a Jarník). Z nich výběrem byla definována zkušební látka.

Z algebry látka byla dána výběrem obyčejně z Perronovy nebo Bieberbachovy Algebry. Pro geometrii byla dána výběrem z Bydžovského knihy. Výběr byl přitom přesně definován. Jak to bylo ve fyzice, nevím, neboť sám jsem 1. státní zkoušku vůbec nedělal. Byla totiž zavedena teprve tehdy, když jsem sám byl již dávno hotov.

V prvních letech po válce byla tedy na přírodovědecké fakultě jen jedna státní zkouška, kterou bylo možno absolvovat nejdříve na konci čtyřletého studia.

Obyčejně však ji posluchač dělal nejdříve v 9. semestru. Je jasné, že tento stav nebyl zvláště uspokojivý, avšak fungoval ku podivu velmi dobře.

Když jsme za druhé světové války začali uvažovat o tom, jak by mělo vypadat studium matematiky, uvědomovali jsme si dobře, že nejdříve je třeba přesně určit studijní látku. Začali jsme přirozeně s první státní zkouškou. Nemohli jsme ovšem napsat, že to má být látka k 1. státní zkoušce. Nazvali jsme ji proto úvod ke studiu matematiky a uveřejnili jsme v Časopise podrobný přehled této látky.⁷⁶ Nejvíce diskusí bylo o látce z analytické geometrie, kterou bylo třeba po našem mínění založit na lineární algebře. To však již přicházím do dnešní doby, která by vyžadovala pečlivé shromáždění materiálu a na základě jeho vlastní studia. To jsem však pro nedostatek času nebyl sto udělat. Rovněž by se můj příspěvek pro dnešní večer neúměrně rozrostl.

Ve svém krátkém proslovu jsem jednal jen o vlastním obsahu vyučování matematice. Pominul jsem úplně vnější otázky, jako je na příklad postavení učitelského sboru, všechny administrativní věci, ač jistě při vývoji mat. fyz. fakulty měly velký význam.

* * * * *

⁷⁶ Jde o tři články uveřejněné v 70. ročníku Časopisu pro pěstování matematiky (1940/41) – V. Jarník: *Návod ke studiu analýzy pro začátečníky*, B. Bydžovský: *Studium geometrie*, V. Kořínek: *Návod ke studiu algebry pro začátečníky*.